

TRAHA BRUG II

Onderzoek naar de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren in de gemeente Den Haag in de periode 2005-2008

Charissa Meeng

Dit afstudeeronderzoek is uitgevoerd als stageopdracht van de Gemeente Den Haag, Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW), Sector Welzijn, Jeugd en Burgerschap in het kader van de Master Sociologie: Vraagstukken van Beleid en Organisatie aan de Universiteit van Utrecht.

TRAHA BRUG II

Onderzoek naar de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren in de gemeente Den Haag in de periode 2005-2008

Charissa Meeng

Dit afstudeeronderzoek is uitgevoerd als stageopdracht van de Gemeente Den Haag, Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW), Sector Welzijn, Jeugd en Burgerschap in het kader van de Master Sociologie: Vraagstukken van Beleid en Organisatie aan de Universiteit van Utrecht.

Juli 2008

TRAHA BRUG II

Onderzoek naar de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren
in de gemeente Den Haag in de periode 2005-2008

Afstudeeronderzoek uitgevoerd als stageopdracht van de
Gemeente Den Haag, Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW),
Sector Welzijn, Jeugd en Burgerschap in het kader van de
Master Sociologie: Vraagstukken van Beleid en Organisatie aan de
Universiteit van Utrecht.

Auteur: C. Meeng MA

Begeleider stageplaats: Drs. I.M.E. Camfferman
Begeleider universiteit: Prof. Dr. P. Nieuwbeerta

Juli 2008

VOORWOORD

Om de problemen van Antillianen en Arubanen in Nederland aan te pakken worden van 2005 tot en met 2008 in 21 Antillianengemeenten activiteiten uitgevoerd. De doelstellingen van het beleid zijn de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten te verminderen met 50% en wat betreft werkloosheid en criminaliteit met 30%. De aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren in de gemeente Den Haag van 2005 tot en met 2008 wordt aangeduid als Traha Brug II.

In dit onderzoeksrapport wordt antwoord gegeven op de volgende vragen: Hoe ziet de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse jongeren in de gemeente Den Haag eruit? In hoeverre worden de doelstellingen van het beleid in de gemeente Den Haag behaald? Wat zijn de succesfactoren dan wel knelpunten van het beleid? Om deze vragen te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van het Bestuurlijk Arrangement en de jaarrapportages en er is gesproken met uitvoerende organisaties. In het Bestuurlijk Arrangement en de jaarrapportages zijn de activiteiten opgenomen. In de jaarrapportages wordt aangegeven in hoeverre de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit is afgenomen, toegenomen of gelijk gebleven. Ook worden in de jaarrapportages de resultaten van de activiteiten beschreven. De activiteiten worden uitgevoerd door organisaties die veel kennis hebben van de Antilliaanse gemeenschap. Met uitvoerende organisaties is gesproken over de activiteit, over de resultaten en over de succes- en faalfactoren van de activiteit.

Dit onderzoek is uitgevoerd van februari tot juli 2008 als stageopdracht van de Gemeente Den Haag, Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW), Sector Welzijn, Jeugd en Burgerschap in het kader van de Master Sociologie: Vraagstukken van Beleid en Organisatie aan de Universiteit van Utrecht. Ik bedank de gemeente Den Haag voor het bieden van een werkplek voor het schrijven van het onderzoeksrapport. Ook bedank ik mevrouw Camfferman en de heer Nieuwbeerta voor de aanwijzingen en extra motivatie die zij mij hebben gegeven om dit onderzoeksrapport tot een goed einde te brengen. Tevens dank ik mevrouw Camfferman voor het aanbieden van benodigde informatie voor het onderzoek. Ten slotte spreek ik mijn dank uit naar de uitvoerende organisaties waarmee is gesproken en alle anderen (niet bij naam genoemd) voor de medewerking aan het onderzoek waardoor de resultaten en de succes- en faalfactoren van Traha Brug II zijn achterhaald. Ik wil hierbij nadrukkelijk vermelden dat de verantwoordelijkheid voor eventuele onjuistheden die in dit rapport voorkomen geheel bij mij ligt.

Charissa Meeng

INHOUDSOPGAVE

	Pag.
VOORWOORD	I
HOOFDSTUK 1: INLEIDING	1
1.1 PROBLEMATIEK ANTILLIANEN	1
1.2 BELEIDSMAATREGELEN	1
1.3 DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING	4
1.4 RELEVANTIE	5
1.5 VERZAMELING VAN GEGEVENS	5
1.6 OPBOUW VAN HET RAPPORT	6
HOOFDSTUK 2: SOCIOGRAFIE	8
2.1 INLEIDING	8
2.2 ANTILLIANEN OP DE NEDERLANDSE ANTILLEN	8
2.3 ANTILLIANEN IN NEDERLAND	12
2.4 ANTILLIANEN IN DEN HAAG	19
HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSMETHODEN	23
3.1 INLEIDING	23
3.2 DATAVERZAMELING EN OPERATIONALISERING	23
HOOFDSTUK 4: THEORETISCH KADER	28
4.1 INLEIDING	28
4.2 CRIMINALITEITBEVORDERENDE FACTOREN	28
HOOFDSTUK 5: HET BELEID	39
5.1 INLEIDING	39
5.2 GETROFFEN BELEIDSMAATREGELEN	39
5.3 BELEIDSTHEORIE	49
HOOFDSTUK 6: RESULTATEN TRAHA BRUG II	51
6.1 INLEIDING	51
6.2 REALISATIE GEMEENSCHAPPELIJKE DOELSTELLINGEN	51
6.3 RESULTATEN ACTIVITEITEN	55
6.4 SAMENVATTING	62
HOOFDSTUK 7: SUCCES- EN FAALFACTOREN	64
7.1 INLEIDING	64
7.2 AANSLUITING ACTIVITEITEN OP PROBLEMATIEK	65
7.3 KENNIS VAN DE ANTILLIAANSE GEMEENSCHAP	66
7.4 DOELGROEPBEREIKING	68
7.5 TOEREIKEND BUGEET	68
7.6 TRAJECTDUUR	70
7.7 METHODIEK	71
7.8 SAMENWERKING INSTANTIES	73
7.9 OVERIGE SUCCES- EN FAALFACTOREN	74
7.10 SAMENVATTING	74

	Pag.
HOOFDSTUK 8: CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	76
8.1 INLEIDING	76
8.2 ANTWOORDEN OP DE ONDERZOEKSVRAGEN	77
8.3 AANBEVELINGEN	83
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	86
TABELLENLIJST	90
BIJLAGE 1: LIJST GEÏNTERVIEWDE UITVOERENDE ORGANISATIES ...	91
BIJLAGE 2: TOPICLIJST	92
BIJLAGE 3: OVERZICHT REALISATIE STREEFWAARDEN	93
BIJLAGE 4: OVERZICHT KOSTEN ACTIVITEITEN	96

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

1.1 Problematiek Antillianen

In 1816 werden de eilanden Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden. Sinds 1986 heeft Aruba de status aparte en wordt als apart land beschouwd. De overige eilanden worden aangeduid als de ‘Nederlandse Antillen’. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog emigreert een relatief groot aantal Antillianen naar Nederland (voornamelijk van Curaçao), vanwege de sociaaleconomische situatie op de Nederlandse Antillen. Er is relatief weinig studieaanbod, werkgelegenheid en sociale voorzieningen en veel criminaliteit. Op de immigratie naar Nederland zijn veel Antillianen niet voldoende voorbereid. Zij zijn vaak de Nederlandse taal niet voldoende machtig¹ en in Nederland hebben ze geen vast verblijfadres. Onder de Antillianen in Nederland is er sprake van relatief veel schooluitval, een laag opleidingsniveau en relatief veel werkloosheid en criminaliteit. Het ontbreekt veel Antillianen aan sociaal kapitaal waardoor integratie in Nederland moeilijk haalbaar is en waardoor er een vergrote kans op criminaliteit bestaat.

Er is hier sprake van een sociaal probleem². Zowel op de Nederlandse Antillen als in Nederland wordt het belangrijk gevonden sociaaleconomisch goed te functioneren. Relatief veel Antillianen hebben een laag opleidingsniveau en een slechte positie op de arbeidsmarkt en er komt veel criminaliteit voor onder Antillianen, waar veel mensen last van ondervinden. In Nederland hebben relatief veel Antillianen moeite met integratie in de Nederlandse samenleving en is er sprake van een negatieve beeldvorming van Antillianen in Nederland. De problemen zijn niet van korte duur.

1.2 Beleidsmaatregelen

Om de problematiek van de Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep in Nederland aan te pakken worden er beleidsmaatregelen getroffen. In deze paragraaf worden de getroffen beleidsmaatregelen in Nederland en in de gemeente Den Haag beschreven.

---

¹ Op de Benedenwindse eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao) is de spreektaal Papiaments, op de Bovenwindse eilanden (Sint maarten, Sint Eustatius en Saba) is de spreektaal Engels.

² Zie: Schuyt: “Niet ieder probleem is een sociaal probleem” in De Volkskrant, 05/04/1997

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.2.1 Landelijk beleid

Er zijn twee soorten beleidsmaatregelen getroffen. Allereerst zijn voor Antillianen die zich in Nederland willen vestigen de volgende maatregelen getroffen:

- Sinds januari 1999 is het voor Antilliaanse migranten niet langer mogelijk naar Nederland te vertrekken en zich in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) in Nederland in te schrijven zonder dat zij zijn uitgeschreven uit het Antilliaanse bevolkingsregister;
- Met ingang van 1 augustus 1999 is de voogdijregeling in werking getreden, welke inhoudt dat minderjarigen niet onbegeleid naar Nederland kunnen vertrekken zonder dat in de voogdij is voorzien;
- In 2000 is met de Minister van Justitie afgesproken dat het Openbaar Ministerie (OM) wat betreft het niet inschrijven in de GBA tot vervolging over zal gaan.

Ten tweede zijn voor het verbeteren van de maatschappelijke positie van Antilliaanse risicjongeren in Nederland verschillende activiteiten uitgevoerd. In 2005 zijn door de toenmalige Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (Verdonk) en 21 Antillianengemeenten afspraken gemaakt over de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren. Deze afspraken zijn vastgelegd in Bestuurlijke Arrangementen. De afspraken zijn:

- De gemeente en de Staat werken in de periode van 1 februari 2005 tot 31 december 2008 samen aan het verbeteren van de sociaaleconomische situatie van Antilliaanse en Arubaanse jongeren (van twaalf tot 24 jaar) die woonachtig zijn in die gemeente;
- De gemeente en de Staat werken in de periode 2005-2008 samen aan het behalen van drie doelstellingen. Deze doelstellingen zijn:
  1. Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren vanaf twaalf jaar wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50%;
  2. Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren tot 25 jaar wat betreft werkloosheid met 30%;
  3. Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren van twaalf tot 25 jaar wat betreft criminaliteit met 30%.
- De gemeente onderneemt activiteiten waarvan wordt verondersteld dat ze, door het creëren van een stabiele leefomgeving, een bijdrage leveren aan het behalen van de drie doelstellingen;
- De gemeente en de Staat financieren ieder de helft van de kosten van de activiteiten;
- De Staat stelt achttien miljoen euro beschikbaar voor de aanpak van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de 21 Antillianengemeenten;
- Jaarlijks (uiterlijk 1 april van het daaropvolgende jaar) wordt gerapporteerd over de voortgang van de aanpak van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de gemeente;

Hoofdstuk 1: Inleiding

- Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het Ministerie van Justitie en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) leveren cijfers over het aantal voortijdig schoolverlaters, de omvang van de jeugdwerkloosheid en de omvang van de criminaliteit onder Antilliaanse jongeren in de gemeente voor de meting van het behalen van de drie doelstellingen.

In alle 21 Antillianengemeenten is in 2004 een onderzoek uitgevoerd om de problematiek rondom Antilliaanse en Arubaanse jongeren in de gemeente in kaart te brengen. De resultaten van deze zogenoemde nulmeting zijn in het Bestuurlijke Arrangement opgenomen. In het Bestuurlijk Arrangement zijn ook de activiteiten opgenomen die in de gemeente worden uitgevoerd.

1.2.2 Gemeentelijk beleid: Den Haag

Eén van de 21 Antillianengemeenten is de gemeente Den Haag. In Den Haag sluit de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren aan bij het gemeentelijke beleid. Het gemeentelijke beleid is onder andere gericht op het bieden van ontwikkelingskansen en ontplooiing en samenwerking met andere organisaties; ketenpartners. Zo was er het programma Interculturalisatie en Diversiteit, waarin integratie van verschillende bevolkingsgroepen in Den Haag centraal staat. Onderdeel hiervan was Traha Brug I (2001-2005), wat specifiek was gericht op de aanpak van Antilliaanse risicjongeren. Traha Brug I wordt gezien als de voorloper van de afspraken zoals die zijn vastgelegd in het Bestuurlijke Arrangement, welke worden aangeduid als Traha Brug II (2005-2008)³. In het actieprogramma van Traha Brug II zijn de activiteiten opgenomen die in de gemeente Den Haag worden uitgevoerd. Deze activiteiten zijn:

- begeleiding bij inburgering
- maatschappelijk werk
- jongerenwerk
- tienermoederproject
- huisvestingsproject
- gezins- en opvoedingsondersteuning
- mentor- en coachschappen uit de Antilliaanse gemeenschap
- handhaven van de leerplicht
- toeleiding naar werk/ begeleiding startend ondernemerschap
- empowermentcursussen
- vrijetijdsactiviteiten

---

³ Traha Brug betekent in het Papiaments ‘bruggen slaan’.

Hoofdstuk 1: Inleiding

Deze activiteiten worden uitgevoerd door organisaties die kennis hebben van en ervaring hebben met de doelgroep.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

In dit onderzoeksrapport zal de volgende hoofdvraag worden beantwoord:

“Wat zijn de resultaten van Traha Brug II op de sociaaleconomische situatie en gedragingen van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de gemeente Den Haag en in hoeverre is de huidige aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de gemeente Den Haag te verbeteren?”

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn deelvragen geformuleerd. De deelvragen worden gebruikt als richtlijnen voor het verzamelen en analyseren van gegevens.

Onderzoeksvraag 1: *“Wat zijn de criminaliteitsbevorderende factoren volgens theorieën in de sociaalwetenschappelijke literatuur?”*

Onderzoeksvraag 2: *“Welke beleidsmaatregelen zijn getroffen om de problematiek rondom de Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep te verminderen?”*

Onderzoeksvraag 3: *“Wat zijn de resultaten van Traha Brug II met betrekking tot het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren?”*

Onderzoeksvraag 4: *“Wat zijn de veronderstelde succes- dan wel faalfactoren van Traha Brug II?”*

Onderzoeksvraag 5: *“Welke aanbevelingen kunnen worden geformuleerd voor de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de gemeente Den Haag vanaf 2009?”*

1.4 Relevantie

Dit onderzoek is zowel wetenschappelijk, beleidsmatig als maatschappelijk relevant. Het achterhalen van de resultaten van Traha Brug II met betrekking tot het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen levert een bijdrage aan de sociaalwetenschappelijke literatuur over de oorzaken van de problematiek van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen. De activiteiten die in de gemeente Den Haag worden uitgevoerd om de problematiek van Antilliaanse en Arubaanse jongeren te verminderen sluiten aan bij theorieën uit sociaalwetenschappelijke literatuur over criminaliteitsbevorderende factoren. Volgens deze theorieën hangen de problemen van Antillianen en Arubanen met elkaar samen en dragen ze bij aan een verhoogd risico op criminaliteit. Door de resultaten van Traha Brug II in kaart te brengen worden de theorieën over criminaliteitsbevorderende factoren als het ware getoetst. Door de resultaten en de succes- en faalfactoren van Traha Brug II in kaart te brengen kunnen beleidsaanbevelingen worden geformuleerd. Hierdoor kan de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen worden verbeterd. Doordat het beleid beter aansluit op de problematiek van de doelgroep kan de omvang van het maatschappelijke probleem afnemen.

1.5 Verzameling van gegevens

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn gegevens verzameld. Hiervoor zijn verschillende bronnen geraadpleegd. Door op verschillende manieren gegevens te verzamelen is er sprake van datatriangulatie wat de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek ten goede komt.

- Om de criminaliteitsbevorderende factoren te achterhalen is sociaalwetenschappelijke literatuur geraadpleegd. Hiervoor zijn verschillende catalogi geraadpleegd. Zo is er gebruik gemaakt van sociaalwetenschappelijke literatuur uit de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Utrecht, uit de bibliotheek van Den Haag en van het Nicis Institute.
- Voor een overzicht van de getroffen beleidsmaatregelen zijn kamerstukken over dit onderwerp geraadpleegd. Om de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse jongeren van 2005 tot en met 2008 te beschrijven is in eerste instantie het Bestuurlijke Arrangement van Den Haag geraadpleegd. Door het raadplegen van het Bestuurlijke Arrangement van Den Haag kan eenvoudig het actieprogramma van Traha Brug II met de uitvoerende organisaties en de doelstellingen van de activiteiten worden achterhaald. Het actieprogramma is een aantal keren aangepast. Om deze reden zijn ook de jaarrapportages geraadpleegd. Voor een uitgebreidere beschrijving van de activiteiten zijn de websites van de uitvoerende organisaties geraadpleegd en zijn er gesprekken gevoerd met uitvoerende organisaties.
- Om de resultaten van Traha Brug II in kaart te brengen is in eerste instantie gebruik gemaakt van de jaarrapportages. Hierin wordt aangegeven in hoeverre de drie gemeenschappelijke doelstellingen worden behaald en wat de resultaten zijn van de activiteiten. Ook is er met de

Hoofdstuk 1: Inleiding

- uitvoerende organisaties gesproken over de resultaten van de activiteiten. De uitvoerders hebben door het persoonlijke contact een goed zicht op de gesteldheid van de doelgroep.
- Om de succes- en faalfactoren van eerdere beleidsmaatregelen, gericht op de Antilliaanse doelgroep, in kaart te brengen is er gebruik gemaakt van evaluatierapporten van de maatregelen. Hiervoor zijn de eerder genoemde catalogi van sociaalwetenschappelijke literatuur geraadpleegd. Om de succes- en faalfactoren van Traha Brug II te achterhalen is er met de uitvoerende organisaties gesproken⁴. Voor de gesprekken is een topiclijst opgesteld⁵. De onderwerpen die zijn besproken zijn: de problematiek van de doelgroep, de methodiek van de activiteit, manieren waarop de doelgroep wordt bereikt, het budget, de trajectduur, samenwerking met betrokken organisaties, overige succes- en faalfactoren en de resultaten van de activiteiten. Er was sprake van halfgestructureerde interviews; de volgorde en de formulering van de vragen lag tijdens de gesprekken niet vast.
  - Voor het formuleren van de aanbevelingen is er gebruik gemaakt van de succes- en faalfactoren die uit de gesprekken met de uitvoerders naar voren zijn gekomen.

1.6 Opbouw van het rapport

Dit onderzoeksrapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk twee wordt de sociaaleconomische positie van Antillianen en Arubanen op de Nederlandse Antillen, in Nederland en in Den Haag beschreven. Er wordt ingegaan op het aantal inwoners op de Nederlandse Antillen en het aantal inwoners van Antilliaanse/Arubaanse afkomst in Nederland en Den Haag. Ook wordt de problematiek van deze groep per gebied beschreven. Onderwerpen die aan bod komen zijn: eenoudergezinnen, onderwijs, arbeidsmarkt en criminaliteit. De gebruikte methoden van onderzoek worden in hoofdstuk drie uiteengezet. Er wordt per onderzoeksvraag beschreven hoe de gegevens zijn verzameld en geoperationaliseerd. In hoofdstuk vier wordt onderzoeksvraag één beantwoord. In dit hoofdstuk worden de toegepaste theorieën over de oorzaken van jeugdcriminaliteit bij etnische minderheden - en Antilliaanse jongeren in het bijzonder - beschreven. De theorieën hebben betrekking op de relatie tussen jeugdcriminaliteit en een aantal criminaliteitsbevorderende factoren: onvoldoende voorbereiding op het verblijf in Nederland, cultuurverschillen, de woonsituatie, mate van integratie, opvoeding door het gezin, onderwijs, de arbeidsmarktpositie, het sociale netwerk, sociale binding, schaamtegevoelens en riskante gewoonten. De relatie tussen (jeugd)criminaliteit en de criminaliteitsbevorderende factoren wordt schematisch weergegeven. Onderzoeksvraag twee wordt in hoofdstuk vijf beantwoord. In dit hoofdstuk worden de getroffen beleidsmaatregelen in chronologische volgorde beschreven. Wat betreft het actieprogramma van Traha Brug II zijn de activiteiten onderverdeeld naar type activiteit, namelijk inburgeringcursussen, maatschappelijk werk, woonbegeleiding, gezinsondersteuning, aanpak voortijdig schoolverlaten, toeleiding naar werk,

---

⁴ Voor een overzicht van de uitvoerende organisaties waarmee is gesproken zie bijlage 1.

⁵ Voor de topiclijst zie bijlage 2.

Hoofdstuk 1: Inleiding

empowerment, vrijetijdsactiviteiten, contact met de jongeren en kennis van de Antilliaanse gemeenschap. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk de zogenaamde beleidstheorie beschreven, waarbij gebruik is gemaakt van het schema van de criminaliteitsbevorderende factoren uit hoofdstuk vier. Ten slotte worden in hoofdstuk vijf de resultaten van onderzoeken naar de succes- en faalfactoren van vergelijkbare beleidsmaatregelen gepresenteerd. In hoofdstuk zes wordt onderzoeksvraag drie beantwoord. In dit hoofdstuk worden de resultaten van Traha Brug II uiteengezet. Allereerst wordt per gemeenschappelijke doelstelling beschreven in hoeverre deze zullen worden gerealiseerd in de gemeente Den Haag. Vervolgens worden de resultaten van de activiteiten beschreven. Er wordt beschreven in hoeverre het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de deelnemers van de activiteiten zijn veranderd. Onderzoeksvraag vier wordt in hoofdstuk zeven beantwoord. In dit hoofdstuk worden de veronderstelde succes- en faalfactoren beschreven. In hoofdstuk acht wordt een samenvatting gegeven, worden de conclusies gepresenteerd en worden aanbevelingen geformuleerd. Allereerst worden de sterke punten en verbeterpunten van het onderzoek beschreven. Vervolgens worden de resultaten van het onderzoek samengevat en de conclusies beschreven. Ten slotte worden beleidsaanbevelingen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek geformuleerd.

HOOFDSTUK 2: SOCIOGRAFIE

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de sociaaleconomische positie van Antillianen/Arubanen op de Nederlandse Antillen en Aruba, in Nederland en in Den Haag beschreven. Per gebied wordt het aantal Antilliaanse/Arubaanse inwoners beschreven, waarna er wordt overgegaan op de problematiek van deze groep in de drie gebieden. De problematiek die wordt beschreven heeft te maken met de samenstelling van de huishoudens (het percentage eenoudergezinnen), Antillianen/Arubanen en het onderwijs, Antillianen/Arubanen op de arbeidsmarkt en Antillianen/Arubanen in de criminaliteit.

2.2 Antillianen op de Nederlandse Antillen en Aruba

2.2.1 Algemeen

De Nederlandse Antillen en Aruba behoren tot het Koninkrijk de Nederlanden. De Nederlandse Antillen bestaan uit vijf eilanden: Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba. Aruba behoorde tot 1986 tot de Nederlandse Antillen, vanaf 1986 heeft Aruba de status aparte gekregen. Aruba, Bonaire en Curaçao behoren tot de Benedenwindse eilanden (voor de kust van Venezuela), Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba behoren tot de Bovenwindse eilanden (ten oosten van Puerto Rico). De totale oppervlakte van de Nederlandse Antillen is 800 km², de oppervlakte van Aruba is 180 km². Volgens de census van 2001 telde de Nederlandse Antillen zo'n 176.000 inwoners; Curaçao: 131.000, Bonaire: 11.000, Sint Eustatius: 2.300, Sint Maarten 31.000 en Saba: 1.300. Aruba telde zo'n 105.000 inwoners. De hoofdstad is Willemstad (Curaçao) (Wikipedia, 19/02/2008).

Figuur 1: Kaart van de Nederlandse Antillen

De oorspronkelijke bewoners van de eilanden waren Indianen. Eind 15^e eeuw werden de eilanden ontdekt en van 1499 tot 1634 heersten de Spanjaarden op de Benedenwindse eilanden. Begin 16^e eeuw werd het merendeel van de Indianen door de Spanjaarden overgebracht naar Hispaniola om daar arbeid te verrichten. In 1621 werd de West-Indische Compagnie (WIC) opgericht⁶ en van 1634 tot 1648 nam de WIC de Benedenwindse eilanden in bezit (de Hollanders vestigden zich voornamelijk op Curaçao). Vanaf 1650 arriveerden ook Portugees-joodse families op de eilanden. Vele slaven uit West-Afrika werden naar de eilanden overgebracht⁷. Er was sprake van rassenvermenging waardoor er veel mulatten (nakomelingen van blanken en negroiden) op de eilanden leefden en nog steeds leven. De Venezolanen en Colombianen die zich op de eilanden vestigden mengden zich met blanken uit de lagere sociale klasse (soldaten, scheepslui, ambachtslieden en kleine handelaren) en mulatten. De eilanden zijn in het verleden in handen geweest van verschillende Europese landen (Spanje, Nederland, Groot-Brittannië en Frankrijk). In 1816 werden de eilanden toegevoegd aan het Koninkrijk der Nederlanden en in 1986 kreeg Aruba de status aparte (Alofs et al., 1997: 30-32).

⁶ De WIC was een organisatie die in de 17e en 18e eeuw handel dreef met de koloniën in West-Indië (Noord- en Zuid-Amerika en West-Afrika).

⁷ In 1863 werd de slavernij in Nederlands West-Indië afgeschaft.

2.2.2 Problematiek

In deze paragraaf wordt de sociaaleconomische situatie op de Nederlandse Antillen beschreven. Onderwerpen die aan bod komen zijn: de opstand van 30 mei 1969, werkgelegenheid, opleidingsniveau, criminaliteit, samenstelling van huishoudens en opvoeding en de Nederlandse taal.

De opstand van 30 mei 1969

In de jaren 1950/1960 lag het werkloosheidscijfer op de Nederlandse Antillen erg hoog (mede door automatisering en mechanisering), er waren geen goede arbeidsvoorwaarden, het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking was erg laag en de kosten van levensonderhoud stegen met 10%. Tweederde van de Antilliaanse bevolking leefde op of onder de armoedegrens (Alofs et al., 1997: 133, 136). Er heerste veel onvrede onder de Antilliaanse bevolking. Het merendeel van de bevolking had weinig vertrouwen in de politiek. Vaak konden de politici de beloften niet waarmaken en de twee grote partijen, de Democratische Partij (DP) en de Nationale Volkspartij (NVP), beschuldigden elkaar van corruptie (Alofs et al., 1997: 133). In de jaren 1960 kwamen in het Westen jongere generaties op voor de zwakkere groepen in de samenleving. Antilliaanse studenten die in Nederland studeerden richtten in 1965 hun maandblad *Kambio* (Verandering) op die van 1965 tot 1968 in Nederland en op Curaçao werd uitgebracht. In het maandblad schreven zij kritisch over de maatschappelijke problemen in Nederland en op de Antillen. In 1966 werd het blad *Vito* (Slavenopzichter) opgericht. Het blad was gericht op de laaggeschoolden van de bevolking. Het blad wilde hen, vanwege hun slechte sociaaleconomische positie, oproepen tot verzet tegen de overheid (Alofs et al., 1997: 135-136). Op 30 mei 1969 braken in Willemstad, Curaçao rellen uit waarbij doden en gewonden zijn gevallen. Deze dag wordt ook wel aangeduid als de opstand van 30 mei 1969⁸ (Alofs et al., 1997: 136-141). Na de opstand trad de regering af en kwam er een interim-kabinet. De volkshelden van de opstand richtten de politieke partij *Frente Obrero i Liberashon 30 di mei* (FOL) op en deden mee aan de verkiezingen voor de nieuwe regering. De DP kreeg 44% van de stemmen, de NVP 24% en de FOL kreeg 22.6%. De regering creëerde na de opstand van 30 mei 1969 meer banen voor de zwarte bevolkingsgroepen. Ook de arbeidsvoorwaarden waren verbeterd. Toch migreerden in de jaren 1960 en 1970 veel jonge arbeiders naar Nederland voor een baan (Alofs et al., 1997: 141-143).

---

⁸ Het is niet duidelijk welke groepen hiervoor verantwoordelijk waren, duidelijk is wel dat de opstand een gevolg is van de onvrede onder de Antilliaanse bevolking over de sociaaleconomische situatie

Hoofdstuk 2: Sociografie

Werkgelegenheid

Vanaf 1918 kwam op Curaçao de olie-industrie op gang met de komst van Shell, op Aruba vanaf 1928 met de komst van Lago (Alofs et al., 1997: 82). In 1985/1986 ging Shell weg van Curaçao en Lago van Aruba. Shell werd vervangen door een Venezolaans staatsbedrijf, op Aruba kwam in 1990 de Amerikaanse Coastal Oil Corporation. Dit zijn echter kleinere bedrijven dan Shell en Lago en veel werkgelegenheid ging verloren met het vertrek van deze bedrijven (Alofs et al., 1997: 30-32, 82, 163-164). Vanaf 1985 emigreren veel Antillianen vanwege de economische situatie op de Nederlandse Antillen. Het aantal emigranten van Curaçao ligt hoger dan het aantal van Aruba. Dit kan verklaard worden doordat de toeristenindustrie⁹ op Aruba beter op gang is gekomen dan op Curaçao¹⁰ (Goeloe, 1997: 3, 18-19). Uit de census van 2001 is gebleken dat 23% van de Antillianen van vijftien jaar en ouder geen inkomen heeft, hiervan was 20% man en 25% vrouw (CBS, 2001: 37-38).

Opleidingsniveau

Op de Nederlandse Antillen is sprake van relatief veel voortijdig schoolverlaten¹¹. Uit de buurtmonitor van 2007 op Curaçao is gebleken dat 98,7% van de kinderen tussen de zes en de vijftien jaar naar school gaat. Van jongeren tussen de vijftien en negentien jaar ligt het percentage lager, namelijk op 85,1% (Ursula, Walle en SKC, 2007: 7). Voor de jongeren tussen de twintig en 24 lag het percentage in 2001 volgens de census op 28,7%¹² (CBS, 2001: 35). Ongeveer éénvijfde deel van de leeftijdsgroep 45-54 is laagopgeleid (basisonderwijs of minder), van de leeftijdsgroep 55-64 is dat één derde deel en van de leeftijdsgroep 65+ ligt het percentage op 57,3% (CBS, 2001: 36).

Criminaliteit

Vanwege het ontbreken aan inkomen wordt de kans zich bezig te gaan houden met criminele activiteiten steeds groter. Op de Nederlandse Antillen wordt veel waarde gehecht aan materiele bezittingen, dit zorgt voor status. Er is grote drang om snel geld te verdienen en er is een stijging van met geweld gepaard gaande vermogensdelicten zichtbaar (al dan niet drugsgelateerd¹³). Er is sprake van een 'machocultuur'. Mannen bewijzen hun mannelijkheid en dwingen respect en macht af door gewelddadige handelingen te verrichten (Van San, 1998).

---

⁹ Het toerisme kan worden verdeeld in drie typen, namelijk het verblijfstoerisme, het cruisetoeisme en het kooptoerisme. Verblijfstoeristen verblijven langer dan één dag op de eilanden, de cruisetoeisten bezoeken de eilanden met cruiseschepen en verblijven minder dan één dag op de eilanden, de kooptoeristen doen op de Antillen inkopen omdat het daar goedkoper is dan in het land van herkomst (Goeloe, 1997: 4).

¹⁰ Momenteel zijn het toerisme, de olie-industrie en de (financiële) dienstverlening belangrijk voor de economie van de Nederlandse Antillen (Goeloe, 1997: 3, 18-19).

¹¹ Een voortijdig schoolverlater is langer dan 1 maand niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling, heeft geen diploma met een startkwalificatie en is nog geen 23 jaar. Een startkwalificatie is een HAVO of VWO diploma of een MBO diploma vanaf niveau 2.

¹² Echter, vanaf de jaren na de Tweede Wereldoorlog migreren veel jonge Antillianen naar het buitenland om een vervolgopleiding te volgen. Deze zijn niet meegerekend in de census.

¹³ In het Caribische gebied komen veelal drugsgelateerde (gewelddadige)delicten voor.

Hoofdstuk 2: Sociografie

Samenstelling huishoudens

Op de Nederlandse Antillen bestaat een relatief groot aantal van de huishoudens uit eenoudergezinnen, overwegend alleenstaande (tiener)moeders met kinderen. De alleenstaande moeder op de Nederlandse Antillen wordt vaak door de grootmoeder geholpen in de zorg voor de kinderen. De kinderen wordt een groot verantwoordelijkheidsgevoel voor de familie bijgebracht, voornamelijk voor de (groot)moeder. De (groot)moeders nemen besluiten voor de kinderen, de kinderen worden autoritair behandeld en mogen de besluiten van de moeder niet in twijfel trekken. De vaardigheden van besluitvorming worden niet op de kinderen overgebracht (Steba, 1997: 10-11).

Taal

De officiële talen zijn Nederlands, Papiaments en Engels. Op de Benedenwindse eilanden is de volkstaal Papiaments, op de Bovenwindse eilanden is dat Engels. Een nadeel hiervan is dat kinderen weinig de Nederlandse taal wordt aangeleerd (Wikipedia, 19/02/2008).

2.3 Antillianen in Nederland

2.3.1 Algemeen

Vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog is de migratie van de Nederlandse Antillen naar Nederland op gang gekomen. In eerste instantie migreerden voornamelijk studenten naar Nederland, later ook arbeiders en gezinnen. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) waren er in 2005 in totaal 130.000 Antillianen en Arubanen in Nederland. Hieronder worden personen gerekend die zelf op de Nederlandse Antillen of Aruba zijn geboren of waarvan ten minste één van de ouders op de Nederlandse Antillen of Aruba is geboren. Deze gegevens zijn gebaseerd op de personen die zijn ingeschreven in de Gemeentelijk Basis Administratie (GBA). Antillianen staan echter vaak niet ingeschreven op hun woonadres (Tweede Kamer, 2004-2005). De meeste Antillianen in Nederland zijn afkomstig van Curaçao:

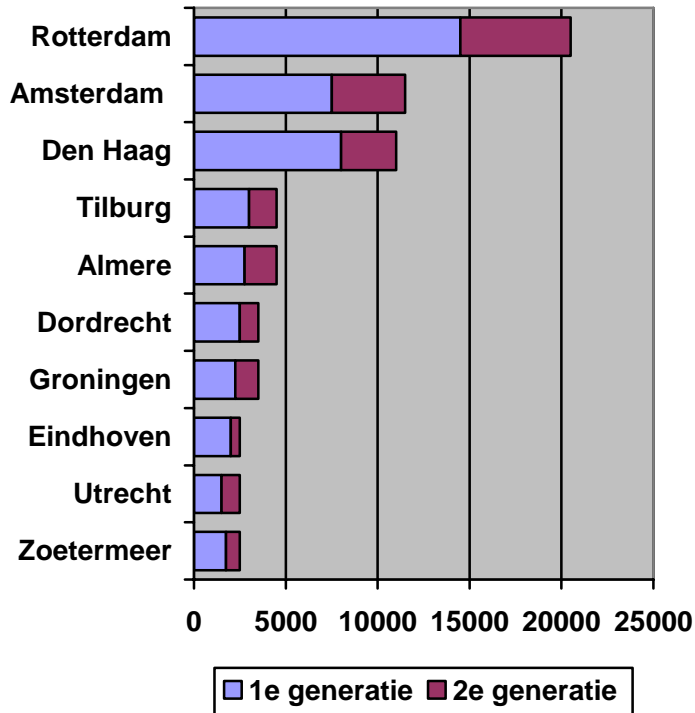
Tabel 1: Antilliaanse en Arubaanse bevolking, eind september 2003

	Aruba		Bonaire		Curaçao		Bovenwindse eilanden		onbekend	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
1 ^e generatie	6.479	7.004	1.400	1.588	31.016	32.653	1.148	1.426	1.890	1.340
2 ^e generatie	3.595	3.547	461	458	12.816	12.319	395	345	6.189	6.067

Bron: CBS, 02/07/2007

Veruit de meeste Antillianen hebben zich in Rotterdam gevestigd, maar ook in Amsterdam en Den Haag wonen veel Antillianen:

Grafiek 1: Top 10 Antillianengemeenten

Bron: Van San, 2007

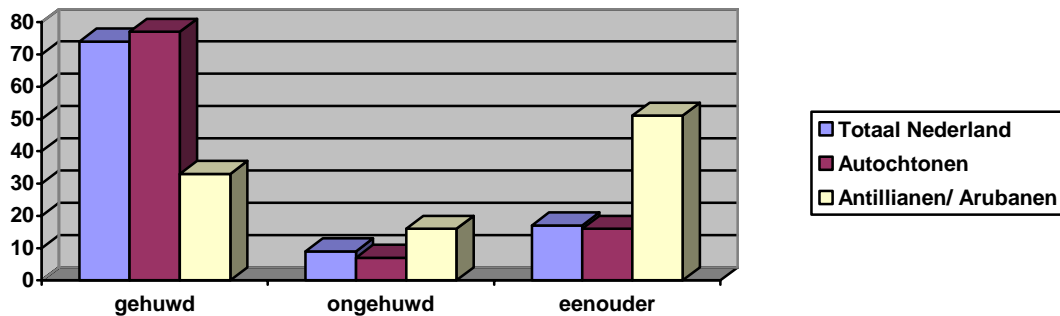
2.3.2 Problematiek

In deze paragraaf wordt de sociaaleconomische situatie van Antillianen in Nederland beschreven. Onderwerpen die aan bod komen zijn: gezinstypen, voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit onder jongeren.

Gezinstypen

Niet alleen op de Nederlandse Antillen, maar ook in Nederland bestaat een groot gedeelte van de huishoudens uit een eenoudergezin. In Nederland bestaat zelfs een grote meerderheid van de Antilliaanse/Arubaanse gezinnen uit eenoudergezinnen. Dit wijkt af van de samenstelling van de huishoudens van alle bevolkingsgroepen in Nederland. Van de gehele Nederlandse bevolking bestaan de meeste gezinnen uit gehuwde paren.

Grafiek 2: Gezinnen naar type in Nederland, 1-1-2003

Bron: CBS, 2004

Ook in Nederland bestaat het merendeel van de eenoudergezinnen uit alleenstaande moeders met kinderen. Hiervan is een gedeelte van de moeders als tiener zwanger geraakt. De alleenstaande moeders krijgen over het algemeen geen (financiële en/of emotionele) steun van de vaders van de kinderen en de kinderen hebben geen of weinig contact met hun vader (CBS Webmagazine, 19/09/2005). In Nederland hebben de alleenstaande moeders vaak geen vangnet, geen grootmoeder die ze kan helpen met de opvoeding van de kinderen (Kibbelaar, 2006: 7).

Voortijdig schoolverlaten

Een relatief grote groep Antillianen heeft een laag opleidingsniveau; twintig procent heeft hoogstens de basisschool afgemaakt en ongeveer de helft heeft hoogstens een VMBO diploma (Van Der Hijden, Smeulders en Fermin, 2003: 21). Niet alleen op de Nederlandse Antillen is er sprake van voortijdig schooluitval, ook in Nederland komt dit relatief vaak voor onder deze bevolkingsgroep. Vooral Antilliaanse jongens stoppen vóór het behalen van de startkwalificatie (HAVO of VWO diploma of een MBO diploma vanaf niveau 2) met school.

Tabel 2: Aantal voortijdige schoolverlaters vanuit het voortgezet onderwijs in Nederland, 2004

	Aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs in 2003/2004			Waarvan (mogelijk) voortijdig schoolverlater (in %)		
	Jongens	Meisjes	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Autochtoon	339.980	33.6800	67.6780	3	2	2
Westers allochtoon	29.520	28.990	58.510	5	4	5
Niet-westers allochtoon	63.330	62.070	12.5400	4	4	4
Nederlandse Antillen en Aruba	4.480	4.700	9.180	6	4	5
Totaal	433.860	428.680	862.540	3	3	3

Bron: CBS Maatwerk, 13/02/2008

Hoofdstuk 2: Sociografie

Werkloosheid

Antillianen en Arubanen hebben een minder goede positie op de Nederlandse arbeidsmarkt dan autochtone Nederlanders. Het percentage werkzame Antillianen en Arubanen ligt lager dan het percentage werkzame autochtone Nederlanders. Voornamelijk het percentage werkzame jonge Antillianen en Arubanen ligt relatief laag.

Tabel 3: Werkzame bevolking in Nederland in percentage naar etniciteit en leeftijd, 2003

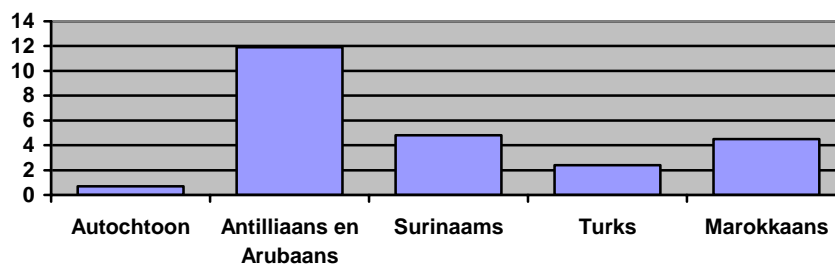
	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Totaal
Autochtonen	44,8	85,9	81,2	76,0	39,3	67,3
Westerse allochtonen	41,8	77,6	74,5	72,9	38,0	63,2
Suriname	34,9	72,8	81,1	64,6	32,7	61,2
Nederlandse Antillen/Aruba	26,9	62,8	66,6	66,4	41,3	53,6

Bron: CBS, 17/11/2004

Criminaliteit

In Nederland hebben Antillianen en Arubanen een groot aandeel in de criminaliteit. Vooral in de drugsdelicten zijn de Antillianen en Arubanen oververtegenwoordigd. In 2002 was ruim 66% van de aangehouden drugsmokkelaars van Antilliaanse afkomst, waarvan 65.5% afkomstig van Curaçao. Hiervan woont meer dan vijftig procent in Nederland, de rest op Curaçao (Van San, De Boom en Van Wijk, 2007: 17-18). In onderstaande grafiek is te zien dat het aantal drugsdelicten per 1.000 inwoners in Nederland onder Antillianen en Arubanen vele malen hoger ligt dan onder de overige vier grote bevolkingsgroepen in Nederland.

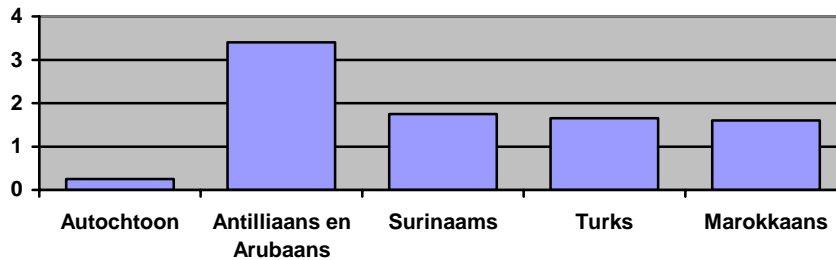
Grafiek 3: Aantal drugsdelicten per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit in 2003

Bron: Jennissen en Blom, 2007

Ook is een forse oververtegenwoordiging zichtbaar wat betreft wapendelicten. Het aantal wapendelicten per 1.000 inwoners in Nederland ligt onder Antillianen en Arubanen veel hoger dan onder de overige vier grote bevolkingsgroepen.

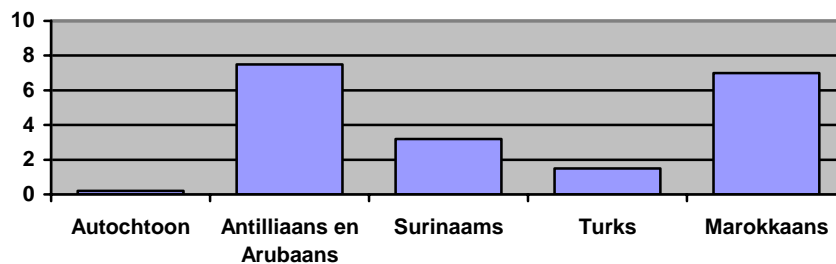
Grafiek 4: Aantal wapendelicten per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit in 2003

Bron: Jennissen en Blom, 2007

Wat betreft vermogensdelicten met geweld zijn de Antillianen en Arubanen ook oververtegenwoordigd, hoewel zij hierin op de voet worden gevolgd door Marokkanen in Nederland. Antillianen en Arubanen en Marokkanen plegen, vergeleken met andere bevolkingsgroepen veruit de meeste vermogensdelicten met geweld.

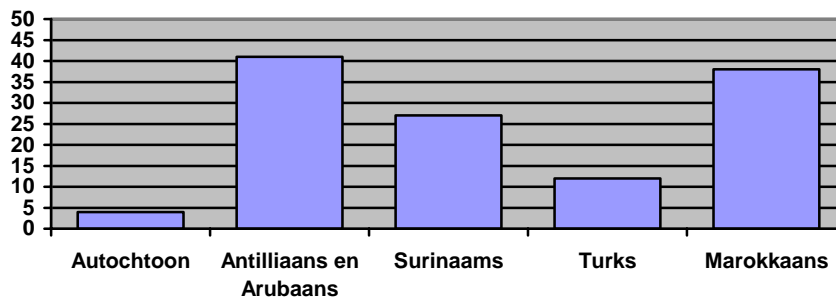
Grafiek 5: Aantal vermogensdelicten met geweld per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit in 2003

Bron: Jennissen en Blom, 2007

Wat betreft vermogensdelicten zonder geweld is de oververtegenwoordiging minder fors. Van vermogensdelicten zonder geweld worden Antillianen en Arubanen het vaakst verdacht, gevolgd door Marokkanen. Ook Surinamers worden relatief vaak verdacht van vermogensdelicten zonder geweld. Turken en autochtonen worden minder vaak verdacht van dit type delict.

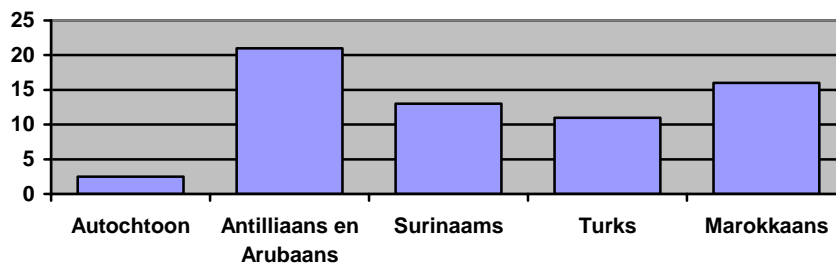
Grafiek 6: Aantal vermogensdelicten zonder geweld per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit in 2003

Bron: Jennissen en Blom, 2007

Wat betreft gewelddelicten is de oververtegenwoordiging minder fors dan wat betreft de eerder genoemde typen delicten. Per 1.000 inwoners worden ruim twintig Antillianen en Arubanen verdacht van gewelddelicten, ruim vijftien van Marokkaanse afkomst, en ruim tien van Surinaamse en Turkse afkomst. Ook wat betreft dit type delict worden weinig autochtonen hiervan verdacht, namelijk nog geen vijf.

Grafiek 7: Aantal gewelddelicten per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit in 2003

Bron: Jennissen en Blom, 2007

Opvallend is dat bij Antillianen en Arubanen de eerste generatie vaker verdacht is van een misdrijf dan de tweede generatie. Bij ander bevolkingsgroepen wordt juist de tweede generatie het vaakst verdacht.

Tabel 4: Percentage verdachten in Nederland naar etniciteit, generatie en leeftijd, 2004

Etniciteit	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar	25 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	Totaal
Autochtoon	1,6	2,8	1,4	0,7	1,3
Westers allochtoon:					
Eerste generatie	3,1	3,0	1,7	0,9	1,6
Tweede generatie	2,4	3,6	1,9	0,9	1,8
Turkije:					
Eerste generatie	4,2	3,2	3,3	1,5	2,9
Tweede generatie	4,0	6,3	5,7		5,1
Marokko					
Eerste generatie	8,9	9,4	4,5	1,3	4,4
Tweede generatie	8,0	11,8	7,8		9,4
Suriname					
Eerste generatie	5,9	7,7	5,2	3,1	4,6
Tweede generatie	5,0	7,7	5,1	1,7	5,9
Nederlandse Antillen/Aruba					
Eerste generatie	10,0	10,7	9,6	4,1	8,3
Tweede generatie	5,3	6,4	3,4	2,0	4,9

Bron: Blom en Jennissen, 2007

Onder Antillianen en Arubanen in Nederland ligt het aandeel vrouwen dat verdacht wordt van misdrijven veel hoger dan onder andere bevolkingsgroepen.

Tabel 5: Percentage verdachten 12-24 jaar in Nederland naar etniciteit en geslacht, 2002

Etniciteit	12-17 jaar		18-24 jaar	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Turken	5,2	0,7	8,9	0,7
Marokkanen	11,2	2,0	17,8	2,1
Surinamers	6,5	2,0	11,1	2,1
Antillianen	10,2	3,1	13,0	3,7
autochtonen	2,0	0,5	3,8	0,5

Bron: Van Rijn, Huls en Zorlu, 2005

2.4 Antillianen in Den Haag

2.4.1 Algemeen

In Den Haag waren in 2004 zo'n 11.000 Antillianen ingeschreven in de GBA. Volgens het bevolkingsbestand woonden er 2.880 Antillianen en Arubanen van 12 tot en met 24 jaar in Den Haag, waarvan 1.385 mannen en 1.495 vrouwen.

Tabel 6: Aantal Antilliaanse en Arubaanse jongeren in Den Haag naar leeftijdsgroep, 2004

Leeftijd	Aantal
12 t/m 17 jaar	998
18 t/m 24 jaar	1.882
Totaal	2.880

Bron: Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicojongeren 2005-2008, Traha Brug II

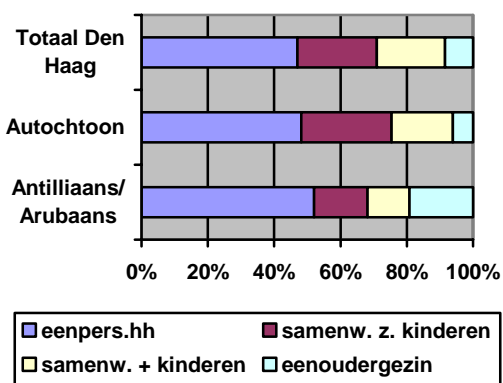
2.4.2 Problematiek

In deze paragraaf wordt de sociaaleconomische situatie van Antillianen in de gemeente Den Haag beschreven. Onderwerpen die aan bod komen zijn: gezinstypen, schoolverzuim, werkloosheid en criminaliteit onder jongeren.

Gezinstypen

Ook in Den Haag is het percentage eenoudergezinnen onder de Antilliaanse en Arubaanse bevolking relatief groot. Met de totale bevolking van Den Haag vergeleken is het percentage eenoudergezinnen onder Antillianen en Arubanen veel hoger. Onder de Antilliaanse en Arubaanse bevolking zelf is het percentage eenoudergezinnen hoger dan het percentage samenwonenden met/zonder kinderen. Dit wijkt ook af van de samenstelling van de huishoudens van de totale Haagse bevolking, waar het percentage eenoudergezinnen kleiner is dan het percentage eenpersoons huishoudens en samenwonenden met/zonder kinderen.

Grafiek 8: Gezinnen naar type in Den Haag, 2007

Bron: Gemeente Den Haag, 01/01/2007

Hoofdstuk 2: Sociografie

Schoolverzuim

In Den Haag woonden in 2004 2.154 leerplichtige Antillianen en Arubanen (in de leeftijd van vijf tot zeventien jaar), waarvan 844 in de leeftijd van twaalf tot zeventien jaar (Bevolkingsbestand, 01/01/2004). Problemen op school komen bij Antilliaanse en Arubaanse jongeren vaker voor dan bij andere grote bevolkingsgroepen in Den Haag. Onder deze problemen wordt verstaan: slechte schoolprestaties, ongewenste houding, antisociaal gedrag, schoolverzuim. In het schooljaar 2003/2004 was 9,7% van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren behandeld door een leerplichtambtenaar (voor verzuim, gedrag of houding op school en/of sociale redenen). Van de autochtone jongeren was 3% behandeld, bij jongeren van Surinaamse, Turkse en Marokkaanse afkomst lag het percentage tussen de 5 en 6%. Van alle Haagse leerplichtigen was 5% behandeld door een leerplichtambtenaar.

Tabel 7: Behandelde leerplichtigen (12 t/m 17 jaar) in Den Haag naar etniciteit, schooljaar 2003/2004

Etniciteit	Percentage
Nederland	3,0%
Suriname	5,3%
Antillen	9,7%
Turkije	5,8%
Marokko	5,7%
Onbekend	14,2%
Totaal	5,0%

Bron: Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicojongeren 2005-2008, Traha Brug II

Van alle Haagse leerplichtigen scoren de Antillianen/ Arubanen het hoogst op relatief verzuim. Dit houdt in dat de leerplichtige wel staat ingeschreven bij een onderwijsinstelling, maar daar vaak afwezig is. In het schooljaar 2003/2004 verzuimde ruim 7% van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren, van alle Haagse leerplichtigen verzuimde 3,1%.

Tabel 8: Percentage relatief verzuim in Den Haag naar etniciteit, schooljaar 2003/2004

Etniciteit	2003/2004
Nederland	2,2%
Suriname	3,4%
Antillianen/Arubanen	7,1%
Turkije	4,2%
Marokko	4,2%
Onbekend	4,0%
Totaal	3,1%

Bron: Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicojongeren 2005-2008, Traha Brug II

Hoofdstuk 2: Sociografie

Ook het percentage Antilliaanse/Arubaanse leerplichtigen dat niet is ingeschreven bij een onderwijsinstelling (absoluut verzuim) is hoger dan bij de andere vier grote bevolkingsgroepen; bij Antilliaanse/Arubaanse leerplichtigen ligt het percentage op 1,9%, bij autochtone leerplichtigen op 0,7%, bij leerplichtigen van Surinaamse afkomst op 1,0%, bij leerplichtigen van Turkse afkomst 0,9% en bij leerplichtigen van Marokkaanse afkomst 0,8%.

Tabel 9: Percentage absoluut verzuim in Den Haag naar etniciteit, schooljaar 2003/2004

Etniciteit	2003/2004
Nederland	0,7%
Suriname	1,0%
Antillianen/Arubanen	1,9%
Turkije	0,9%
Marokko	0,8%
Onbekend	9,4%
Totaal	1,3%

Bron: Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicjongeren 2005-2008, Traha Brug II

Werkloosheid

De arbeidsmarktpositie van Antilliaanse/Arubaanse jongeren in Den Haag is iets minder goed dan van de gemiddelde Haagse jongeren. In Den Haag ligt het aandeel werkzoekende Antilliaanse/Arubaanse jongeren van vijftien tot 24 jaar (7,7%) boven het gemiddelde (6,6%). Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 10: Werklozen 15-24 jaar in Den Haag naar etniciteit, eind 2004

Etniciteit	Aantal	Aandeel binnen eigen groep
Antillianen	181	7,7%
Surinamers	315	4%
Marokkanen	464	9,6%
Turken	493	7,9%
Autochtonen	1.786	7,2%
Overig	577	4,9%
Totaal	3.816	6,6%

Bron: Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicjongeren 2005-2008, Traha Brug II

Criminaliteit

In Den Haag veroorzaken de jongeren met de Marokkaanse en Antilliaanse etniciteit de meeste criminaliteitsproblemen. Per 1.000 jongeren van twaalf tot 24 jaar maakten in 2004 108 jongeren van Marokkaanse afkomst zich schulden aan een misdrijf, 73 van Antilliaanse/Arubaanse afkomst, 54 van Turkse en Surinaamse afkomst en 34 van Nederlandse afkomst.

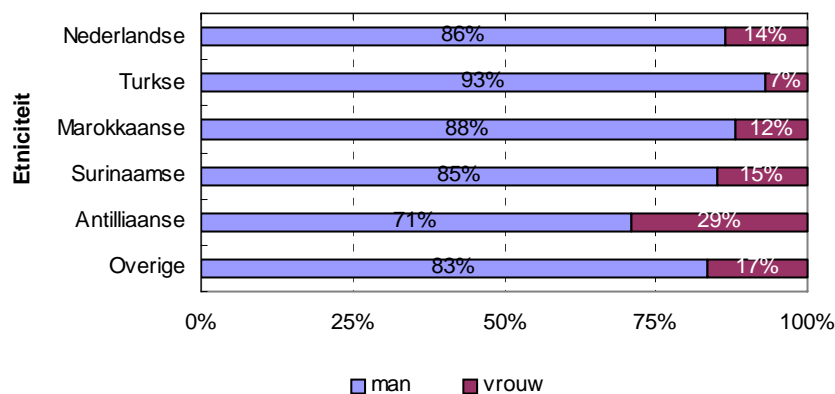
Tabel 11: Aantal delictplegers per 1.000 inwoners in Den Haag (12-24 jaar) naar etniciteit, 2004

Etniciteit	Aantal per 1.000 inwoners
Nederland	33
Turkije	43
Marokko	100
Suriname	51
Antillen/Aruba	79
Overig	41

Bron: Monitor Traha Brug II, 2006

Het aandeel verdachte vrouwen (van twaalf tot 24 jaar) onder de Antilliaanse/Arubaanse bevolkingsgroep hoger dan bij andere grote bevolkingsgroepen in Den Haag. Het percentage verdachte Antilliaanse/Arubaanse vrouwen van 12 tot 24 jaar was in 2004 29%. Het percentage verdachte vrouwen van 12 tot 24 jaar bij de overige bevolkingsgroepen lag tussen de 5% en de 20%.

Grafiek 9: Verdeling (in %) naar geslacht per etniciteit van alle aangehouden verdachten (12-24 jaar) in de regio Haaglanden, 2001

Bron: Nandpersad, 2002

HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSMETHODEN

3.1 Inleiding

In de gemeente Den Haag worden van 2005 tot en met 2008 activiteiten uitgevoerd om de problematiek van Antilliaanse en Arubaanse jongeren aan te pakken. Deze aanpak wordt aangeduid als Traha Brug II. Het doel van dit onderzoek is de resultaten van de aanpak in kaart te brengen en beleidsaanbevelingen te formuleren. In hoofdstuk één zijn de onderzoeksvragen geformuleerd. In dit hoofdstuk zal de verzameling van gegevens en operationalisering per onderzoeksvraag worden beschreven.

3.2 Dataverzameling en operationalisering

In deze paragraaf wordt per onderzoeksvraag beschreven hoe de begrippen zijn geoperationaliseerd en welke bronnen zijn geraadpleegd om de gegevens te verzamelen¹⁴.

Onderzoeksvraag 1:

“Wat zijn de criminaliteitsbevorderende factoren volgens theorieën in de sociaalwetenschappelijke literatuur?”

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn verschillende catalogi geraadpleegd omdat de collecties vaak niet volledig zijn. In de Openbare Bibliotheek van Den Haag is een aparte collectie over de Nederlandse Antillen en Antillianen opgenomen. Deze collectie wordt de Antilliana Collectie genoemd. Er is gebruik gemaakt van sociaalwetenschappelijke literatuur over criminaliteit onder Antillianen uit deze collectie. In de Universiteitsbibliotheek van Utrecht is sociaalwetenschappelijke literatuur opgenomen en gerangschikt per wetenschappelijke discipline. In de catalogus is er gezocht naar sociaalwetenschappelijke literatuur over (jeugd)criminaliteit onder etnische minderheidsgroepen, met in het bijzonder de Antilliaanse bevolkingsgroep. De literatuur waarvan gebruik is gemaakt is voornamelijk afkomstig uit de juridische en sociologische collectie en is niet meer dan tien jaar geleden gepubliceerd. Het Nicis Institute is een instituut dat zich richt op het verbeteren van de sociaaleconomische situatie in steden. De Kennisbank van Nicis Institute bevat een groot aantal sociaalwetenschappelijke onderzoeken. In deze kennisbank is gezocht naar onderzoeken over Antillianen in Nederland.

---

¹⁴ Door van verschillende bronnen gebruik te maken is er sprake van datatriangulatie wat de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek ten goede komt.

Onderzoeksvraag 2:

“Welke beleidsmaatregelen zijn getroffen om de problematiek rondom de Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep te verminderen?”

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is het van belang de begrippen “Antillianen” en “Arubanen” te operationaliseren. Onder Antillianen en Arubanen wordt verstaan: “personen die zelf op de Nederlandse Antillen/ Aruba zijn geboren of personen waarvan ten minste één van de ouders op de Nederlandse Antillen/ Aruba is geboren”.

Om een beschrijving te geven van de problematiek van Antillianen en Arubanen is er gebruik gemaakt van het Internet en van de Antilliana Collectie van de Openbare Bibliotheek in Den Haag. Op het Internet is gebruik gemaakt van algemene informatie over de Nederlandse Antillen op de website van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en op de website van Wikipedia (digitale encyclopedie). Het raadplegen van websites heeft als voordeel dat er snel en eenvoudig informatie kan worden verzameld. Het raadplegen van websites heeft ook een nadeel. Het is relatief eenvoudig informatie op Internet te plaatsen en niet alle informatie dat wordt aangeboden is betrouwbaar. Vandaar dat er gebruik is gemaakt van de meer betrouwbare bron; de Antilliana Collectie. Er is gebruik gemaakt van boeken over de geschiedenis van de Nederlandse Antillen en van onderzoeksrapporten en statistisch materiaal over de sociaaleconomische situatie.

Voor een overzicht van de getroffen beleidsmaatregelen wat betreft de aanpak van Antillianen in Nederland is er gebruik gemaakt van kamerstukken van de Tweede Kamer. Er is gebruik gemaakt van de rapportage ‘Integratiebeleid Etnische Minderheden’ (2001) en van de nota ‘Migratie Antilliaanse jongeren’. Voor een beschrijving van de aanpak van Antilliaanse risicjongeren in de gemeente Den Haag (Traha Brug) is er gebruik gemaakt van het Bestuurlijk Arrangement, van het Internet en zijn er gesprekken gevoerd met contactpersonen van de uitvoerende organisaties. In het Bestuurlijk Arrangement zijn de activiteiten en de uitvoerende organisaties opgenomen. Op het Internet zijn websites geraadpleegd van de gemeente Den Haag en van de uitvoerende organisaties. Met de contactpersonen van de uitvoerende organisaties is gesproken over de werkwijze van de activiteiten¹⁵.

---

¹⁵ In bijlage 1 is een overzicht terug te vinden van de organisaties waarmee een gesprek heeft plaatsgevonden

Onderzoeksvraag 3:

“Wat zijn de resultaten van Traha Brug II met betrekking tot het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren?”

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is het van belang de begrippen “risicjongeren” en “sociaaleconomische” situatie te operationaliseren. Risicjongeren zijn in dit geval jongeren die een verhoogd risico hebben om voortijdig de school te verlaten, werkloos te worden of in de criminaliteit te belanden. Om de sociaaleconomische situatie te schetsen wordt er gelet op: mate van beheersing van de Nederlandse taal, de woonsituatie, de gezinssituatie, schoolprestaties, voortijdig schoolverlaten, werkloosheid, criminaliteit en het al dan niet hebben van schulden. Een voortijdige schoolverlater is iemand die langer dan één maand niet ingeschreven staat bij een onderwijsinstelling, die geen diploma met een startkwalificatie heeft en nog geen 23 jaar is. Een startkwalificatie is een HAVO of VWO diploma of een MBO diploma vanaf niveau 2. Een niet-werkende werkzoekende wordt aangeduid als werkloze¹⁶. Met criminaliteit wordt hier bedoeld: een misdrijf plegen, een strafbaar feit dat in de wet als ernstig wordt omschreven.

Om de verandering in het gedrag en de sociaaleconomische situatie van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de gemeente Den Haag te achterhalen zijn er interviews afgenomen met experts en is er gebruik gemaakt van de jaarrapportages. De experts zijn de contactpersonen van de uitvoerende organisaties (zie bijlage 1). Er is in totaal met achttien contactpersonen van veertien organisaties gesproken. De contactpersonen van de uitvoerende organisaties hebben zicht op eventuele verandering van houding en gedrag bij de deelnemende Antilliaanse/Arubaanse jongeren. In de jaarrapportages is aangegeven in hoeverre de drie gemeenschappelijke doelstellingen van het beleid zijn gerealiseerd en wat de resultaten zijn van de activiteiten. Wat betreft de eerste gemeenschappelijke doelstelling, het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren (van twaalf tot 24 jaar) wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50%, is er gebruik gemaakt van Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) effectrapportages van 2004, 2005, 2006 en 2007. Wat betreft de tweede gemeenschappelijke doelstelling, het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren (van twaalf tot 24 jaar) wat betreft werkloosheid met 30%, zou in eerste instantie gebruik worden gemaakt van het aantal niet-werkende werkzoekenden dat geregistreerd staat bij het CWI afgezet tegen de beroepsbevolking van 15 tot en met 24 jaar per etniciteit (waarbij niet wordt gelet op het aantal uren dat de ingeschrevene wil en kan werken). Het CWI registreert echter niet meer op etniciteit. Er is vanaf 2005 gebruik gemaakt van het klantenbestand van de gemeentelijke afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Wat betreft de derde gemeenschappelijke doelstelling, het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren (van twaalf tot 24 jaar) wat betreft criminaliteit met 30%, is er

---

¹⁶ Met ‘werk’ wordt hier een betaalde baan bedoeld.

gebruik gemaakt van het Herkenningssysteem (HKS) van de politie Haaglanden. De resultaten van de activiteiten worden in de jaarrapportages per activiteit beschreven.

Onderzoeksvraag 4:

“Wat zijn de veronderstelde succes- dan wel faalfactoren van Traha Brug II?”

Allereerst is er in kaart gebracht wat de succes- en faalfactoren waren van eerder uitgevoerde beleidsmaatregelen wat betreft Antillianen in Nederland. Hiervoor is er gebruik gemaakt van evaluatierapporten van de beleidsmaatregelen. Voor het vinden van de rapporten zijn de Antilliana Collectie van de Openbare Bibliotheek in Den Haag en van het Nicis Insitute- KIEM- Kennisportaal Antillianengemeenten geraadpleegd.

Voor het in kaart brengen van de succes- en faalfactoren van Traha Brug II zijn er diepte-interviews afgenomen met experts. De experts zijn contactpersonen van uitvoerende organisaties die in het actieprogramma van Traha Brug II zijn opgenomen. Er is in totaal met achttien contactpersonen van veertien organisaties gesproken. In bijlage 1 is een overzicht terug te vinden van de organisaties waarmee een diepte-interview heeft plaatsgevonden. De contactpersonen van de uitvoerende organisaties hebben veel zicht op het verloop van de aanpak. Zij weten de succes- en faalfactoren te benoemen. Er was sprake van halfgestructureerde interviews waarbij de volgorde en formulering van de vragen niet vast stond. Er is gebruik gemaakt van een topiclijst. De topiclijst is opgenomen in bijlage 2. Wat betreft de succes- en faalfactoren van de aanpak zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen tijdens de interviews: de aansluiting van het beleid op de problematiek van de doelgroep, het gebruik van kennis van de Antilliaanse gemeenschap (mate van participatie van de Antilliaanse gemeenschap en de waarde van Antilliaanse coaches), de mate van doelgroepbereiking en van toereikend budget en trajectduur en over de samenwerking met andere instanties. Deze onderwerpen zijn als succes- en faalfactoren naar voren gekomen uit evaluaties van eerder uitgevoerde beleidsmaatregelen wat betreft Antillianen in Nederland. De gesprekken namen gemiddeld drie kwartier tot een uur in beslag en vonden plaats op de werkplekken van de experts (uitzonderingen daargelaten).

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethoden

Onderzoeksvraag 5:

“Welke aanbevelingen kunnen worden geformuleerd voor de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de gemeente Den Haag vanaf 2009?”

Voor het formuleren van de beleidsaanbevelingen is er gebruik gemaakt van de succes- en faalfactoren die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Zoals hierboven is beschreven zijn de succes- en faalfactoren van Traha Brug II in kaart gebracht door diepte-interviews af te nemen met achttien contactpersonen van veertien uitvoerende organisaties. Met het formuleren van beleidsaanbevelingen wordt er per verbeterpunt beschreven hoe de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen is te verbeteren.

HOOFDSTUK 4: THEORETISCH KADER

4.1 Inleiding

Door de sociaaleconomische situatie op de Nederlandse Antillen emigreert een groot aantal Antillianen naar Nederland in de hoop op een betere leefsituatie. Zo migreren studenten naar Nederland om een vervolgopleiding te volgen, komen arbeiders naar Nederland op zoek naar een baan en emigreren eenoudergezinnen naar Nederland vanwege de betere sociale voorzieningen in Nederland. In Nederland kampen zij vaak met soortgelijke problemen als op de Nederlandse Antillen. Het percentage eenoudergezinnen onder Antillianen en Arubanen is vrij hoog, de jongeren zijn vaak afwezig van school, het werkloosheidscijfer van deze groep ligt vrij hoog en ze zijn oververtegenwoordigd in de criminaliteit. Over deze problematiek is veel geschreven, ook in de sociaalwetenschappelijke literatuur. Zo zijn er vele theorieën geschreven over en onderzoeken uitgevoerd naar de oorzaken van de problematiek. In dit hoofdstuk worden belangrijke theorieën en onderzoeksresultaten uiteengezet. In de volgende paragraaf wordt een opsomming van de criminaliteitsbevorderende factoren gegeven, welke schematisch worden weergegeven. In de daaropvolgende paragrafen worden de criminaliteitsbevorderende factoren uitgewerkt. Hiermee wordt de eerste onderzoeksvraag beantwoord. De onderzoeksvraag luidt:

*“Wat zijn de criminaliteitsbevorderende factoren volgens theorieën
in de sociaalwetenschappelijke literatuur?”*

4.2 Criminaliteitsbevorderende factoren

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk kort is aangegeven zijn er vele onderzoeken gedaan naar de problematiek van en met Antillianen en Arubanen in Nederland. In de volgende paragrafen van dit hoofdstuk zullen theorieën en onderzoeksresultaten worden beschreven over deze problematiek. Uit deze theorieën kan worden opgemaakt dat de problematiek mét deze groep (criminaliteit) samenhangt met de problematiek ván deze groep.

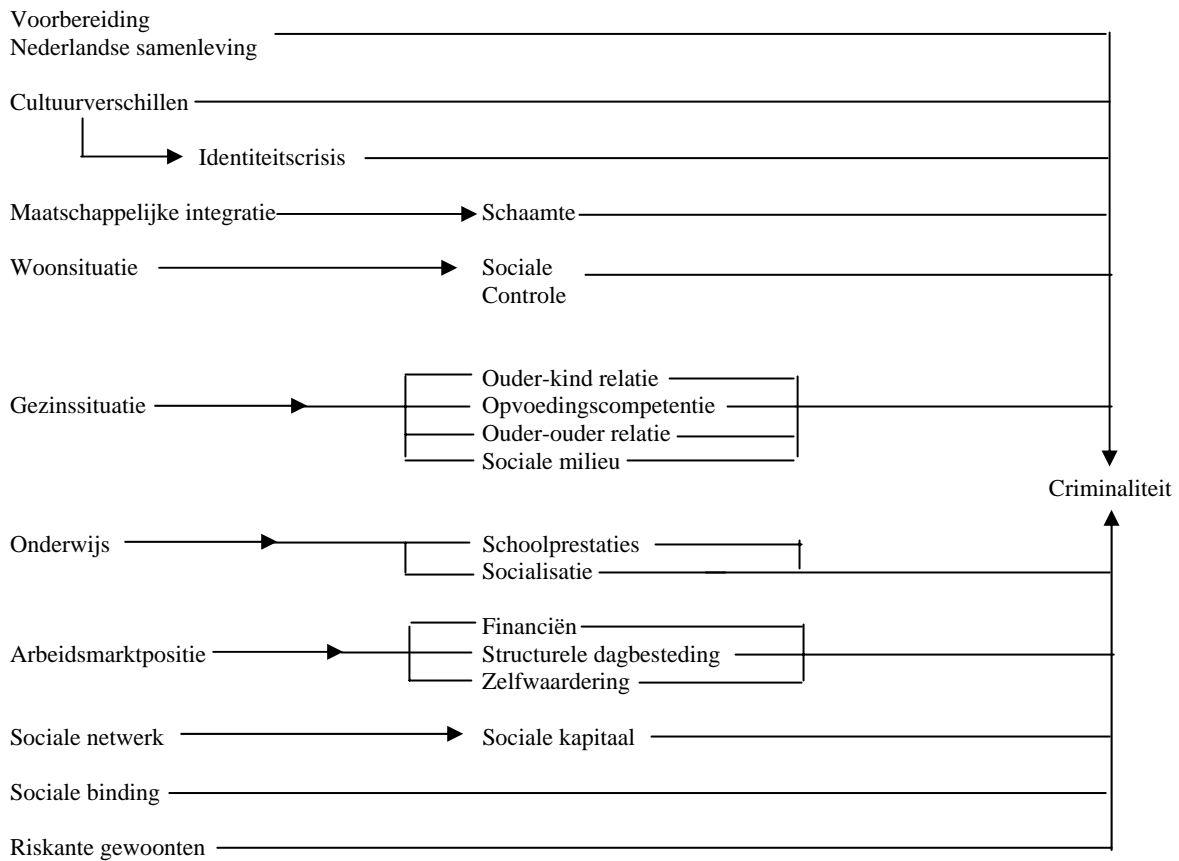
Hoofdstuk 4: Theoretisch kader

De problematiek van deze groep is:

- onvoldoende voorbereiding op het leven in Nederland;
- verschil in normen en waarden van huis uit en in de Nederlandse samenleving;
- ‘zelfuitsluiting’ door niet deel te nemen aan de Nederlandse samenleving;
- het niet verbonden voelen met de maatschappij;
- schaamte door moeizame integratie;
- onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal;
- slechte woonsituatie;
- slechte arbeidsmarktpositie;
- veel schulden;
- verstoorde gezins- en gezagsrelaties;
- laag sociaal kapitaal;
- invloed van criminele netwerken;
- slechte schoolprestaties;
- ontbreken van gestructureerde dagbesteding;
- riskante gewoonten

In onderstaand schema is de relatie tussen de problemen van de groep en de problemen met de groep aangegeven. Deze relaties worden per criminaliteitsbevorderende factor verder uitgewerkt in de volgende paragrafen.

Figuur 2: Schema criminaliteitsbevorderende factoren

4.2.1 Onvoldoende voorbereiding

Angenent beargumenteerd in *Criminaliteit van allochtone jongeren; feiten, oorzaken, achtergronden* (1997) dat er vaak sprake is van een slechte situatie in het moederland en dat een irreëel beeld van de Nederlandse samenleving en onvoldoende voorbereiding op deelname aan de Nederlandse maatschappij een rol spelen in de oververtegenwoordiging van allochtone jongeren in Nederland in de criminaliteit (Angenent, 1997: 21).

4.2.2 Cultuurverschillen

Het begrip ‘cultuur’ kan op verschillende manieren worden gedefinieerd. De klassieke definitie van Tylor uit 1871 luidt:

“Culture or civilization, taken in its wide ethnographic sense, is that complex whole which includes knowledge, belief, arts, morals, law, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society” (Heijes, 2004: 28-30).

Hoofdstuk 4: Theoretisch kader

Uit de definitie van Tylor is te halen dat cultuur wordt doorgegeven van mens tot mens in een samenleving. Het is collectief en te verwerven door leden van de samenleving. Door socialisatie leren individuen de normen en waarden van de samenleving en hoe zij geacht worden zich te gedragen. Cultuur werkt als het ware als een referentiekader voor de leden van de samenleving. Het geeft de identiteit van individuen vorm. Een individu kan ervoor kiezen volgens de normen en waarden van de samenleving te leven of juist niet (Angenent, 1997: 47-48).

In Nederland zijn cultuuraspecten vaak anders dan de cultuuraspecten in de ‘thuislanden’ van allochtone bevolkingsgroepen. Dit kan op verschillende manieren crimineel gedrag veroorzaken. In de definitie geeft Tylor al aan dat cultuur veel omvat. Normen, waarden en collectieve opvattingen en gebruiken zijn onderdelen van ‘cultuur’. Allochtonen kunnen ervoor kiezen volgens de normen, waarden en collectieve opvattingen en gebruiken van de ‘thuiscultuur’ te handelen en niet van de Nederlandse cultuur. In het geval van de Antilliaanse cultuur is er sprake van een ‘macho’-cultuur. Volgens deze cultuur bewijzen mannen hun mannelijkheid en dwingen ze respect en macht af door gewelddadige handelingen te verrichten. Geweldplegingen om de eer te zuiveren zijn dan ook goorloofd (Van San, 1998: 234). Van San heeft onderzoek gedaan naar jeugdcriminaliteit onder Curaçaose jongeren in Nederland (1998). In ‘*Stelen en steken; Delinquent gedrag van Curaçaose jongens in Nederland*’ (1998) beschrijft Van San de motivatie van de jongeren om over te gaan op het neersteken van anderen. Een belangrijk motief dat zowel de jongeren als de moeders aangeven is eerherstel. De eer wordt geschaad door beledigingen. Van San beargumenteert dat de minste of geringste aanleiding wordt geïnterpreteerd als belediging:

“[de beledigingen] worden als dermate krenkend en kwetsend ervaren dat alleen door het gebruik van fysiek geweld de geschonden eer hersteld kan worden. [...] De behoefte om op beledigingen te reageren is des te dwingender wanneer de vernedering wordt geobserveerd door omstanders, en de reputatie van diegene die beledigd wordt of zich beledigd voelt hierdoor op het spel komt te staan. [...] [D]e minste of geringste aanleiding – bijvoorbeeld wanneer iemand hen, naar eigen zeggen, té lang aankijkt of ‘stoer doet’ - wordt geïnterpreteerd als een belediging of een bedreiging. Uit de gesprekken met de jongens blijkt eerder dat velen de behoefte voelen om hun mannelijkheid uitdrukkelijk te demonstreren. Eergevoel is het hoogste goed, aangetast eergevoel is de diepste belediging die moet worden gewroken. Niet gewroken beledigingen leiden tot gezichtsverlies, hetgeen een bedreiging is van de mannelijkheid.” (Van San, 1998: 181-83).

Uit het onderzoek van Van San komt ook naar voren dat de moeders van de jongens om dezelfde reden de gedragingen van de jongens goedkeuren.

“Net als hun zoon reageren de moeders fel op beledigingen en bedreigingen. [...] ‘Steken’ [wijst] er niet op dat men als moeder gefaald heeft omdat de situatie eenvoudigweg ‘vereiste’ dat men met geweld reageerde. De moeders moedigen hun zoon reeds op jonge leeftijd veelal aan om hun ‘moed’ en ‘durf’ te tonen door hem er onder meer toe aan te zetten ‘terug te slaan’ wanneer hij door een leeftijdsgenoot wordt geslagen” (Van San, 1998: 228-230)

Een andere manier waarop cultuurverschillen kunnen leiden tot crimineel gedrag is doordat individuen in een identiteitscrisis terecht komen. Bijvoorbeeld, wanneer allochtonen geen keuze kunnen maken tussen de ‘thuiscultuur’ en de Nederlandse cultuur. Zij voelen zich van beide culturen vervreemd en zoeken aansluiting bij subculturen (ontsnappingsgedrag). Ook kunnen zij zich tegen beide culturen gaan verzetten door zich niet volgens de normen en waarden te gedragen en probleemgedrag te vertonen. Dit wordt ook wel vermijdingsgedrag genoemd (Angenent, 1997: 50-51).

4.2.3 Mate van integratie

Junger-Tas (et al.) gaat in *‘Etnische minderheden en het belang van binding; een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren’* (2003) uit van de mate van integratie als een belangrijke criminogene factor. In het rapport wordt er vanuit gegaan dat immigranten die beter geïntegreerd zijn zich minder geneigd voelen over te gaan tot crimineel gedrag. Er zijn meerdere termen die worden gebruikt om integratie te omschrijven. Termen die inhouden dat alleen de immigranten zich aanpassen aan de cultuur van het land zijn: assimilatie, acculturatie en sociale aanpassing. Een term die inhoudt dat de inwoners van het land zich samen met de immigranten inzetten voor integratie is maatschappelijke integratie. Maatschappelijke integratie wordt onderverdeeld in structurele integratie, sociaal-culturele integratie, politieke en wettelijke integratie.

Structurele integratie

Voor structurele integratie is onderwijs, de positie op de arbeidsmarkt, het inkomen en de huisvesting van groot belang. Junger-Tas (et al) haalt Veenman aan (2003: 14-15) die er vanuit gaat dat de ‘gate-keepers’ van de instituties (zoals leraren, onderwijsinspecteurs, arbeidsmiddelaars, maatschappelijke werkers en huisvestingambtenaren) een grote rol spelen in de mate van structurele integratie.

Hoofdstuk 4: Theoretisch kader

Sociaal-culturele integratie

Sociaal-culturele integratie houdt in: participatie in de instituties van de samenleving, persoonlijke contacten met mensen met verschillende etniciteiten en gedragen volgens de normen en waarden van de samenleving. Andersom houdt het ook in de acceptatie van de gedragingen van de immigranten door de inwoners van het land. De mate van sociaal-culturele integratie kan worden gemeten door indicatoren als segregatie, interetnische vriendschappen, liefdesrelaties en huwelijken en acceptatie van religie (Junger-Tas et al, 2003: 18-19).

Politieke en wettelijke integratie

Deze vorm van maatschappelijke integratie heeft te maken met gelijkheid van burgers volgens de wet- en regelgeving, zoals antidiscriminatie wetten, vrijheid van godsdienst, gemakkelijkere naturalisatieprocedures en kiesrecht voor buitenlanders die langere tijd in Nederland verblijven (Junger-Tas et al, 2003: 2114, 21).

4.2.4 De gezinssituatie

In een eerdere paragraaf is aangegeven dat door socialisatie individuen de normen en waarden van de samenleving aanleren. Ouders spelen een grote rol in het socialisatieproces. Door opvoeding kunnen kinderen worden voorbereid op deelname aan de maatschappij. In hoeverre dit ook gebeurt hangt af van de gezinssituatie. In deze paragraaf wordt ingegaan op de relaties binnen het gezin en het verband met antisociaal gedrag. Factoren die hierbij een rol spelen zijn: proximale factoren (ouder-kindinteractie), distale factoren (opvoedingscompetentie van de ouders), contextuele factoren (kenmerken van andere gezinsrelaties) en globale factoren (de sociaaleconomische situatie) (Dekovic, Janssens en Van As, 2001: 227-230).

Proximale factoren

Proximale factoren hebben te maken met de ouder-kind relatie. Ouders dienen inzicht te hebben in de eisen die de samenleving aan jongeren stelt en hun kinderen hierop voor te bereiden. Dit kunnen ze doen door normovertredend gedrag te bestraffen en positief gedrag te belonen. Zo wordt jongeren de regels en normen van de samenleving aangeleerd. De ouders dienen de zelfstandigheid van de jong volwassenen te stimuleren, maar de regels en normen te blijven handhaven. Ouders laten de jong volwassenen vrij in hun doen en laten, maar houden ze op afstand wel in de gaten. Als zij waarnemen dat het de verkeerde kant op dreigt te gaan grijpen de ouders in. De ouderlijke controle die dan plaatsvindt wordt ook wel 'monitoring' genoemd. Uit onderzoek is gebleken dat jong volwassenen het best ontwikkelen als zij op deze manier worden opgevoed. Jong volwassenen die niet op deze manier worden opgevoed vertonen vaak probleemgedrag, hebben een negatief zelfbeeld, weinig empathie, houden weinig rekening met anderen en hebben weinig vertrouwen in anderen (Dekovic, Janssens en Van As, 2001: 227-228). Wanneer ouders weinig zicht hebben op hun oudere

Hoofdstuk 4: Theoretisch kader

kinderen zijn zij vaak niet op de hoogte van de delicten waar hun kinderen zich schuldig aan hebben gemaakt. Als zij door de politie op de hoogte worden gebracht van de vergrijpen van hun kinderen kunnen zij op twee verschillende manieren reageren: a) zij geven anderen de schuld en leggen hun kinderen geen straffen op, of b) zij en de gemeenschap voelen zich tot schande gemaakt en keren de jongere de rug toe. Beide reacties hebben een negatieve werking op het tot halt roepen van de criminaliteit onder de jongeren (Beke et al., 1998: 95-100). Niet alleen het opvoedgedrag speelt een rol in de ontwikkeling van probleemgedrag, ook de hechtheid van de band tussen ouder en kind. Hoe hechter ouder en kind zich met elkaar verbonden voelen, hoe minder snel het kind probleemgedrag ontwikkelt (Dekovic, Janssens en Van As, 2001: 227-228).

Distale factoren

Distale factoren die Dekovic, Janssens en Van As noemen zijn ouderlijke competenties wat betreft de opvoeding (2001: 228). Vaak wordt onderscheid gemaakt tussen ouders met een externe en ouders met interne *locus of control*. Ouders met een externe locus of control hebben het gevoel dat zij weinig invloed uit kunnen oefenen op het gedrag van hun kinderen. Zij gaan ervan uit dat het gedrag van de kinderen voornamelijk wordt bepaald door het karakter van het kind of mensen uit de omgeving. Ouders met een interne locus of control gaan ervan uit dat zij het gedrag van hun kinderen bepalen; zij voelen zich opvoedingscompetent (Dekovic, Janssens en Van As, 2001: 228-229).

Contextuele factoren

Contextuele factoren zijn de relaties van overige gezinsleden, zoals de ouder-ouder relatie. Uit onderzoek is gebleken dat indien de relatie tussen de ouders slecht is de ouder-kind relatie vaak problematisch is. Dit kan worden verklaard op twee manieren. Ten eerste kan het zijn dat kinderen de negatieve en agressieve interactiestijl van hun ouders overnemen. Ten tweede hebben de ouders weinig aandacht voor de kinderen en voeren zij minder controle uit. Kinderen uit minder hechte gezinnen vertonen meer gedragsproblemen dan kinderen uit hechte gezinnen (Dekovic, Janssens en Van As, 2001: 229).

Globale factoren

Globale factoren zijn de sociaaleconomische situatie van het gezin. Uit onderzoek is gebleken dat ouders uit lagere sociale klassen hun kinderen strenger opvoeden en de zelfstandigheid van de kinderen weinig stimuleren. Dekovic, Janssens en Van As geven aan dat dit ertoe kan leiden dat kinderen ook op latere leeftijd probleemgedrag vertonen (2001: 230).

4.2.5 Onderwijs

In de voorgaande paragraaf is beschreven dat kinderen normen en waarden aanleren van hun ouders en door opvoeding worden voorbereid op deelname aan de maatschappij. Niet alleen ouders spelen hierin een grote rol, maar ook de school. In het rapport *'Diploma's en goed gedrag; de maatschappelijke functie van onderwijs vanuit justitieel perspectief'* (2000) is Junger-Tas ingegaan op de rol van de school in de ontwikkeling van antisociaal gedrag. Zij geeft aan dat het onderwijs twee maatschappelijke functies heeft. Ten eerste leren de leerlingen informatie die zij later op de arbeidsmarkt kunnen gebruiken. Hierin spelen de schoolprestaties een grote rol. Ten tweede vervult de school als het ware een opvoedende rol, waarin normen en waarden worden overgebracht. Hierin speelt de band van de jongeren met de school een grote rol. Door beide functies goed uit te voeren vormt de school individuen die economische en sociaal goed geïntegreerd zijn in de samenleving. Hierdoor zullen deze individuen minder geneigd zijn over te gaan op antisociaal gedrag. Volgens Junger-Tas zijn beide aspecten onlosmakelijk met elkaar verbonden en moet aan beiden aandacht worden besteed in het voorkomen van antisociaal gedrag (2000: 63).

Angenent geeft aan dat allochtone leerlingen vaak slechter presteren op school dan autochtone leerlingen. Hij noemt hiervoor meerdere verklaringen (1997: 64-69). Ten eerste starten veel allochtone kinderen de basisschool met een taalachterstand en hebben zij moeite met de leerstrategieën omdat zij daar van huis uit geen ervaring mee hebben. Ook komt het voor dat leerkrachten bevooroordeeld zijn en geen hoge verwachtingen hebben van de kinderen. Hierdoor besteden zij niet genoeg aandacht aan de kinderen waardoor de schoolprestaties inderdaad tegenvallen. Verder sluit de lesstof vaak niet een bij de belevingswereld van de jongeren waardoor zij minder geïnteresseerd zijn en hun concentratie verliezen. Ook zijn de ouders van allochtone leerlingen vaak zelf laag opgeleid en beheersen zij de Nederlandse taal niet goed waardoor zij minder goed in staat zijn hun kinderen te helpen met de leerstof.

Leune heeft in 1985 al vastgesteld dat wat betreft het op kwalitatief goede wijze overdragen van normen en waarden de school een duidelijke levensbeschouwing/ filosofie moet hebben van waaruit de leerkrachten handelen (Junger-Tas, 2000: 64-65). Normen en waarden kunnen op een impliciete manier en op een expliciete manier worden overgebracht. In het onderwijs worden normen en waarden over het algemeen op een impliciete manier overgebracht. Door interactie met de leraar leren de leerlingen hoe ze respect moeten tonen, ze leren dat ze geduldig en gehoorzaam moeten zijn en de leerlingen wordt ambitie, zelfontplooiing en zelfstandigheid bijgebracht. Junger-Tas vraagt zich af of leraren zich bewust zijn van deze beïnvloeding (2000: 64). Normen en waarden kunnen in het onderwijs ook op een expliciete manier worden overgedragen, namelijk door te discussiëren over de verschillende culturele opvattingen in Nederland. Junger-Tas geeft aan dat uit onderzoek (Van Marwijk Kooy, 1984) is gebleken dat niet de expliciete manier maar de impliciete manier de meeste invloed heeft op de opvattingen en het gedrag van leerlingen (2000: 64-65). Een voorwaarde voor het kunnen overbrengen van normen en waarden is een goede band van de leerling met de leraar

Hoofdstuk 4: Theoretisch kader

en/of de school. Angenent geeft aan dat een slechte band met de school of de leraar door weinig interesse voor de leerling, weinig interesse van de leerling voor de leerstof en moeite met de leerstof ertoe kan leiden dat de leerling zich van de school vervreemd, voortijdig de school verlaat en ontsnapings- en vermijdingsgedrag gaat vertonen, wat vaak criminaliteit tot gevolg heeft (1997: 71-74).

4.26 Arbeidsmarktpositie

In de vorige paragraaf zijn de verklaringen van Angenent beschreven voor de gemiddeld slechtere schoolprestaties van allochtone leerlingen ten opzichte van autochtone leerlingen. Aangezien allochtone jongeren vaak slechter presteren op school dan autochtone jongeren en/of vaker voortijdig de school verlaten beschikken zij niet over de vaardigheden die werkgevers van ze vragen, waardoor zij meer moeite hebben met het vinden van een baan dan hoger opgeleide en/of meer geïntegreerde jongeren. Er zijn weinig vacatures voor laaggeschoolde functies. Ook kan er sprake zijn van discriminatie door de eventuele werkgever. Dit kan komen doordat de werkgever in het verleden negatieve ervaringen heeft gehad met individuele allochtone werknemers en generaliseert. Dit wordt ook wel statische stigmatisering genoemd (Angenent, 1997: 75-76).

Angenent noemt meerdere verklaringen voor de relatie tussen werkloosheid en jeugdcriminaliteit (1997: 76-77). Ten eerste kunnen de allochtone jongeren niet in hun behoeften voorzien en kiezen zij voor de criminaliteit vanwege het financiële gewin. Ten tweede hebben de jongeren geen vaststaande dagelijkse bezigheden en kiezen zij uit verveling voor de criminaliteit. Ten slotte kan werkloosheid leiden tot lage zelfwaardering. Allochtone jongeren zoeken dan manieren om indruk te maken op anderen, bijvoorbeeld door criminaliteit.

4.2.7 Sociaal netwerk

Het sociale netwerk van een individu zijn alle sociale relaties tezamen. Individuen kunnen verschillende typen sociale netwerken hebben. Zo kunnen zij, naast de sociale relaties met de familie, buurt, vrienden en collega's, ook behoren tot een crimineel netwerk. Het netwerk draagt bij aan het sociale kapitaal van het individu. Sociaal kapitaal valt uiteen in drie dimensies. Ten eerste 'intergenerationele betrokkenheid'. Dit houdt in dat men onderling contact met elkaar onderhoudt. Ten tweede 'wederkerige uitwisseling'. Dit heeft te maken met de uitwisseling van materiele goederen, informatie of steun. Ten derde 'informele sociale controle en wederzijdse steun'. Dit houdt in dat men dezelfde normen en waarden heeft en die kan afdwingen bij elkaar als dat nodig is (Junger-Tas et al, 2003: 34-38).

Personen die een lagere sociaaleconomische positie in de Nederlandse samenleving hebben wonen vaak in woningen die bestemd zijn voor de lagere sociaaleconomische klasse. Dit type woningen staat vaak in dezelfde wijk bij elkaar. In deze wijken wonen relatief weinig autochtonen. Hierdoor is er weinig contact van de allochtone bevolking met de autochtone bevolking integratie uit

kan blijven. Individuen vormen vaak vriendschappen met anderen waarmee zij veel gemeen hebben. Allochtone jongeren hebben vaak het gevoel meer gemeen te hebben met andere allochtone jongeren dan met autochtone jongeren. Ze hebben om die reden weinig autochtone vrienden. Allochtone jongeren kunnen vaak niet met hun integratieproblemen bij familie of vrienden terecht omdat zij met dezelfde problemen worstelen. Ook worden zij gerekruteerd door criminele organisaties. Vooral kleine criminele organisaties rekruteren jongeren met dezelfde etniciteit (Driesen et al., 2002: 247-254).

4.2.8 Sociale binding

In het rapport van Junger-Tas (et al., 2003) wordt gebruik gemaakt van de theorie van Hirschi over de relatie tussen de mate van integratie en criminaliteit onder jongeren. Kinderen krijgen de cultuur van de samenleving aangeleerd door het socialisatieproces. Belangrijke personen of instituties in het leven van de jongeren bereiden de jongeren voor op deelname aan de maatschappij. Hierin is de band van de jongeren met deze personen van groot belang. Jongeren kunnen ervoor kiezen niet volgens de normen en waarden van de samenleving te leven. Hierin speelt het belang dat wordt gehecht aan de normen en waarden van de samenleving en het rationalisme een grote rol; men weegt de kosten en baten tegen elkaar af. Jongeren die een hechte band hebben met de ouders, goed presteren op school en op het werk zullen minder snel geneigd zijn de regels te overtreden omdat zij veel te verliezen hebben. Als jongeren een slechte band met de ouders hebben, niet goed presteren op school en op de arbeidsmarkt en normrespecterend gedrag niet wordt beloond dan zijn jongeren eerder geneigd de regels te overtreden, zij hebben het gevoel dat zij weinig te verliezen hebben (Junger-Tas et al, 2003: 28-30).

4.2.9 Schaamte

Broek gaat ervan uit dat gewelddadig gedrag kan worden veroorzaakt door schaamtegevoelens. Deze schaamtegevoelens kunnen worden veroorzaakt doordat een individu zich voelt afgewezen door de maatschappij en niet het gevoel heeft ergens bij te horen; het ontbreekt het individu aan een *sense of belonging*. Het kan worden veroorzaakt doordat het individu geen duurzaam toekomstperspectief heeft. Broek haalt in het rapport *‘Terreur van schaamte; leidraad voor violent handelen’* (2006) meerdere definities van schaamte aan:

“Shame is seen as arising from public exposure and is approval of some shortcoming or transgression”

“Schaamte is een gevoel waarbij je je voorstelt wat anderen van je zullen denken”

“(…) (angst voor) de zeer ernstige pijn die een mens ervaart, wanneer hij het mikpunt is van beschaming, d.w.z. alomvattende sociale en emotionele afwijzing door een of meerdere voor hem belangwekkende personen”.

Indien het individu vaker beschaamd wordt zal de eigenwaarde van het individu worden aangetast. Een individu kan op verschillende manieren reageren op beschaming, één manier is agressief handelen. Broek haalt in zijn rapport (2006: 43) Tangey en Dearing aan:

“[T]he accompanying feelings of self-righteous anger can help the shamed person to regain some sense of agency and control. Anger is an emotion of potency and authority. In contrast, shame is an emotion of the worthless, the paralysed, the ineffective.”

Het agressief handelen is niet per definitie gericht op de persoon die het individu heeft beschaamd. De beschaamde persoon is egocentrisch bezig; er is geen ruimte voor empathie (inlevingsvermogen voor andermans gevoelens) (Broek, 2006: 44-45, 48).

4.2.10 Woonsituatie

Personen die een lagere sociaaleconomische positie in de Nederlandse samenleving hebben wonen vaak in woningen die bestemd zijn voor de lagere sociaaleconomische klasse. De woonsituatie zoals die hier is omschreven kan bijdragen aan de ontwikkeling van een criminele carrière onder jongeren. Sampson heeft in 1997 onderzoek gedaan naar de relatie tussen achterstandsbuurten, sociale controle en geweldscriminaliteit. Uit het onderzoek is gebleken dat in achterstandsbuurten weinig sociale controle wordt uitgeoefend. Ook is uit het onderzoek naar voren gekomen dat hoe minder er sociale controle wordt uitgevoerd hoe meer geweldsdelicten er worden gepleegd (Junger-Tas et al., 2003: 34-38). Niet alleen in achterstandsbuurten is er weinig sociale controle, ook in steden. Gebleken is dat er meer jeugdcriminaliteit voorkomt in steden, onder andere omdat de sociale controle hier lager ligt; er is meer anonimiteit (Angenent, 1997: 19-20).

4.2.11 Riskante gewoonten

Onder riskante gewoonten wordt verstaan: excessief alcoholgebruik, soft- en harddrug gebruik en gokken (Beke et al., 1998: 100). Voor excessief alcoholgebruik, soft- en harddrug gebruik en gokken zijn redelijk veel financiële middelen nodig. Om snel aan geld te komen gaan jongeren over op zwaardere vormen van criminaliteit (Beke et al., 1998: 101).

HOOFDSTUK 5: HET BELEID

5.1 Inleiding

Een aantal Antillianen dat naar Nederland is gemigreerd beheerst de Nederlandse taal onvoldoende en heeft geen vast verblijfadres. Ook zijn er relatief veel Antilliaanse eenoudergezinnen in Nederland. Het sociale kapitaal van een aantal Antillianen is vrij laag. Onder deze bevolkingsgroep is er sprake van relatief veel schooluitval, een laag opleidingsniveau, werkloosheid en criminaliteit. Om deze problematiek aan te pakken zijn er beleidsmaatregelen getroffen. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke beleidsmaatregelen de laatste jaren zijn getroffen. Hiermee wordt de tweede onderzoeksvraag beantwoord. De onderzoeksvraag luidt:

“Welke beleidsmaatregelen zijn getroffen om de problematiek rondom de Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep te verminderen?”

In dit hoofdstuk wordt allereerst beschreven welke beleidsmaatregelen landelijk zijn getroffen. Vervolgens wordt de huidige aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren in de gemeente Den Haag beschreven. In de daaropvolgende paragraaf wordt de beleidstheorie van deze aanpak uiteengezet en schematisch weergegeven.

5.2 Getroffen beleidsmaatregelen

In 1994 werd gestart met stimuleringsprojecten gericht op Antilliaanse en Arubaanse jongeren die moeite hadden een positie te veroveren op de Nederlandse arbeidsmarkt. Vanaf 1998 richtten de projecten zich ook op andere allochtone groepen. In totaal hebben 28 gemeenten deelgenomen aan de stimuleringsregeling (Mateman et al, 2004).

Met ingang van 1 augustus 1999 is de voogdijregeling in werking getreden, welke inhoudt dat minderjarigen niet ongebeleid naar Nederland kunnen vertrekken zonder dat in de voogdij is voorzien. Sinds januari 1999 is het voor Antillianen niet langer mogelijk naar Nederland te vertrekken en zich in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) in Nederland in te schrijven zonder dat zij zijn uitgeschreven uit het Antilliaanse bevolkingsregister (Tweede Kamer, 1998-2005: 1-20).

In de beleidsperiode van 2001 tot en met 2004 zijn in zeven Antillianengemeenten (Amsterdam, Den Haag, Den Helder, Dordrecht, Groningen, Rotterdam en Nijmegen) trajecten uitgevoerd om de maatschappelijke positie van Antilliaanse risicojongeren te verbeteren. De trajecten waren voornamelijk gericht op opvang, begeleiding en scholing en de Antilliaanse gemeenschap werd betrokken bij de planning. De Staat heeft voor deze beleidsperiode 24 miljoen gulden beschikbaar gesteld (George et al, 2004).

Van mei 2002 tot december 2006 werden in veertien gemeenten achttien woon-, werk- en leerproject en voor kansarme Antilliaanse jongeren uitgevoerd onder de naam ‘Direkshon’. Deze

Hoofdstuk 5: Het beleid

projecten waren onderdeel van de experimentele stimuleringsregeling “opvang en integratie Antilliaanse jongeren”. De projecten hielden in: huisvesting, persoonlijke begeleiding en begeleiding betreffende onderwijs en arbeid en waren gericht op Antilliaanse jongeren van zestien tot 25 jaar, die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen, een laag opleidingsniveau en/of onvoldoende werkervaring hebben. De jongeren konden maximaal twee jaar bij een project betrokken zijn, daarna moesten zij in staat zijn zelfstandig te wonen en een opleiding te volgen dan wel een baan te vinden (Grootscholte et al, 2005).

In 2005 hebben de toenmalige Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (Verdonk) en 21 Antillianengemeenten afgesproken dat voor de periode van 1 februari 2005 tot 31 december 2008 ieder van de 21 Antillianengemeenten activiteiten onderneemt die een bijdrage leveren aan drie doelstellingen, namelijk: 1) Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren vanaf twaalf jaar wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50%, 2) Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren tot 25 jaar wat betreft werkloosheid met 30%, 3) Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren van twaalf tot 25 jaar wat betreft criminaliteit met 30%. De gemeente en de Staat financieren ieder de helft van de kosten van de activiteiten, de Staat heeft hiervoor achttien miljoen euro beschikbaar gesteld. Vooraf is een nulpuntonderzoek uitgevoerd om de problematiek rondom Antilliaanse en Arubaanse jongeren in de gemeente in kaart te brengen. Jaarlijks (uiterlijk 1 april van het daaropvolgende jaar) wordt gerapporteerd over de voortgang van de aanpak van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de gemeente waarvoor het WODC en het CBS cijfers leveren over het aantal voortijdig schoolverlaters, de omvang van de jeugdwerkloosheid en de omvang van de criminaliteit onder Antilliaanse jongeren in de gemeente. Bovenstaande is vastgelegd in Bestuurlijke Arrangementen.

5.2.1 Traha Brug II

De gemeente Den Haag is één van de 21 Antillianengemeenten. De aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren sluit goed aan bij het gemeentelijke beleid. Zo is er in de gemeente Den Haag de productgroep Welzijn, Jeugd en Burgerschap welke zich bezighoudt met het beleid op het gebied van welzijn en jeugd en welke een bijdrage levert aan de integratie van verschillende bevolkingsgroepen in Den Haag. De aanpak van Antilliaanse risicjongeren, ook wel aangeduid als Traha Brug, is onderdeel van dit programma. De aanpak over de periode 2001-2005 wordt Traha Brug I genoemd, de aanpak zoals die is omschreven in het Bestuurlijke Arrangement is het vervolg van Traha Brug I en wordt Traha Brug II genoemd. In de gemeente Den Haag is er sprake van een preventieve aanpak. De activiteiten die worden uitgevoerd om de drie gemeenschappelijke doelstellingen te behalen zijn gericht op inburgering, maatschappelijk werk, jongerenwerk, huisvesting en woonbegeleiding, gezinsondersteuning, de aanpak van schoolverzuim, toeleiding naar werk, empowerment, vrijetijdsactiviteiten, contact met de doelgroep en kennis van de doelgroep. De

activiteiten worden uitgevoerd door organisaties die kennis hebben van en ervaring hebben met Antillianen en Arubanen (Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicjongeren 2005-2008, Traha Brug II).

▪ **Inburgering**

In het actieprogramma van Traha Brug II zijn activiteiten opgenomen die een bijdrage leveren aan de inburgering van Antilliaanse en Arubaanse nieuwkomers en oudkomers.

- *Inburgeringcursussen en Nederlandse taalcursussen gemeente Den Haag,*

Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW) en

Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)/Volwasseneneducatie en Burgerzaken:

De gemeente Den Haag heeft lesmateriaal ontwikkeld voor het volwassenenonderwijs. Deze lessen zijn in eerste instantie bedoeld voor mensen die de Nederlandse taal niet voldoende beheersen. Zowel Antilliaanse/Arubaanse nieuwkomers en oudkomers kunnen deelnemen aan inburgeringstrajecten en het Nederlandse taalonderwijs.

- *Begeleiding bij inburgering door studenten aan de Haagse Hogeschool:*

Studenten van de Haagse Hogeschool worden getraind en begeleiden nieuwkomers met huisvesting, structuur in het leven, een positief zelfbeeld en verantwoord omgaan met geld.

▪ **Maatschappelijk werk**

In de gemeente Den Haag worden Antilliaanse en Arubaanse jongeren begeleid in het oplossen van hun problemen op verschillende leefgebieden. De activiteiten die zijn opgenomen in het actieprogramma van Traha Brug II worden hier uiteengezet.

- *Jongerenwerk en Casemanagement The Mall:*

Youth for Christ is een christelijke jongerenorganisatie. YfC wil jongeren de kans geven te groeien in persoonlijk, geestelijk en maatschappelijk opzicht. Dit door jongeren kennis te laten maken met Jezus Christus en hen helpen te leven volgens Zijn bedoelingen. Het jongerenwelzijnsconcept The Mall biedt jongerenwerk voor jongeren van 10-23 jaar in (achterstands)wijken van (middel)grote steden. Er wordt gewerkt met professionele jongerenwerkers die de jongeren begeleiden in het verminderen van hun problemen. Sinds maart 2006 is er een casemanager aangesteld om multiprobleem jongeren te begeleiden. De casemanager neemt ook plaats in een zorgteam op school. Doordat de casemanager in het zorgteam zit, zit hij dichterbij de zorgleerlingen en kan de hulpverlening eerder worden ingeschakeld. Er wordt een band met de jongeren opgebouwd en tijdens de gesprekken worden de problemen van de jongeren duidelijk. De jongerenwerkers nemen contact op met juiste instanties om de problemen van de jongeren te verminderen. Ook worden de jongeren begeleid in het maken van

Hoofdstuk 5: Het beleid

hun huiswerk en er worden cursussen geboden aan de jongeren en de ouders. Zo wordt er ook gewerkt aan empowerment van de ouders. De begeleiding duurt formeel vier tot zes weken.

- *Trajectbegeleiding Jeugd Interventie Team (JIT):*

Het JIT bestaat uit verschillende trajecten: JIT Zorg, JIT Intensief, JIT Nieuwe Perspectief Terugkeer (JIT NPT), JIT Uitdaging en JIT Preventief. Jongeren van 12 tot en met 23 jaar die, bijvoorbeeld door zware problematiek, niet toegeleid worden naar werk komen in het éénjarige traject JIT Zorg terecht door aanmelding door de Sociale Dienst. Jongeren van 12 tot en met 23 jaar die in de zware criminaliteit zijn beland en via het Justitieel Casus Overleg op een lijst zijn gezet komen in aanmerking voor het halfjaar durende traject JIT Intensief of het éénjarige traject JIT NPT. Tijdens JIT Uitdaging gaan jongeren van 12 tot 23 jaar drie maanden als het ware op *bootcamp*. De jongeren worden gedrield door militairen en worden zo discipline bijgebracht. In het actieprogramma is JIT Preventief opgenomen. De jongere kan zichzelf aanmelden voor begeleiding, maar kan ook worden aangemeld door bekenden en instanties. Tijdens het intakegesprek wordt gevraagd naar de hulpvraag op verschillende leefgebieden, zoals school, werk, gezin, vrije tijd, vrienden, criminaliteit, huisvesting, financiën, gezondheid en middelengebruik. Na het intakegesprek komt de jongere op een wachtlijst. Iedere week dat de jongere op de wachtlijst staat neemt de medewerker die het intakegesprek heeft afgenomen telefonisch contact op met de jongere. Tijdens de onderzoeksfase van gemiddeld vier weken wordt de gehele situatie van de jongere per leefgebied besproken. Dit wordt in een schema ingevuld. De jongere wordt drie maanden intensief begeleid. Er is niet alleen contact met de jongeren op kantoor. De medewerker legt ook huisbezoeken af, heeft contact met de school of de werkgever en gaat met de jongere mee op pad naar instanties. Ook gaan zij samen leuke dingen doen, zoals uiteten gaan. De medewerker is 24 uur per dag, zeven dagen in de week bereikbaar. Jongeren en ouders worden bewust gemaakt van hun gedrag en krijgen gedragsalternatieven aangereikt. Na drie maanden heeft de jongere het traject doorlopen is er nog één jaar nazorg. Tijdens de nazorg hebben de jongeren VIP's om op terug te vallen. In de praktijk zijn het vaak medewerkers van andere organisaties en niet zozeer personen uit het sociale netwerk van de jongere. Om de drie maanden wordt er door het JIT contact gezocht met de jongere.

Hoofdstuk 5: Het beleid

- *Tienermoederproject Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD):*

Tijdens het tienermoederproject Mamasita worden de jonge moeders één jaar lang begeleid in het verbeteren van hun situatie. Zij krijgen opvoedondersteuning, ze worden geholpen met het lezen van hun post, met telefoontjes plegen en met hun administratie, ze krijgen een assertiviteitstraining van tien lessen, ze krijgen tien lessen/workshops over bewegen en verantwoorde voeding, ze gaan naar de bibliotheek en nemen deel aan activiteiten zoals tijdens de Haagse Ontmoeting en de internationale Vrouwendag. Voor de kinderopvang zijn vijf vrijwilligers getraind en ingezet.

▪ **Huisvesting:**

In 2006 is onderstaande activiteit in het actieprogramma van Traha Brug II opgenomen. Deze activiteit zorgt voor de huisvesting van Antilliaanse en Arubaanse jongeren.

- *Short-stay housing en woonbegeleiding Stichting Luna:*

Stichting Luna heeft een eigen woningbestand en jongeren die via de reguliere weg niet in staat zijn goede huisvesting te vinden kunnen op tijdelijke basis terecht in deze woningen. De woningen worden bewoond door meerdere jongeren. De jongeren worden begeleid naar zelfstandig wonen. Eén á twee keer per week wordt er een huisbezoek afgelegd door een woonbegeleider. De woonbegeleider is van Antilliaanse afkomst. De begeleiding is voornamelijk gericht op zelfstandig wonen: hulp met de post, afspraken met instanties, schoonmaken, zorg voor de kinderen, etc. Tijdens de werkbezoeken worden ook gesprekken gevoerd en problemen worden doorgegeven aan hulpverlenende instantie(s). Ook worden de jongeren gestimuleerd naar school of aan het werk te gaan. Verder worden er andere activiteiten verzorgd, zoals empowermenttrainingen, voorlichting over het starten van een eigen bedrijf, opvoedvoorlichting. Na één jaar begeleid te hebben gewoond en getoond dat zij zelfstandig kunnen wonen, kunnen de jongeren urgentie aanvragen en doorstromen naar een zelfstandige woonruimte.

▪ **Gezinsondersteuning**

Antilliaanse gezinnen worden ondersteund in het oplossen van de problemen binnen het gezin. Sinds 2006 zijn onderstaande activiteiten opgenomen in het actieprogramma van Traha Brug II.

- *Gezinsondersteuning Leger de Heils:*

Multiprobleem gezinnen worden begeleid door gezinscoaches waarbij er wordt gewerkt aan een stabiele gezinssituatie waarbij de ouders grip op de kinderen hebben en relaties binnen het gezin goed verlopen. De intensiteit van de begeleiding (de hoeveelheid uren begeleiding per week) is afhankelijk van de zwaarte van de problematiek van de gezinnen. De gezinnen worden geholpen met het regelen van een uitkering, het wegwerken van schulden, problemen in de opvoeding van jongeren, het vinden van een school voor de jongeren, contacten leggen met instanties, etc.

- *Empowermenttrainingen Etica:*

Etica staat voor Educatieve Training en Interculturele Communicatie Adviezen. Etica houdt zich bezig met trainingen op sociaal-emotioneel en sociaal-pedagogisch gebied, inburgeringstrajecten, trainingen over interculturele interactie, competentietraining, empowermenttrainingen, leren budgetteren, trainingen voor jonge moeders, opvoedingsondersteuning en teambuilding trainingen. In het actieprogramma van Traha Brug II zijn de empowermenttrainingen opgenomen. De training bestaat uit drie fases; motivatie, activering en toepassen. In de eerste fase worden de deelnemers gemotiveerd zichzelf verder te ontwikkelen. Er vindt een nulmeting plaats waarbij wordt gelet op het functioneren van de deelnemers op verschillende leefgebieden, zoals wonen, werken, vrije tijd, financiën, verslavingen, politiecontacten, eetgewoonten, seksualiteit, etc. Indien nodig worden de deelnemers individueel begeleid door een psycholoog/ psychiater. Tijdens de eerste fase wordt er gewerkt aan een positief zelfbeeld en via rollenspel en kaartspel krijgen de deelnemers inzicht in hun kwaliteiten en talenten. Verder wordt er gewerkt aan het hebben van geduld en doorzettingsvermogen. Tijdens de training maken de deelnemers kennis met succesvolle Antillianen/Arubanen die tijdens de training een voorbeeldfunctie hebben en de cursisten motiveren. Er worden realistische doelen geformuleerd en een stappenplan opgesteld, het zogenoemde persoonlijke actieplan (PAP). In de tweede fase worden de eerder verworven competenties (de EVC's) aangevuld met nieuwe competenties. In de derde fase worden de competenties onder andere met behulp van rollenspelen in de praktijk toegepast. De duur van de training is afhankelijk van de doelstellingen van de deelnemers.

▪ **Aanpak voortijdig schoolverlaten**

Om de schooluitval onder Antilliaanse en Arubaanse jongeren te verminderen worden meerdere activiteiten uitgevoerd. Onderstaande activiteiten zijn in het actieprogramma van Traha Brug II opgenomen.

- *Coachproject Centrum 16/22 en schoolcontactfunctionarissen:*

De welzijnsorganisatie Centrum 16/22 voert activiteiten uit met en voor leerlingen (met name voor kansarme leerlingen uit achterstandswijken) uit het basis- en het voortgezet onderwijs van vier tot 22 jaar. Het doel van deze activiteiten is het verbeteren van het toekomstperspectief wat betreft de maatschappelijke positie. Antilliaanse en Arubaanse leerlingen van de 1e, 2e en 3e klas van een aantal locaties van Scholengroep Den Haag Zuid-West en het Johan de Witt College worden één schooljaar lang begeleid. Van deze leerlingen is door docenten gesignaleerd dat zij minder goed presteren op school. De coaches worden geworven door Centrum 16/22. De coaches zijn van Antilliaanse/Arubaanse afkomst en tussen de achttien en dertig jaar. Centrum 16/22 verzorgt een training van een weekend waarin de coaches de basis coachvaardigheden worden aangeleerd. Het doel van het coachproject is de schoolprestaties van de leerlingen te verbeteren door de leerlingen te laten nadenken over hun ambities. De leerling heeft wekelijks contact met de coach. De coaches worden het

Hoofdstuk 5: Het beleid

gehele jaar begeleid door docentcoaches van de school en volgen vervoltrainingen van Centrum 16/22.

- *Leerplichtambtenaar gemeente Den Haag,*

Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)/ Leerlingenzaken:

Kinderen zijn leerplichtig tot en met het schooljaar waarin het kind zestien jaar wordt. De leerplichtambtenaar behandelt de leerplichtigen door middel van bemiddeling, verwijzing, huisbezoeken en overleg met ketenpartners.

- *Casemanagement Regionale Meld en Coördinatiefunctie (RMC);*

gemeente Den Haag, Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)/ Leerlingenzaken:

Jongeren tot 23 jaar die zonder startkwalificatie (een havo, vwo- of mbo2-diploma) de school verlaten kunnen worden gemeld bij de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De casemanager, persoonlijke begeleider van de jongere, stimuleert de jongere tot het verkrijgen van een startkwalificatie. De methodiek bestaat er uit dat de casemanager een uitgebreid intakegesprek voert, een diagnose maakt en een behandelplan opstelt. De casemanager onderhoudt de contacten met de instellingen waar de jongeren in traject zijn. In de zomervakantie van 2008 wordt een actie gehouden waarbij de casemanagers contact opnemen met behandelde jongeren en nagaan of zij nog op school zitten of aan het werk zijn. Antilliaanse en Arubaanse jongeren tot 23 jaar die zonder startkwalificatie de school verlaten worden tevens begeleid door Antilliaanse vrijwillige coaches¹⁷.

- *Ondersteuning Haagse Hogeschool:*

In eerste instantie werden studenten van de Haagse Hogeschool ingezet als ondersteuning van het eerder genoemde coachproject waarbij VMBO leerlingen één schooljaar lang worden begeleid door Antilliaanse coaches. Vanaf 2006 is de wijze van ondersteuning door de Haagse Hogeschool gewijzigd en is begonnen met het project 'Opvang Den Haag Antilliaanse Studenten'. Tijdens dit project worden Antilliaanse en Arubaanse bursalen in één week getraind op de Nederlandse taal, de praktijk van de Nederlandse "cultuur" en het Nederlandse onderwijs en bouwen in die week een belangrijk sociaal netwerk op. Na de trainingsweek worden er terugkomdagen georganiseerd en het hele jaar worden de studenten begeleid door studentmentoren. Verder vinden er allerlei activiteiten plaats om uitval te voorkomen.

---

¹⁷ De coaches hebben een training gevolgd bij Prisma Training & Coaching.

▪ **Toeleiding naar werk**

In het actieprogramma van Traha Brug II zijn de volgende activiteiten opgenomen om Antilliaanse en Arubaanse jongeren aan het werk te helpen.

- *Klussenproject:*

In eerste instantie zouden Antilliaanse en Arubaanse jongeren van twaalf tot achttien jaar klussen verrichten aan panden en hierbij begeleid worden door een casemanager van de Woningbouwvereniging Steadion. Vanaf 2006 wordt het project uitgevoerd door The Mall en krijgen de jongeren sporadisch klussen aangeboden.

- *Aanpak werkloosheid gemeente Den Haag,*

Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW)/ sector Werken:

De dienst SZW voert de wet Werk en Bijstand uit. Zij doet dit door inkomen te garanderen voor inwoners van Den Haag die niet in hun inkomen kunnen voorzien. De sector Werken zorgt voor bemiddeling naar werk. Antilliaanse en Arubaanse jongeren worden toegeleid naar leerwerktrajecten en de arbeidsmarkt via Werkbeurs/Jongerenteam SZW. Bij de Werkbeurs kunnen werkzoekenden terecht voor het vinden van een baan en het aanvragen van een uitkering. Indien nodig worden cursussen gevolgd om de positie op de arbeidsmarkt te vergroten.

- *Startend ondernemerschap Stichting Stabij:*

Stichting Stabij begeleidt startende, maar ook bestaande ondernemers. Jongeren van 12 tot 24 jaar volgen één jaar een oriëntatietraining waarin de jongeren kennis maken met startend ondernemerschap. Tijdens deze oriëntatietraining worden gesprekken gevoerd en worden bestaande ondernemingen bezocht. Tijdens de gesprekken wordt o.a. gesproken over het beeld dat de jongeren van de Nederlandse samenleving hebben, over hoe de jongeren denken dat zij als groep worden gezien door andere bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving, en over hoe de jongeren over hun toekomst(plannen) denken. Bestaande ondernemingen worden bezocht om als voorbeeld te stellen voor de jongeren, zodat zij geïnteresseerd raken in ondernemerschap en een beeld krijgen van de kwalificaties die ervoor nodig zijn om dit te bereiken. Na de oriëntatietraining worden de jongeren die een eigen onderneming willen opzetten hierin begeleid. Zij worden begeleid in het schrijven van een ondernemersplan, financieringsaanvraag (startkapitaal), zoeken naar bedrijfshuisvesting, administratie en belastingzaken, coaching na start eigen bedrijf en training op ondernemersvaardigheden (acquisitie, verkoop e.d.).

▪ **Empowerment**

Om belangrijke competenties van Antilliaanse en Arubaanse jongeren en ouders te ontwikkelen worden activiteiten uitgevoerd die zijn opgenomen in het actieprogramma van Traha Brug II.

- *Empowermenttrainingen Etica:*

Voor de beschrijving van deze activiteit wordt verwezen naar de subparagraaf ‘gezinsondersteuning’.

- *Theaterproject Stichting Mytikas:*

Stichting Mytikas werkt aan het oplossen van problemen in de sociale cohesie van individuen en organisaties. Individuen en organisaties worden begeleid/gecoacht in het visualiseren en behalen van hun gewenste plaats in de samenleving. Het project Up Up Up is gericht op Antilliaanse jongeren. De jongeren krijgen vier uur in de week/ 2 dagen per week dramales. D.m.v. acteren, dansen, zingen en rappen wordt met de jongeren gewerkt aan het vergroten van het zelfbeeld, de bewustwording van de talenten, het aanleren van vaardigheden en de inzet van de vaardigheden om de doelen te behalen. Daarnaast kunnen de jongeren met hun dagelijkse successen en zorgen terecht bij de coaches.

▪ **Vrijtijdsactiviteiten**

In het actieprogramma van Traha Brug II zijn verschillende vrijetijdsactiviteiten opgenomen welke hieronder worden beschreven.

- *Buurthuis en vrijetijdsactiviteiten The Mall:*

Omdat de jongeren nog weinig aansluiting vinden bij clubs verzorgt The Mall vrijetijdsactiviteiten. The Mall verzorgt een buurtcentrum waar jongeren kunnen ontspannen, computeren, tafelvoetballen en poolen en The Mall organiseert (samen met scholen) activiteiten, zoals brassbands, rap, (zaal)voetbal en honkbal, karten, schaatsen, bowlen, zwemmen, bezoek aan een pretpark, kamperen, kookcursus, barbecue en verwijst jongeren naar Mytikas.

- *Honkbalproject ADO Den Haag:*

De honkbalvereniging ADO biedt een honkbalproject waaraan Antilliaanse en Arubaanse jongeren kunnen deelnemen.

- *Muziek- en sportactiviteiten Stichting New Song:*

Stichting New Song houdt zich bezig met de evangelie en organiseert sociaal, culturele en educatieve activiteiten voor de Antilliaanse doelgroep. In het kader van Traha Brug II worden voornamelijk muziek- en sportactiviteiten georganiseerd.

Hoofdstuk 5: Het beleid

- *Vrijtijdsactiviteiten georganiseerd door schoolcontactfunctionarissen:*

De schoolcontactfunctionarissen van de Scholengroep Den Haag Zuid-West en het Johan de Witt College organiseren vrijetijdsactiviteiten voor Antilliaanse en Arubaanse leerlingen.

▪ **Contact met de doelgroep**

Met Antilliaanse en Arubaanse jongeren die overlast veroorzaken wordt contact gelegd. Er wordt met de jongeren gesproken en zij worden doorgeleid naar activiteiten. In het actieprogramma van Traha Brug II zijn twee van zulke activiteiten opgenomen. De activiteiten worden hieronder beschreven.

- *Politiecontactfunctionarissen Politie Haaglanden, Bureau Hoefkade en Bureau Berestein; unit Multi Etnisch Politiewerk (MEP)/Bureau Doelgroepen, Ondersteuning en Netwerken:*

De jongeren die in aanraking zijn geweest met de politie worden uitgenodigd om op gesprek te komen. Tijdens het gesprek wordt gesproken over de wijken waarin de jongeren wonen, op welke school zij zitten, wie de vrienden zijn, wat ze in hun vrije tijd doen, etc. Als blijkt dat de jongeren en de ouders hulp nodig hebben wordt er contact gezocht met andere organisaties.

- *Jongerenwerk Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT):*

Het SMJT richt zich jongeren die in Den Haag overlast veroorzaken. De jongeren worden aangesproken op hun gedrag. Het SMJT maakt een analyse en geleiden de jongeren en de ouders door naar jongerenwerk, vrijetijdsactiviteiten, algemeen maatschappelijk werk, Bureau Jeugdzorg, Parnassia, werk- en scholingstrajecten, etc.

▪ **Kennis van de Antilliaanse gemeenschap:**

In het actieprogramma van Traha Brug II zijn de volgende activiteiten opgenomen die bijdragen aan het vergroten van de kennis van de Antilliaanse gemeenschap.

- *Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD):*

Aan instanties wordt kennis van de Antilliaanse gemeenschap overgedragen door Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD) om stereotype beeldvorming over Antilliaanse en Arubaanse jongeren tegen te gaan en de gebruikte methode te verbeteren. STAAD organiseert een zomerkamp voor moeders en kinderen die minder draadkrachtig zijn, zoals tienermoeders, eenoudergezinnen en grootmoeders, die in traject lopen bij STAAD of een andere instelling. Het doel is de band tussen moeder en kind te versterken en moeder en kind te observeren zodat de gebruikte methode efficiënter kan worden ingezet.

- *Haags Antilliaans en Arubaans Beraad (HAAB):*

Het HAAB heeft als doel te komen tot duurzame participatie van de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschap in Den Haag. Het HAAB heeft vijf commissies ingesteld: Voorlichting, Werkgelegenheid, Onderwijs en Educatie, Criminaliteitsbestrijding en Begeleiding. Het HAAB neemt deel aan het landelijke platform van Antilliaanse en Arubaanse beraden en de commissies organiseren bijeenkomsten. Uit de verschillende bijeenkomsten inventariseert het HAAB signalen die met de gemeente besproken worden. Het HAAB is een adviesorgaan voor de gemeente.

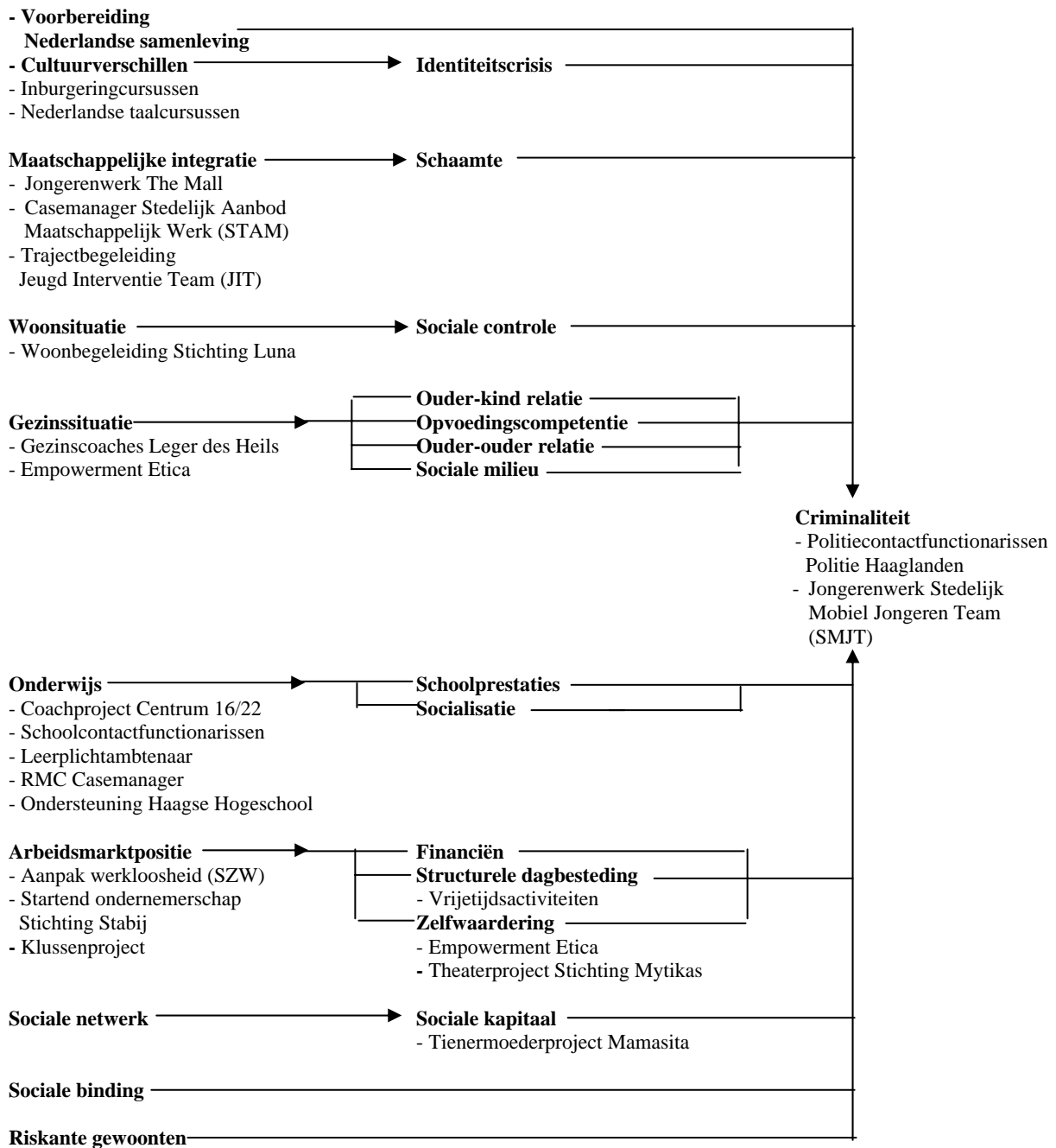
5.3 Beleidstheorie

De problematiek van de Antilliaanse bevolkingsgroep is divers. De problematiek is weergegeven in hoofdstuk twee. In sociaalwetenschappelijke literatuur zijn theorieën geschreven over de relaties en samenhang van de problemen. De theorieën zijn beschreven in hoofdstuk vier en schematisch weergegeven in figuur 2. De huidige aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren in de gemeente Den Haag sluit aan bij de sociaalwetenschappelijke theorieën over de relaties. In figuur 3 wordt dit schematisch weergegeven. Hierbij is gebruik gemaakt van figuur 2 uit hoofdstuk vier.

In figuur 3 is de beleidstheorie van Traha Brug II opgenomen. De samenhang van de problemen van de doelgroep is dikgedrukt aangegeven. Ook is aangegeven welke activiteiten van Traha Brug II als doel hebben het probleem aan te pakken. Uit de figuur is af te lezen dat bijna ieder probleem wordt aangepakt. Er worden geen activiteiten uitgevoerd gericht op het sociale netwerk, sociale binding en riskante gewoonten van Antilliaanse en Arubaanse jongeren.

Figuur 3: Schema beleidstheorie

HOOFDSTUK 6: RESULTATEN TRAHA BRUG II

6.1 Inleiding

Van 2005 tot en met 2008 worden in de gemeente Den Haag activiteiten uitgevoerd om de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/ Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten te verminderen met 50% en wat betreft werkloosheid en criminaliteit met 30%. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de resultaten zijn van de aanpak in de gemeente Den Haag. Hiermee wordt de derde onderzoeksvraag beantwoord. De onderzoeksvraag luidt:

“Wat zijn de resultaten van Traha Brug II met betrekking tot het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren?”

In dit hoofdstuk wordt ten eerste aangegeven in hoeverre de drie gemeenschappelijke doelstellingen in de gemeente Den Haag eind 2008 zullen worden behaald. Vervolgens wordt per activiteit beschreven in hoeverre er een verandering in houding en gedrag zichtbaar is bij de deelnemers aan de activiteiten en in hoeverre de sociaaleconomische situatie is veranderd na het deelnemen aan de activiteit.

6.2 Realisatie gemeenschappelijke doelstellingen

In deze paragraaf wordt aangegeven in hoeverre de drie gemeenschappelijke doelstellingen van de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren eind 2008 in de gemeente Den Haag zullen worden behaald. Jaarlijks (uiterlijk 1 april van het daaropvolgende jaar) wordt gerapporteerd over de voortgang van de aanpak. Er is gebruik gemaakt van de meest recente voortgangsrapportage, de rapportage van 2007. Hierin wordt per gemeenschappelijke doelstelling aangegeven in hoeverre de doelstellingen zijn gerealiseerd. Er zijn tabellen opgenomen waarin per jaar (vanaf 2004 tot en met 2007) wordt aangegeven in hoeverre er een verandering zichtbaar is in de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit. Over het jaar 2008 zijn er nog geen cijfers bekend gemaakt.

Hoofdstuk 6: Resultaten Traha Brug II

- Gemeenschappelijke doelstelling 1:

Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren vanaf twaalf jaar wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50%

Voor cijfers over voortijdige schoolverlaters is er gebruik gemaakt van RMC effectrapportages over de jaren 2004 tot en met 2007. In 2004 was dit een minder betrouwbare bron, de registratiesystemen van de gemeentelijke afdeling Leerlingenzaken zijn in 2005 verbeterd. Uit de rapportages blijkt dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse voortijdige schoolverlaters is toegenomen. In 2005 was de oververtegenwoordiging 38%. In 2006 nam het percentage Antilliaanse voortijdig schoolverlaters meer toe dan het totale percentage voortijdig schoolverlaters, waardoor de oververtegenwoordiging steeg naar 40%. In 2007 nam het percentage Antilliaanse voortijdig schoolverlaters minder af dan het totale percentage Haagse voortijdig schoolverlaters en is de oververtegenwoordiging gestegen naar 59%. De gemeenschappelijke doelstelling zal eind 2008 in alle waarschijnlijkheid niet worden behaald. De cijfers over (Antilliaanse) voortijdige schoolverlaters in de gemeente Den Haag over de jaren 2004 tot en met 2007 zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 12: Vertegenwoordiging van Antilliaanse voortijdige schoolverlaters in Den Haag (2004-2007)

Prestatie-indicator (op outcome): De oververtegenwoordiging van Antilliaanse voortijdige schoolverlaters ten opzichte van de totale leeftijdsgroep per jaar:					
Jaar:	2004	2005	2006	2007	2008
Het aantal Antilliaanse voortijdige schoolverlaters t/m 22 jaar	73	205	285	272	
Het totaal aantal leerplichtige Antillianen plus Antillianen van 17 t/m 22 jaar	2303	2351	2.285	2.293	
Het percentage voortijdige Antilliaanse schoolverlaters t/m 22 jaar	3,2%	8,7%	12,5%	11,8%	
Het totaal aantal voortijdige schoolverlaters t/m 22 jaar	2.455	3.815	5.394	4.440	
Het totaal aantal leerplichtige jongeren en jongeren van 17 t/m 22 jaar	60.167	60.253	60.729	60.115	
Het percentage voortijdige schoolverlaters t/m 22 jaar	4,1%	6,3%	8,9%	7,4%	
Het percentage oververtegenwoordiging van Antilliaanse voortijdige schoolverlaters t/m 22 jaar	- 22%	+ 38%	+ 40%	+59%	

Bron: Monitor Traha Brug 2007

Hoofdstuk 6: Resultaten Traha Brug II

- Gemeenschappelijke doelstelling 2:

Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren tot 25 jaar wat betreft werkloosheid met 30%

Voor cijfers over werkloosheid onder jongeren van 15 tot 25 jaar in de gemeente Den Haag is er in 2004 gebruik gemaakt van cijfers van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI). Vanwege verandering in wet- en regelgeving registreert het CWI niet meer op etniciteit. Vanaf 2005 is er gebruik gemaakt van cijfers van het klantenbestand van de gemeentelijke dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Hier ligt de leeftijdsgrens op 22 jaar. Uit de cijfers van het klantenbestand van SZW blijkt dat Antilliaanse/Arubaanse jongeren in 2005, 2006 en 2007 meer dan 150% zijn oververtegenwoordigd. Het percentage Antilliaanse/Arubaanse werkloze jongeren in Den Haag neemt in vergelijking met het totale percentage werkloze jongeren in Den Haag nagenoeg niet af. De gemeenschappelijke doelstelling zal eind 2008 in alle waarschijnlijkheid niet worden behaald. De cijfers over (Antilliaanse/Arubaanse) werkloze jongeren in de gemeente Den Haag over de jaren 2004 tot en met 2007 zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 13: Vertegenwoordiging van Antilliaanse werkloze jongeren in Den Haag (2004-2007)

Prestatie-indicator (op outcome): De oververtegenwoordiging van Antilliaanse werklozen ten opzichte van de totale leeftijdsgroep per jaar:					
Jaar:	2004	2005	2006	2007	2008
Het aantal Antilliaanse werkloze jongeren	181	112	83	58	
Het totaal aantal Antilliaanse jongeren behorende tot de arbeidspopulatie	2.358	1.489	1.784	1.775	
Het percentage werkloze Antilliaanse jongeren	7,7%	7,5%	4,7%	3,3%	
Het totaal aantal werkloze jongeren	3.816	1.070	831	523	
Het totaal aantal jongeren behorende tot de arbeidspopulatie	57.818	38.425	45.305	44.910	
Het percentage werkloze jongeren	6,6%	2,8%	1,8%	1,2%	
Het percentage oververtegenwoordiging van Antilliaanse werkloze jongeren	16,7%	167,9%	161,1%	175%	

Bron: Monitor Traha Brug 2007

Hoofdstuk 6: Resultaten Traha Brug II

- Gemeenschappelijke doelstelling 3:

Het terugdringen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren van twaalf tot 25 jaar wat betreft criminaliteit met 30%

Voor cijfers over criminele jongeren van 12 tot 25 jaar in de gemeente Den Haag is er gebruik gemaakt van cijfers van het Herkenningssysteem (HKS) van de politie Haaglanden. Uit de cijfers blijkt dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/ Arubaanse jongeren wat betreft criminaliteit in vergelijking met 2004 met 22% is afgenomen. In 2004 waren Antilliaanse en Arubaanse jongeren van 12 tot 25 jaar in de gemeente Den Haag oververtegenwoordigd met 77%. In 2005 was het percentage Antilliaanse en Arubaanse criminele jongeren afgenomen en het totale percentage criminele jongeren toegenomen. De oververtegenwoordiging nam af naar 48%. In 2006 was het percentage Antilliaanse en Arubaanse criminele jongeren in vergelijking met 2004 minder toegenomen dan het totale percentage criminele jongeren toegenomen. Antilliaanse en Arubaanse criminele jongeren waren oververtegenwoordigd met 61%. In 2007 was het percentage Antilliaanse en Arubaanse criminele jongeren vergeleken met 2004 afgenomen en het totale percentage criminele jongeren toegenomen. Antilliaanse en Arubaanse criminele jongeren waren oververtegenwoordigd met 60%. Deze gemeenschappelijke doelstelling zou eind 2008 kunnen worden behaald. De oververtegenwoordiging moet dan zijn afgenomen naar 54%. De cijfers over (Antilliaanse/Arubaanse) criminele jongeren in de gemeente Den Haag over de jaren 2004 tot en met 2007 zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 14: Vertegenwoordiging van Antilliaanse criminele jongeren in Den Haag (2004-2007)

Prestatie-indicator (op outcome): De oververtegenwoordiging van criminele Antilliaanse jongeren van 12 tot en met 24 jaar ten opzichte van de totale leeftijdsgroep per jaar:					
Jaar:	2004	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde					-30%
Realisatie		-38%	-21%	-22%	
Het aantal criminele Antilliaanse jongeren van 12 t/m 24 jaar	225	208	228	224	
Het totaal aantal Antillianen van 12 t/m 24 jaar	2.880	2.926	2.897	2.923	
Het percentage criminele Antilliaanse jongeren van 12 t/m 24 jaar	7,8%	7,1%	7,9%	7,7%	
Het totaal aantal criminele jongeren van 12 t/m 24 jaar	3.203	3.558	3.659	3.512	
Het totaal aantal jongeren van 12 t/m 24 jaar	73.504	73.991	74.384	73.484	
Het percentage criminele jongeren van 12 t/m 24 jaar	4,4%	4,8%	4,9%	4,8%	
Het percentage oververtegenwoordiging van criminele Antilliaanse jongeren van 12 t/m 24 jaar ten opzichte van de totale leeftijdsgroep	77%	48%	61%	60%	54%

Bron: Monitor Traha Brug 2007

6.3 Resultaten activiteiten

In de gemeente Den Haag worden activiteiten uitgevoerd door organisaties die veel kennis van en ervaring met de Antilliaanse problematiek hebben. Deze activiteiten worden uitgevoerd om de problematiek van Antilliaanse en Arubaanse jongeren in de gemeente Den Haag aan te pakken. De activiteiten zijn ingedeeld in type activiteit, namelijk: inburgeringcursussen, maatschappelijk werk, jongerenwerk, huisvesting en woonbegeleiding, gezinsondersteuning, aanpak voortijdig schoolverlaten, toeleiding naar werk, empowermenttrainingen, vrijetijdsactiviteiten, contact met de doelgroep en kennis van de Antilliaanse gemeenschap. Uit de jaarrapportages en de interviews met veertien uitvoerende organisaties is gebleken dat de houding van de jongeren die met de activiteiten bereikt worden is verbeterd en dat er positieve resultaten worden geboekt met de activiteiten die zijn gericht op het verminderen van het voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit. De resultaten van de activiteiten op de houding, het gedrag en de sociaaleconomische situatie van Antilliaanse jongeren in de gemeente Den Haag worden hieronder per activiteit uitgewerkt.

▪ Inburgering

De resultaten van de inburgeringcursussen worden hieronder beschreven.

- *Inburgeringcursussen gemeente Den Haag, Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW) en Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)/Volwasseneneducatie en Burgerzaken:*

Het percentage Antilliaanse en Arubaanse jongeren dat na het doorlopen van de cursus toegeleid wordt naar werk neemt af. In 2005 hadden 41 Antilliaanse deelnemers de trajecten afgerond. Hiervan zijn 34 jongeren aangemeld bij Werkkompas voor werktoeleiding, de andere jongeren hebben zelfstandig werk gevonden of zijn aan een opleiding begonnen. Van de veertien jongeren die in 2006 de trajecten hebben afgerond zijn er negen aangemeld bij werktrajecten. In 2007 hebben vier Antilliaanse jongeren de trajecten afgerond, waarvan er één jongere is doorgeleid naar een werktraject¹⁸.

▪ Maatschappelijk werk

De resultaten van de volgende activiteiten worden hieronder beschreven: jongerenwerk en casemanagement door The Mall, trajectbegeleiding bij het Jeugd Interventie Team (JIT) en het tienermoederproject van Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag.

---

¹⁸ Tot januari 2007 was het voor Antillianen tot achttien jaar zonder ten minste een MAVO diploma met een voldoende voor Nederlands verplicht deze inburgeringcursussen te volgen. Sinds deze verplichting is afgeschaft is het aantal deelnemende Antilliaanse jongeren erg afgenomen.

Hoofdstuk 6: Resultaten Traha Brug II

- *Jongerenwerk en casemanagement The Mall:*

Door gesprekken te voeren met de jongeren denken de jongeren meer na over hun situatie, problemen, gedrag en hun toekomst. Ze zien de consequenties van hun gedrag in en gaan anders handelen. The Mall draagt jongeren en ouders over aan gezinscoaches van het Leger des Heils en aan Etica voor deelname aan empowermenttrainingen. Jongeren die niet naar school gaan worden terug naar school begeleid. Jongeren met een startkwalificatie die geen werk hebben worden doorverwezen naar werktoeleidingsprojecten. Verder draagt The Mall jongeren over aan hulpverlenende instanties.

- *Trajectbegeleiding Jeugd Interventie Team (JIT):*

Na het doorlopen van een traject is er vaak huisvesting en een uitkering geregeld, zijn de jongeren zich meer bewust van hun problemen, hun doelen en plichten die zij na moeten komen, de jonge moeders zijn meer opvoedingscompetent en worden de jongeren in behandeling genomen bij hulpverlenende instanties.

- *Tienermoederproject Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag:*

Van de achttien jonge moeders die worden begeleid zijn er drie teruggegaan naar school, twee zijn er aan het werk gegaan, twee zijn er doorverwezen naar PsyQ vanwege complexe psychische problemen en krijgt er één tienermoeder begeleiding van een gezinscoach van het Leger des Heils.

▪ **Huisvesting**

In het actieprogramma van Traha Brug II is één activiteit opgenomen om Antilliaanse en Arubaanse jongeren te huisvesten, namelijk 'short-stay housing' (en woonbegeleiding) door Stichting Luna. De resultaten van deze activiteit worden hieronder beschreven.

- *Short-stay housing en woonbegeleiding Stichting Luna:*

Ongeveer de helft van de jongeren die door stichting Luna worden begeleid kunnen na ongeveer een jaar zelfstandig wonen. De andere helft wordt langer begeleid. Het komt zelden voor dat de jongeren uit het project worden geplaatst door bijvoorbeeld huurachterstand.

▪ **Gezinsondersteuning**

Hieronder worden de resultaten van de gezinsondersteuning door het Leger des Heils en het drie-generaties-kamp van Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD) beschreven. De resultaten van de empowermenttrainingen door Etica worden beschreven bij de subparagraaf 'empowerment'.

- *Gezinsondersteuning Leger des Heils:*

De gezinnen hebben vaak hoge schulden. Samen met de gezinnen wordt toegang gevraagd tot schuldsanering. In veel gevallen zijn de schulden te hoog om hiervoor in aanmerking te komen. De gezinnen leven vaak in armoede en ontvangen voedselpakketten. De ouders worden meer opvoedingscompetent en de gezinssituatie wordt stabiel. Jongeren die niet naar school gaan worden terug naar school begeleid.

- *Drie-generaties-kamp Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD):*

Het kamp heeft als resultaat dat er meer rust in de gezinnen is. De tienermoeders worden ondersteund door elkaar. Ditzelfde geldt voor de oudere vrouwen en na het kamp kan men met minder begeleiding verder.

▪ **Aanpak voortijdig schoolverlaten**

De resultaten van de volgende activiteiten van Traha Brug II worden hieronder beschreven: coachproject en schoolcontactfunctionarissen, handhaving van de leerplicht en ondersteuning door de Haagse Hogeschool.

- *Coachproject Centrum 16/22:*

De schoolprestaties van Antilliaanse en Arubaanse jongeren die één schooljaar lang door een Antilliaanse of Arubaanse coach (en/of schoolcontactfunctionarissen) zijn begeleid zijn verbeterd. De jongeren vertonen minder normoverschrijdend gedrag en zijn zelfstandiger geworden. Ook is het zelfbeeld van de jongeren positiever geworden.

- *Schoolcontactfunctionarissen:*

Volgens de rapportages van de schoolcontactfunctionarissen is de schooluitval verminderd naar gemiddeld 4%. In het schooljaar 2004-2005 zijn van de 121 Antilliaanse/Arubaanse leerlingen vier jongeren blijven zitten en hebben drie jongeren hun examen niet gehaald. De uitval was 4%. In het schooljaar 2005-2006 zijn van de 163 Antilliaanse/Arubaanse leerlingen tien jongeren blijven zitten en hebben elf jongeren hun examen niet gehaald. In 2006 was de uitval 4,25%. In het schooljaar 2006-2007 zijn van de 125 Antilliaanse/Arubaanse leerlingen geen jongeren blijven zitten en hebben vijf jongeren hun examen niet gehaald. De uitval was 3,8%.

- *Leerplichtambtenaar gemeente Den Haag,*

Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)/Leerlingenzaken:

Bijna 60% van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren die door een leerplichtambtenaar zijn behandeld zijn terug naar school gegaan. Ruim 2% wordt naar werk toegeleid en 34% van de jongeren is in de criminaliteit beland. Bijna 2% is doorverwezen naar hulpverlenende instanties. Ruim 2% is overgedragen aan de afdeling Voortijdig School Verlaten (VSV)¹⁹ of Knooppunt²⁰ en 1,2% van de jongeren is niet verder behandeld omdat zij zijn vertrokken uit de gemeente. In het schooljaar 2005-2006 zijn 182 Antilliaanse en Arubaanse jongeren tot en met zestien jaar behandeld. Hiervan zijn er 121 terug naar school gegaan, is er 1 jongere begeleid naar een werktraject en 1 naar het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI), zijn er 52 processen verbaal opgemaakt en zijn er 4 jongeren verwezen naar bureau Halt en er zijn 2 jongeren doorverwezen naar Bureau Jeugdzorg. In het schooljaar 2006-2007 zijn 157 Antilliaanse en Arubaanse jongeren tot en met zestien jaar behandeld. Hiervan zijn er 76 terug naar school gegaan, zijn er 3 naar het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) en 1 naar Werkbeurs begeleid en zijn er 2 aan het werk gegaan, zijn er 35 processen verbaal opgemaakt, 16 jongeren doorverwezen naar bureau Halt en 7 verwezen naar Jeugdreclassering en zijn er 4 jongeren doorverwezen naar hulpverlenende instanties. Van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren zijn er verder 6 overgedragen aan de afdeling Voortijdig School Verlaten (VSV) en is er 1 jongere doorverwezen naar Knooppunt. Ook zijn van de jongeren er 4 vertrokken uit de gemeente en bleek 1 jongere leerplichtvrij.

- *Casemanagement Regionale Meld en Coördinatiefunctie (RMC); gemeente Den Haag,*

Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)/Leerlingenzaken:

Ruim 50% van de behandelde Antilliaanse en Arubaanse jongeren volgt na behandeling een opleiding, gemiddeld 17,5% gaat aan het werk en gemiddeld bijna 30% is in het schooljaar 2005-2006 in de criminaliteit beland. In het schooljaar 2005-2006 zijn 84 Antilliaanse en Arubaanse jongeren vanaf zestien jaar behandeld. Hiervan zijn er 34 naar school gegaan, 2 begonnen aan een deeltijdopleiding en zijn er 9 begeleid naar een werktraject, is de behandeling beëindigd door justitiële contacten en waren er nog 16 jongeren in behandeling. In het schooljaar 2006-2007 zijn 169 Antilliaanse en Arubaanse jongeren behandeld. Hiervan volgen er 100 een opleiding, zijn er 43 begeleid naar werk en 3 naar hulpverlenende instanties. In 2007 waren nog 23 jongeren in behandeling.

---

¹⁹ VSV is een afdeling van de gemeente Den Haag gericht op jongeren van 16 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie van school gaan.

²⁰ Het Knooppunt is een project met als doel het aantal voortijdige schoolverlaters terug te dringen. Het project is gericht op leerlingen die probleemgedrag vertonen. De leerlingen wordt een geïntegreerd daghulp-onderwijsprogramma met een mentor en pedagogisch medewerker geboden.

- *Ondersteuning Haagse Hogeschool:*

Met het project 'Opvang Den Haag Antilliaanse Studenten' worden Antilliaanse en Arubaanse bursalen bij aankomst in Nederland één week intensief begeleid. De studenten worden voorbereid op de Nederlandse cultuur en taal en hebben in die week een belangrijk sociaal netwerk opgebouwd.

▪ **Toeleiding naar werk**

Antilliaanse en Arubaanse jongeren worden aan het werk geholpen. In het actieprogramma van Traha Brug II zijn de aanpak van werkloosheid door de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW)/ sector Werken, de kennismaking met en begeleiding bij startend ondernemerschap door Stichting Stabij en het klussenproject opgenomen. De resultaten van deze activiteiten worden hieronder per activiteit beschreven.

- *Aanpak werkloosheid gemeente Den Haag,*

Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW)/ sector Werken:

Het percentage werkende Antilliaanse en Arubaanse jongeren is na het doorlopen van het traject toegenomen van 14% naar 47% en het percentage dat een opleiding gaat volgen is afgenomen van 35% naar 14%. Gemiddeld zeven procent wordt doorgeleid naar andere (zorg)trajecten. In 2005 hebben 27 Antilliaanse en Arubaanse jongeren de trajecten afgerond. Hiervan hebben vijf jongeren een baan gevonden en is er één vrijwilligerswerk gaan doen, zijn vijftien jongeren aan een opleiding begonnen en zijn er drie doorgeleid naar zorgtrajecten. Van de 78 Antilliaanse en Arubaanse jongeren die de trajecten in 2006 hebben afgerond hebben 47 jongeren een baan gevonden, zijn 24 jongeren aan een opleiding begonnen en zijn er zeven doorgeleid naar andere trajecten. In 2007 hebben 92 Antilliaanse en Arubaanse jongeren de trajecten afgerond, waarvan er 62 jongeren een baan hebben gevonden, 19 jongeren aan een opleiding zijn begonnen en elf doorgeleid zijn naar andere trajecten.

- *Startend ondernemerschap Stichting Stabij:*

Ongeveer de helft van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren die aan de pilot hebben deelgenomen is een eigen onderneming begonnen. Aan het eind van 2007 worden alle Antilliaanse en Arubaanse jongeren begeleid naar startend ondernemerschap. Van de twintig jongeren die de oriëntatietraining hebben gevolgd zijn er negen Antilliaanse en Arubaanse jongeren begeleid naar startend ondernemerschap, waarvan vier in de leeftijdscategorie van Traha Brug II. Van de 21 jongeren die in 2007 de oriëntatietraining hebben gevolgd worden tien jongeren in het kader van Traha Brug II begeleid naar startend ondernemerschap, de overige elf jongeren hebben aansluiting gevonden bij het KvK-Starterstraject en Incubatorproject. Bij de jongeren die het traject hebben doorlopen is duidelijk een attitude verandering zichtbaar. Aan het begin van het traject denken de jongeren nog niet specifiek over hun toekomst en ambities en wat zij kunnen doen om dit te bereiken, aan het eind van het traject worden de meeste jongeren begeleid bij de start van hun eigen onderneming.

- *Klussenproject:*

Het klussenproject is zinvolle vrijetijdsbesteding voor de jongeren. Met het klussenproject verdienen de jongeren zakgeld, wat wordt besteed aan vrijetijdsactiviteiten.

▪ **Empowerment**

Om Antilliaanse en Arubaanse jongeren te empoweren zijn in het actieprogramma van Traha Brug II twee activiteiten opgenomen, namelijk de empowermenttrainingen door Etica en het theaterproject van Stichting Mytikas.

- *Empowermenttrainingen Etica:*

In 2006 heeft Etica in het kader van Traha Brug II een empowermenttraining verzorgd onder de naam 'Balentenan' voor een groep moeders van Antilliaanse risicjongeren die werden begeleid door The Mall. Er is gewerkt aan het minderwaardigheidscomplex en de onzekerheid, beheersing van de Nederlandse taal, het opleidingsniveau en de schulden van de vrouwen, communicatieproblemen, zorgmijndend gedrag en de grip op de kinderen. In 2007 heeft Etica meerdere projecten in het kader van Traha Brug II uitgevoerd. In Laak werd een training gegeven aan vrouwen en kinderen onder de naam *Muhernan pa dilanti* (Vrouwen vooruit!) en aan mannen onder de naam *Di Homber pa homber* (van man tot man). Er is gewerkt aan minderwaardigheidsgevoelens, omgaan met machogedrag en opvoeden binnen twee culturen. De Antilliaanse groep vrouwen en mannen participeren beter in de Nederlandse samenleving en zijn enthousiaste vrijwilligers in het stadsdeel geworden. In het stadsdeel Escamp, in de wijk Moerwijk, werd een training gegeven onder de naam 'Samen Sterk in Moerwijk'. De activiteit was een initiatief van vijf vrouwen in Moerwijk om een vrijwilligersorganisatie voor Antilliaanse en Arubaanse vrouwen in Moerwijk op te zetten. De vrouwen leerden elkaar beter kennen, kregen inzicht in hun kwaliteiten, leerden als groep de duurzame organisatie 'Grupo Ban Pe' (er voor gaan) op te zetten en hebben een bestuur gevormd. De organisatie zal verschillende activiteiten gaan organiseren, zoals sportactiviteiten voor Antilliaanse en Arubaanse vrouwen en senioren in Moerwijk en omgeving en Bon Kuné. Ook willen zij een bijdrage leveren aan een positievere beeldvorming t.a.v. Antillianen in Den Haag.

- *Theaterproject Stichting Mytikas:*

Een voorwaarde aan deelname is dat de jongeren naar school gaan of werken en zich niet bezighouden met criminele activiteiten. Is dit niet het geval, dan worden de jongeren hierin begeleid. Er wordt bijvoorbeeld met de jongeren gezocht naar een andere school of een baan. De jongeren worden gecoacht op het verbeteren van hun gedrag en beheersing van de Nederlandse taal waardoor zij een opleiding kunnen volgen op hoger niveau. Van de jongeren die deelnemen aan het project worden er minimaal vijftien opgeleid tot junior coach, zodat zij als rolmodel kunnen gaan functioneren voor andere Antilliaanse jongeren. De jongeren geven regelmatig voorstellingen, hebben meegespeeld in de

docusoap Perla di Caribe²¹, bezoeken culturele instellingen en nemen deel aan andere activiteiten zoals de city-pier-city loop, een zomerkamp en een conferentie waar ze spreken met jongeren uit andere landen over hun leefomgeving. Deelname aan het project heeft als resultaat dat jongeren in staat zijn hun gedrag te spiegelen en zich meer bewust zijn van hun gedrag en de consequenties hiervan. Ze leren dat ze zelf keuzes moeten maken om succes te behalen en zij zijn beter in staat oplossingen te bedenken voor hun problemen. Het zelfbeeld is hierdoor verbeterd.

▪ **Vrijtijdsactiviteiten**

De resultaten van de vrijetijdsactiviteiten van The Mall worden hieronder beschreven²².

- *Buurthuis en vrijetijdsactiviteiten The Mall:*

De overlast rond Holland Spoor en de Stationsbuurt, veroorzaakt door Antilliaanse en Arubaanse jongeren, is sinds The Mall deze activiteiten uitvoert tot nul gereduceerd.

▪ **Contact met de doelgroep**

De resultaten van de politiecontactfunctionarissen van de unit Multi Etnisch Politiewerk (MEP) en het jongerenwerk door Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT) worden hieronder per activiteit beschreven.

- *Politiecontactfunctionarissen Politie Haaglanden, Bureau Hoefkade en Bureau Berestein;
unit Multi Etnisch Politiewerk (MEP)/Bureau Doelgroepen, Ondersteuning en Netwerken:*

Een groot aantal jongeren waarmee contact is gelegd komt vervolgens niet meer in aanraking met de politie.

- *Jongerenwerk Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT):*

In 2007 is het aantal Antilliaanse jongeren dat overlast veroorzaakt afgenomen.

---

²¹ Perla di Caribe is een docusoap over Antilliaanse jongeren. In de docusoap komen onderwerpen aan bod zoals scholing, criminaliteit, seksualiteit en tienermoeders.

²² The Mall verzorgt niet alleen een buurthuis en vrijetijdsactiviteiten voor Antilliaanse en Arubaanse jongeren, ook wordt er met de jongeren en hun ouders gesprekken gevoerd om bij hen een verandering in houding en gedrag te weeg te brengen en is er een casemanager aangesteld om multiprobleem jongeren en hun ouders te begeleiden in het verminderen van hun problemen. De resultaten van het agogische jongerenwerk en het casemanagement zijn eerder beschreven onder de activiteit: 'Maatschappelijk werk: jongerenwerk en casemanagement The Mall'.

6.4 Samenvatting

Van 2005 tot en met 2008 worden in de gemeente Den Haag activiteiten uitgevoerd om de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten te verminderen met 50% en wat betreft werkloosheid en criminaliteit te verminderen met 30%. In dit hoofdstuk is beschreven in hoeverre de drie gemeenschappelijke doelstellingen eind 2008 in de gemeente Den Haag zullen worden behaald en wat de resultaten zijn van de activiteiten op de houding, het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren.

Uit de cijfers van de RMC effectrapportages is gebleken dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten is toegenomen van 38% in 2005 naar 59% in 2007. De eerste doelstelling zal waarschijnlijk niet worden behaald. Dit betreft het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50%. Uit de cijfers van het klantenbestand van SZW is gebleken dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren met gemiddeld 150% te groot is om de tweede doelstelling te behalen. Dit betreft het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse jongeren wat betreft werkloosheid met 30%. Uit de cijfers van het HKS van de politie Haaglanden is gebleken dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse jongeren wat betreft criminaliteit in vergelijking met 2004 met 22% is afgenomen. De derde gemeenschappelijke doelstelling zou kunnen worden behaald. Dit betreft het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse jongeren wat betreft criminaliteit met 30%.

Uit de jaarrapportages en de interviews met de uitvoerders is gebleken dat na deelname aan de activiteiten de ouders meer opvoedingscompetent zijn en de jongeren zelfstandiger zijn geworden en minder normoverschrijdend gedrag vertonen. De jongeren zijn zich bewust van hun problemen en gemotiveerd hun situatie te verbeteren. Zo denken de jongeren meer na over hun toekomst, zijn ze zich meer bewust van hun gedrag en de consequenties hiervan, zijn zij in staat oplossingen te bedenken en keuzes te maken, hebben ze sociale vaardigheden ontwikkeld en hebben ze een positiever zelfbeeld. Vaak zijn de schulden te hoog om voor schuldsanering in aanmerking te komen. Ongeveer de helft van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren dat wordt begeleid naar zelfstandig wonen is hier na een jaar toe in staat. Via de activiteiten worden Antilliaanse en Arubaanse jongeren naar school en werk begeleid. Op de VMBO schoollocaties waar Antilliaanse en Arubaanse leerlingen een schooljaar lang worden begeleid door Antilliaanse coaches en schoolcontactfunctionarissen is het percentage voortijdig schoolverlaten afgenomen van 40% naar 4%. Ongeveer de helft van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren gaat na behandeling van een leerplichtambtenaar terug naar school. Bij activiteiten die jongeren toeleiden naar werk is een toename zichtbaar van het percentage jongeren dat aan het werk gaat. In 2007 startten alle jongeren die een oriëntatietraining startend ondernemerschap hebben gevolgd een eigen bedrijf. Er is een afname van de overlast veroorzaakt door Antilliaanse en Arubaanse jongeren van 12 tot 24 jaar zichtbaar. De meerderheid van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren die een gesprek hebben gevoerd met de politiecontactfunctionaris zijn niet meer in aanraking

Hoofdstuk 6: Resultaten Traha Brug II

geweest met de politie. Toch blijkt dat de problematiek vaak te groot is om tijdens het traject voldoende te verminderen. De jongeren en de ouders die worden bereikt worden veelal doorverwezen naar hulpverlenende instanties.

HOOFDSTUK 7: SUCCES- EN FAALFACTOREN

7.1 Inleiding

In 2006 heeft Nordholt²³ het volgende gezegd over de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren (Broek, 2006: 10):

“Ik vrees dat de Antilliaanse problematiek zoals die er nu ligt en met de manier waarop wij er mee bezig zijn, nagenoeg onoplosbaar is.”

De beleidsmaatregelen, die in hoofdstuk vijf zijn beschreven, zijn geëvalueerd. Uit het onderzoek van Van San, De Boom en Van Wijk (2007) is gebleken dat Antilliaanse/Arubaanse jongeren, ondanks hun problemen, weinig in contact komen met hulpverlenende instanties²⁴. De instanties zijn bureaucratisch en de Antillianen/Arubanen vallen vaak ‘tussen wal en schip’. Zo zijn er trajecten voor een bepaalde leeftijdscategorie of moeten de jongeren op een adres zijn ingeschreven om aan de trajecten deel te mogen nemen. De medewerkers van de instanties moeten zich aan deze regels houden. Ook vraagt deze bevolkingsgroep vaak niet in een vroegtijdig stadium om hulp bij instanties. De hulpverlening is niet bekend bij deze groep en/of de drempels liggen te hoog. Uit het onderzoek is verder gebleken dat instanties elkaar vaak de schuld geven als er iets fout is gegaan. Er is onvoldoende sprake van goede samenwerking tussen de verschillende betrokken instanties (Van San, De Boom, Van Wijk, 2007: 150-152). De inzet van Antilliaanse coaches voor het bieden van maatwerk wordt aangeduid als succesfactor (Grootscholte, Bouwmeester en Flapper, 2005: 49-50). Van Hulst beschouwt een aanpak gericht op de problemen van Antillianen als meer succesvol dan een aanpak gericht op de problemen met Antillianen. Huisvestingsbeleid, onderwijsbeleid en arbeidsmarktbeleid gericht op de Antilliaanse bevolkingsgroep bereiken volgens hem meer positieve resultaten dan slechts criminaliteitsbeleid gericht op deze groep (Van Hulst, 2003: 54-59). Ook wordt een positieve aanpak, gericht op de kwaliteiten van de doelgroep, aangeduid als meer succesvol dan een aanpak gericht op de problemen van de doelgroep (Grootscholte, Bouwmeester en Flapper, 2005: 49-50). Uit de evaluaties is gebleken dat het oplossen van de problematiek vaak niet op korte termijn haalbaar is en dat de duur van de aanpak meerdere jaren moet bedragen. Onvoldoende financiën voor een meerderjarige aanpak wordt aangeduid als een faalfactor (Mateman et al., 2004: 11-23).

---

²³ Eric Ernst Nordholt (geboren op 11 april 1939 te Beverwijk) was van 1987 tot 1997 de hoofdcommissaris van Amsterdam. Na aan de Rijksuniversiteit Groningen sociologie te hebben gestudeerd is hij (in 1959) bij de politie in dienst getreden. In 1984 werd hij hoofdcommissaris in Groningen (Wikipedia, 06/02/08).

²⁴ Wel hebben zij contact (gehad) met de SoZaWe (vanwege de uitkering) en met de reclassering (omdat zij in detentie hebben gezeten)

In dit hoofdstuk worden een aantal succes- en faalfactoren van Traha Brug II beschreven. Hiermee wordt onderzoeksvraag vier beantwoord. De onderzoeksvraag luidt:

“Wat zijn de veronderstelde succes- dan wel faalfactoren van Traha Brug II?”

De succes- en faalfactoren die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn: aansluiting van het beleid op de Antilliaanse problematiek, kennis van de Antilliaanse gemeenschap, doelgroepbereiking, budget, trajectduur, methodiek, samenwerking van betrokken organisaties. Er wordt gebruik gemaakt van de gegevens die zijn verzameld door diepte-interviews af te nemen met achttien uitvoerders.

7.2 Aansluiting activiteiten op problematiek

Uit de gesprekken met de uitvoerende organisaties is gebleken dat de problematiek van de Antilliaanse gemeenschap divers is, dat er grote samenhang bestaat tussen de verschillende problemen en dat de problematiek veelal van generatie op generatie wordt doorgegeven. Problemen die de uitvoerders regelmatig tegenkomen zijn: moeite met integreren in de Nederlandse samenleving, onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, onstabiele gezinssituatie, huiselijk geweld, tienermoeders, negatief zelfbeeld, laag opleidingsniveau, slechte schoolprestaties, schoolverzuim, werkloosheid, hoge schulden, ontbreken van een vaste verblijfplaats, psychische problemen en criminaliteit. Verder zoekt de Antilliaanse gemeenschap vaak geen hulp bij instanties. Met de instanties waar wel contact mee is verloopt de communicatie vaak moeizaam.

Om de integratie in de Nederlandse samenleving te bevorderen worden inburgeringcursussen aangeboden en vanaf 2006 worden Antilliaanse en Arubaanse nieuwkomers begeleid door studenten van de Haagse Hogeschool. Ook kunnen Antillianen en Arubanen Nederlandse taallessen volgen. Door middel van empowermentactiviteiten wordt er gewerkt aan het ontwikkelen van sociale vaardigheden en een positief zelfbeeld. Om de schoolprestaties te verbeteren en schoolverzuim tegen te gaan worden verschillende activiteiten uitgevoerd. Antilliaanse en Arubaanse VMBO-leerlingen worden begeleid door coaches en schoolcontactfunctionarissen, Antilliaanse en Arubaanse studenten die in Nederland een MBO-, HBO- en WO-opleiding volgen worden tijdens hun eerste schooljaar begeleid en voor het handhaven van de leerplicht zijn er leerplichtambtenaren en casemanagers van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) aangesteld. Om de werkloosheid te verminderen worden Antillianen toegeleid naar werk, waarbij zij de nodige opleiding krijgen aangeboden. Aan jongeren wordt een oriëntatietraining over zelfstandig ondernemerschap geboden en zij worden begeleid bij het starten van een eigen bedrijf. Aan jongeren die via de reguliere weg geen vaste verblijfplaats kunnen vinden wordt noodopvang en woonbegeleiding naar zelfstandig wonen geboden. Om het aandeel Antilliaanse tienermoeders te verminderen krijgen jonge vrouwen seksuele voorlichting. De tienermoeders worden een jaar lang begeleid.

Sinds juli 2006 zijn de empowermenttrainingen van Etica en twee gezinscoaches van het Leger des Heils in het actieprogramma van Traha Brug II opgenomen om de gezinssituatie te verbeteren. Vergeleken met de omvang van de gezinsproblematiek is dit onvoldoende om de gezinsproblematiek aan te pakken. Met de uitvoerende organisaties wordt er gewerkt aan het terugdringen van de schulden. Naarmate Antillianen extreem hoge schulden hebben verlopen de begeleiding vaak moeizaam. Er zijn geen regelingen om de schulden aan te pakken en de begeleiding van de Antillianen te verbeteren. Vanuit de activiteiten worden de deelnemers doorverwezen naar hulpverlenende instanties indien de problematiek niet vanuit de activiteit kan worden aangepakt. Antillianen met psychische problemen kunnen hiervoor terecht bij de reguliere hulpverlenende instanties. Vanuit Traha Brug II worden geen activiteiten uitgevoerd die hierop inspringen. Tijdens de gesprekken met de uitvoerders is naar voren gekomen dat de reguliere hulpverlenende instanties doorgaans geen doelgroepenbeleid voeren. Eén van de uitvoerders waarmee is gesproken is de casemanager van het jongerenwerk The Mall. De casemanager onderhoudt contact met veel verschillende organisaties en zei hierover het volgende:

“Veel instanties voeren niet een speciaal doelgroepenbeleid uit. De aanpak is niet specifiek gericht op de problematiek van de Antilliaanse gemeenschap”, aldus casemanager The Mall.

Om de criminaliteit onder de Antilliaanse gemeenschap te verminderen is er in de gemeente Den Haag gekozen voor deze preventieve aanpak. Bovenstaande activiteiten worden uitgevoerd om dit doel te behalen. Ook worden voor Antilliaanse en Arubaanse jongeren vrijetijdsactiviteiten georganiseerd en wordt er contact gelegd met Antilliaanse en Arubaanse jongeren die overlast veroorzaken. Met de activiteiten moet worden voorkomen dat de jongeren in de zware criminaliteit belanden. Er zijn geen activiteiten in het actieprogramma opgenomen gericht op Antilliaanse/Arubaanse jongeren die uit detentie komen. Zij vinden aansluiting bij de reguliere aanpak van doorstromers en veelplegers.

7.3 Kennis van Antilliaanse gemeenschap

Er is hier sprake van doelgroepenbeleid. De doelgroep is Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren. Er worden verschillende activiteiten uitgevoerd om kennis van de doelgroep in te winnen en de aanpak aan te laten sluiten op de doelgroep. Zo organiseert het Haags Antilliaans en Arubaans Beraad (HAAB) bijeenkomsten waar kennis over Antilliaanse en Arubaanse Hagenaren wordt ingewonnen, fungeert het HAAB als een adviesorgaan van de gemeente Den Haag en vindt er regelmatig overleg plaats. Ook wordt aan medewerkers van instanties kennis over de Antilliaanse cultuur en problematiek overgebracht door Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD). Bij de politie Haaglanden zijn er vanuit de unit Multi-etnisch Politiewerk (MEP) twee materiedeskundigen en één analist aangesteld en wordt de kennis van de doelgroep overgedragen aan de medewerkers van de wijkbureaus. Bij de afdeling Leerlingenzaken kunnen de leerplichtambtenaren (van verschillende

eticiteiten) kennis van de Antilliaanse bevolkingsgroep bij de Antilliaanse casemanagers inwinnen. In het actieprogramma zijn activiteiten opgenomen waarbij een begeleider van Antilliaanse afkomst wordt ingezet.

Over de waarde van het inzetten van Antilliaanse begeleiders zijn niet alle uitvoerders het met elkaar eens. De begeleiding van Antillianen zou beter verlopen als er een begeleider van Antilliaanse afkomst wordt ingezet omdat er dan geen sprake is van een taalbarrière, er meer begrip zou zijn voor de situatie en de vertrouwensband hechter is dan met een begeleider van niet-Antilliaanse afkomst. Eén van de uitvoerders die hier uitspraken over heeft gedaan is de politiecontactfunctionaris. De politie heeft een breed netwerk en onderhoudt nauw contact met vele instanties. De contactfunctionaris zei het volgende over het wel of niet inzetten van Antilliaanse begeleiders:

“Het ontbreekt de hulpverlenende instanties vaak aan kennis over de Antilliaanse cultuur in relatie tot de problematiek van deze bevolkingsgroep. Veel Antillianen en Arubanen met problemen voelen zich niet prettig met het om hulp vragen bij instanties vanwege het moeilijk communiceren door de taalbarrière en uit angst voor onbegrip voor de situatie vanwege het gebrek aan kennis over de Antilliaanse cultuur. Ook vinden ze het niet prettig om hulp te vragen bij autochtone Nederlanders, vanwege het slavernijverleden.”

In het actieprogramma zijn ook activiteiten opgenomen waarbij een begeleider van niet-Antilliaanse afkomst wordt ingezet. De uitvoerders van deze activiteiten zijn van mening dat een begeleider van Antilliaanse afkomst niet noodzakelijk is om positieve resultaten te boeken met de begeleiding van de jongeren. Eén van de uitvoerders die deze mening deelt is de directeur van Stichting Mytikas. Bij Stichting Mytikas wordt er gewerkt aan het vergroten van de sociale cohesie door middel van theatertechnieken. De directeur zei het volgende over de waarde van Antilliaanse coaches:

“Het is belangrijk dat een coach in staat is bepaalde zaken driedimensionaal te zien. Hiermee bedoel ik dat de coach de dingen vanuit meerdere culturele oogpunten bekijkt. Daarvoor is de culturele afkomst van de coach minder van belang dan de persoonlijke instelling.”

Een andere uitvoerende organisatie waarbij Antilliaanse jongeren niet vanzelfsprekend worden begeleid door een medewerker van Antilliaanse afkomst is het Jeugd Interventie Team (JIT). Jongeren worden door het JIT begeleid in het oplossen van problemen op verschillende leefgebieden. Het JIT zei het volgende over het wel of niet inzetten van Antilliaanse begeleiders:

“Het is voor de jongeren juist positief begeleid te worden door een medewerker met een andere etnische achtergrond. Hierdoor wordt de beeldvorming van de jongere in positieve zin veranderd”.

7.4 Doelgroepbereiking

Het beleid is gericht op de aanpak van Antilliaanse/Arubaanse jongeren die een verhoogd risico hebben voortijdig de school te verlaten, langdurig werkloos te zijn en/of in de criminaliteit te belanden. In de gemeente Den Haag worden activiteiten uitgevoerd om schooluitval, werkloosheid en criminaliteit onder Antilliaanse/Arubaanse jongeren te voorkomen. In het Bestuurlijk Arrangement zijn per activiteit streefwaarden opgenomen. De streefwaarde geeft aan het aantal jongeren dat met de activiteit bereikt dient te worden. De streefwaarden zijn gebaseerd op de resultaten van Traha Brug I, de inschatting van de haalbaarheid en het budget. De jongeren worden op verschillende manieren bereikt. Voor de activiteiten kunnen zij zichzelf aanmelden, door anderen worden aangemeld of de jongeren worden door de uitvoerende organisaties benaderd. Uit de diepte-interviews met de uitvoerders is gebleken dat de jongeren vaak zelf geen contact zoeken met hulpverlenende instanties omdat zij te trots zijn om hulp te vragen of omdat de drempel te hoog ligt. Ook is gebleken dat een groot aantal jongeren voortijdig een traject beëindigd. Hier zijn verschillende redenen voor. De jongeren zijn niet gemotiveerd, er is geen contact meer met de jongeren of ze zijn verhuisd naar een andere gemeente. De activiteiten worden op vrijwillige basis uitgevoerd, er staan geen sancties op het weigeren of voortijdig beëindigen van begeleiding. Bij een ruime meerderheid van de activiteiten is het aantal te bereiken jongeren waarnaar jaarlijks wordt gestreefd daadwerkelijk behaald. Wat betreft de inburgeringcursussen is de streefwaarde in 2007 niet behaald, hoogstwaarschijnlijk omdat het voor Antillianen sinds 1 januari 2007 niet meer verplicht is aan deze cursussen deel te nemen. Aan het tienermoederproject Mamasita van Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD) namen in 2007 niet voldoende jonge moeders deel om de streefwaarde te behalen. Met uitzondering van 2006 is het klussenproject niet voldoende uitgevoerd om de streefwaarden te behalen. Het Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT) hebben in 2005, 2006 en 2007 niet voldoende Antilliaanse en Arubaanse jongeren bereikt om de streefwaarden te behalen. In bijlage 3 wordt per activiteit in cijfers uitgedrukt in hoeverre de streefwaarden zijn bereikt.

7.5 Toereikend budget

De activiteiten worden deels gefinancierd door de Staat, deels door de gemeente en deels door fondsen van de uitvoerende organisaties. In het Bestuurlijk Arrangement zijn per activiteit de geraamde kosten aangegeven. In de jaarrapportages is per activiteit aangegeven wat de daadwerkelijke kosten dat jaar waren en in hoeverre de geraamde kosten waren overschreden. In een kleine meerderheid van de gevallen waren de kosten hoger dan de geraamde kosten. In een aantal gevallen zijn de geraamde kosten bijgesteld. In bijlage 4 wordt per activiteit aangegeven in hoeverre de geraamde kosten zijn overschreden.

Een aantal uitvoerende organisaties heeft tijdens de gesprekken aangegeven dat het budget niet toereikend is om de jongeren en ouders goed te begeleiden. Het grootste probleem is dat er te weinig uren zijn vrijgemaakt voor de uitvoering van de activiteiten. Om het aantal beschikbare uren per week

Hoofdstuk 7: Succes- en faalfactoren

uit te breiden zou het budget moeten worden uitgebreid. Eén van de uitvoerders die dit heeft aangegeven is de uitvoerder van het tienermoederproject Mamasita. Vanuit Traha Brug II is er zestien uur in de week (vier dagen per week van 10.00 tot 14.00 uur) vrijgemaakt voor de uitvoering van het project. De uitvoerder zei hierover het volgende:

“De jonge moeders moeten ook individueel worden begeleid en er moet samen met de moeders contact op worden genomen met instanties om de zaken op orde te stellen. Dat is voor de moeder prettiger en zo wordt er meer bereikt”.

Tijdens het theaterproject van Stichting Mytikas worden Antilliaanse/Arubaanse jongeren vier uur per week gecoacht in het aanleren van theatertechnieken. Hierdoor worden sociale en persoonlijke vaardigheden ontwikkeld. Om de jongeren te kunnen helpen met hun problemen zijn er te weinig uren vrij gemaakt. Hiervoor moet het draagvlak bij de overheid voor dit project worden vergroot door te werken aan de pr (de public relations):

“Het gaat hier om een nieuwe methode die nog niet erg bekend is bij de overheid”,
aldus de directeur van Stichting Mytikas.

Bij het Leger des Heils zijn twee gezinscoaches aangesteld om multiprobleem gezinnen een half jaar te begeleiden. Bij de meeste gezinnen is de problematiek te groot om in een half jaar voldoende te zijn verminderd.

“De duur van de begeleiding kan verlengd worden.
Bij een gelijkblijvend budget betekent dit dat er minder gezinnen kunnen worden begeleid”,
aldus de gezinscoach.

Verder constateren de gezinscoaches van het Leger des Heils dat de ouders vaak te hoge schulden hebben om voor schuldsanering in aanmerking te komen. Er is geen fonds om de problematiek aan te pakken. De uitvoerende organisatie van het tienermoederproject Mamasita geeft aan dat de tienermoeders veelal rondkomen van een uitkering en weinig geld te besteden hebben. Voor het openbaar vervoer naar Mamasita hebben ze vaak geen geld. Hierdoor rijden ze ‘zwart’ en riskeren ze een geldboete of ze komen niet naar de locatie waar Mamasita gevestigd is. Voor een vergoeding van de reiskosten van de moeders is er meer budget nodig.

Slechts één uitvoerder heeft benadrukt tevreden te zijn met het beschikbare budget. Dit is de uitvoerder van het Jeugd Interventie Team. Het JIT zei hierover:

“Ieder kwartaal is er overleg met de gemeente.

Bij een lange wachtlijst komt er budget vrij en kan er meer personeel worden aangenomen”.

7.6 Trajectduur

Bij ongeveer de helft van de activiteiten is de duur van de begeleiding formeel vastgesteld. In de volgende gevallen is gebleken dat deze duur te kort is om de problemen van de Antilliaanse/Arubaanse jongeren (en ouders) voldoende te verminderen:

- Jongerenwerk en Casemanagement The Mall: vier tot zes weken. In de praktijk worden de jongeren langer begeleid;
- Jeugd Interventie Team (JIT): drie maanden en een jaar nazorg. Na drie maanden hebben de jongeren VIP's om op terug te vallen. Het liefst zijn dit personen uit het sociale netwerk van de jongere, in de praktijk zijn het vaak medewerkers van andere organisaties. *“De VIP's hebben vaak geen tijd om de jongeren intensief te begeleiden”.* In de praktijk wordt een groot aantal jongeren tijdens de nazorgperiode intensief begeleid;
- Tiernermoederproject Mamasita: één jaar. *“Er zijn vaak meerdere problemen die opgelost moeten worden. Zo is het moeilijk om een opleiding te gaan volgen en studiefinanciering aan te vragen omdat zij vaak schulden hebben. Ook is het moeilijk om aan het werk te gaan omdat er lange wachttijden zijn voor de kinderopvang”.* In de praktijk worden de jonge moeders langer begeleid;
- Gezinsondersteuning Leger des Heils: zes maanden. In een aantal gevallen worden de gezinnen langer begeleid.
- Coaches via Centrum 16/22 en schoolcontactfunctionarissen: één schooljaar. *“Om meer positieve resultaten te boeken moeten de jongeren minstens twee schooljaren worden begeleid”;*
- Theaterproject stichting Mytikas: drie jaar. *“Jongeren zouden tot hun 24e jaar begeleid moeten worden. Dat hoeft niet al die jaren intensieve begeleiding te zijn, zij kunnen ook af en toe contact opnemen als zij daar behoefte aan hebben”.*

7.7 Methodiek

Uit de diepte-interviews is gebleken dat er een aantal succesvolle methodieken te onderscheiden zijn. Allereerst is het bij deze doelgroep van belang outreachend te werk te gaan. Veelal zoeken Antillianen geen hulp bij instanties of doen dat in een vrij laat stadium. Zij zijn te trots om hulp te vragen of de drempel van de hulpverlenende instanties ligt voor hen te hoog. De instanties moeten zelf contact zoeken met de jongeren. Een aantal risicjongeren wordt anders niet bereikt. Door Stichting Stabij worden Antilliaanse en Arubaanse jongeren geworven voor deelname aan de oriëntatietraining zelfstandig ondernemerschap. De schoolcontactfunctionarissen benaderen Antilliaanse en Arubaanse leerlingen en hun ouders voor deelname aan het coachproject. De politiecontactfunctionarissen en het Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT) benaderen Antilliaanse en Arubaanse jongeren en verwijzen hen door naar organisaties. Ook jongerenwerkers van The Mall leggen contacten met Antilliaanse en Arubaanse jongeren. De jongeren kunnen ook door anderen worden aangemeld bij The Mall, net als bij het Jeugd Interventie Team (JIT) en bij de leerplichtambtenaren. Ook is het van belang een vertrouwensband op te bouwen. Bij The Mall proberen de jongerenwerkers een vaderfiguur te zijn voor de jongeren omdat zij die vaak niet hebben²⁵ en worden de jongeren één-op-één begeleid. In 2007 is er gekozen voor één-op-één begeleiding van VMBO-leerlingen door vrijwillige coaches van Centrum 16/22 om de band tussen leerling en coach hechter te maken. De coach is een voorbeeldfiguur voor de jongere. Centrum 16/22 zei hierover:

“Het gedrag van de leerlingen verandert doordat zij een voorbeeldfiguur hebben om mee te praten en activiteiten te ondernemen. Hierdoor gaan zij (anders) nadenken over zichzelf en hun toekomstperspectief, waardoor hun gedrag veranderd”.

Verder is het belangrijk een goede analyse te maken van de problematiek en de kwaliteiten van de jongeren (en ouders) om maatwerk te bieden. De uitvoerders zijn van mening dat hiervan bij veel hulpverlenende instanties geen sprake is. Zo gaf één van de uitvoerders tijdens het interview als voorbeeld het tienermoederproject Mamamia van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW). Bij Mamamia worden jonge moeders één jaar lang begeleid met als doel ze voor te bereiden op de arbeidsmarkt. Volgens deze uitvoerder vallen relatief veel moeders van het Mamamia project snel terug in hun oude situatie. De jonge moeders hebben vaak op meerdere vlakken problemen die met elkaar in verband staan en die allemaal aangepakt moeten worden om de situatie van de moeders te kunnen verbeteren.

---

²⁵ De rol van vaderfiguur vervullen kan in het contact met meisjes voor problemen zorgen. Zij kunnen dit anders opvatten en het beschouwen als een liefdesrelatie.

“Bij Mamamia wordt er niet voldoende gewerkt aan het verminderen van de problemen die de moeders hebben naast het niet hebben van een baan”, aldus deze uitvoerder.

Bij het merendeel van de uitvoerende organisaties die in het actieprogramma van Traha Brug II zijn opgenomen wordt een dergelijke analyse wel gemaakt en worden de jongeren (en ouders) doorverwezen naar de juiste instantie om de problematiek aan te pakken. Zo maakt het Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT) een analyse alvorens de jongeren door te verwijzen naar instanties. De politiecontactfunctionaris voert een gesprek met de Antilliaanse jongere over de situatie van de jongere. Hierdoor krijgt de contactfunctionaris inzicht in de problematiek van de jongere en het gezin. De politie Haaglanden heeft een breed netwerk en de contactfunctionaris heeft goed zicht op hulpverlenende instanties in de gemeente Den Haag. De contactfunctionaris verwijst de jongeren en gezinsleden door naar één of meerdere hulpverlenende instantie(s) die hen kunnen helpen met het verminderen van hun problemen. Bij het Jeugd Interventie Team (JIT) wordt tijdens het intakegesprek gevraagd naar de hulpvraag op verschillende leefgebieden, zoals school, werk, gezin, vrije tijd, vrienden, criminaliteit, huisvesting, financiën, gezondheid en middelengebruik. Tijdens de onderzoeksfase wordt de gehele situatie van de jongere per leefgebied besproken. Dit wordt in een schema ingevuld. Zo krijgt de medewerker van het JIT een duidelijk overzicht over het leven van de jongere. Bij aanvang van de empowermenttrainingen verzorgt door Etica wordt een nulmeting uitgevoerd. Hierdoor is er inzicht in de situatie van de deelnemers, waardoor de thema's van de training goed aansluiten op de situatie en er maatwerk wordt geleverd. Er worden realistische doelstellingen geformuleerd waarbij wordt uitgegaan van de kwaliteiten van de mensen. Jongerenwerkers van The Mall voeren gesprekken met de jongeren, waardoor zij inzicht krijgen in de problematiek van de jongeren (en de ouders). De jongerenwerkers nemen contact op met andere instanties om de problematiek aan te pakken. De woonbegeleider van Stichting Luna signaleert problemen tijdens huisbezoeken en verwijst de jongeren door naar de juiste hulpverlenende instantie.

Antilliaanse jongeren (en ouders) hebben veel aandacht en intensieve begeleiding nodig, waarbij flexibele werktijden moeten worden gehanteerd. De activiteiten die in het actieprogramma van Traha Brug II zijn opgenomen waarbij Antilliaanse en Arubaanse jongeren en hun ouders worden begeleid gaan uit van dit principe. Vanaf 2008 worden VMBO-leerlingen begeleid door vrijwillige Antilliaanse coaches die hiervoor, via het HAAB, een training hebben gevolgd bij Prisma. De RMC casemanager heeft hier veel vertrouwen in:

“De doelgroep is niet assertief genoeg. Antilliaanse en Arubaanse jongeren hebben veel aandacht en intensieve begeleiding nodig. Door jongeren ook te begeleiden door coaches worden zij van twee kanten benaderd (coach én leerplichtambtenaar) en is er meer zicht op de jongeren”.

Ten slotte moeten alle activiteiten regelmatig geëvalueerd worden, waarbij de resultaten, succes- en faalfactoren in kaart worden gebracht. Centrum 16/22 organiseert jaarlijks bijeenkomsten voor de coaches om het verloop van het project te bespreken. Helaas wonen weinig coaches deze bijeenkomsten bij.

7.8 Samenwerking instanties

In het actieprogramma van Traha Brug II zijn verschillende uitvoerende organisaties opgenomen om de Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren in de gemeente Den Haag aan te pakken. Iedere organisatie heeft zijn eigen expertise en werkzaamheden. Om de gehele problematiek van de jongeren en de ouders aan te pakken is het van groot belang dat de organisaties met elkaar en andere instanties samenwerken. Als er niet wordt samengewerkt zijn de activiteiten van een organisatie slechts “een druppel op een hete plaat” (casemanager The Mall).

Tijdens de begeleiding van Antilliaanse jongeren of ouders nemen de uitvoerende organisaties regelmatig contact op met andere instanties. Soms willen andere organisaties niet meewerken: “*zij hebben een instelling van eigen schuld, dikke bult*” (uitvoerder Mamasita). Er is sprake van goede samenwerking als er op korte termijn zaken worden gedaan. Als dat niet gebeurt, kunnen de problemen van de jongeren en de ouders toenemen. Soms blijft het verzoek van de uitvoerende organisaties liggen en lijkt er niets mee gedaan te worden. De uitvoerende organisatie moet er dan regelmatig achteraan bellen:

“Vaak gaan de jongeren niet naar school. Er wordt dan contact opgenomen met scholen om de jongere weer scholing te bieden. Gebleken is dat het gemiddeld een jaar duurt voordat een jongere weer terug naar school kan. Dit is van tevoren niet bekend. Je wordt al die tijd aan het lijntje gehouden.”, aldus de casemanager van The Mall.

Ook moeten gegevens over de jongeren en/of ouders van de betrokken instanties aan elkaar worden doorgegeven. Dit bespaart tijd en moeite en de medewerkers van de instanties kunnen minder gemakkelijk worden gemanipuleerd. De uitvoerder van Mamasita heeft, tijdens het interview, hierover het volgende gezegd:

“Voornamelijk met het jonge moederloket zijn de lijnen erg kort en is er sprake van goede terugkoppeling. Van een afstand wordt de situatie van jonge moeders in de gaten gehouden en wordt de gesteldheid van de kinderen gecontroleerd door het consultatiebureau. Doordat vanuit Mamasita contact wordt opgenomen met andere instanties en er sprake is van goede communicatie wordt ‘shop’ gedrag voorkomen.”

Niet alle uitvoerende organisaties zijn zo positief te spreken over het uitwisselen van informatie door andere instanties²⁶. Zo gaven het Jeugd Interventie Team (JIT) en The Mall hierover het volgende aan:

“De instellingen hebben vaak te weinig mankracht om deze doelgroep intensief te begeleiden. Hierdoor laten zij steken vallen in de begeleiding. Waarschijnlijk staan zij niet open voor samenwerking omdat zij niet willen dat hun falen aan het licht wordt gebracht.”

7.9 Overige succes-/faalfactoren

Het is belangrijk dat de jongeren (en de ouders) de zwaarte van hun problematiek inzien, open staan voor hulp en gemotiveerd zijn actie te ondernemen om hun situatie te verbeteren. De jongeren en ouders die de trajecten van Traha Brug II hebben doorlopen waren erg gemotiveerd. Verder is het belangrijk dat de instanties goed te bereiken zijn. Het Jeugd Interventie Team (JIT) gaf het belang van een goede locatie aan. Het JIT is vrij centraal gelegen in de stad Den Haag en veel jongeren weten het JIT te vinden.

7.10 Samenvatting

Om de problematiek van de Antilliaanse bevolkingsgroep in Nederland aan te pakken worden beleidsmaatregelen van de Nederlandse overheid uitgevoerd. In hoofdstuk vijf zijn beleidsmaatregelen gericht op deze bevolkingsgroep van de afgelopen jaren beschreven. Deze beleidsmaatregelen zijn geëvalueerd. In eerder gepubliceerde beleidsevaluaties is beschreven dat Antilliaanse en Arubaanse jongeren weinig zelf hulp vragen omdat de drempels te hoog liggen of omdat de instanties niet bekend zijn bij de jongeren. Ook is uit de evaluaties gebleken dat de hulpverlenende instanties erg bureaucratisch zijn waardoor Antilliaanse en Arubaanse jongeren vaak ‘tussen wal en schip vallen’. Verder worden de inzet van Antilliaanse coaches en begeleiding gericht op de kwaliteiten van de jongeren aangeduid als succesfactoren. Ten slotte is gebleken dat de problematiek van deze groep niet op korte termijn kan worden opgelost. In dit hoofdstuk zijn de succes- en faalfactoren van Traha Brug II beschreven.

Uit de diepte-interviews met de uitvoerende organisaties is gebleken dat de hulpvraag vanuit de Antilliaanse gemeenschap vaak laat op gang komt. De outreachende werkwijze van de activiteiten van Traha Brug II wordt aangeduid als een succesfactor. Verder is uit de interviews gebleken dat Antilliaanse en Arubaanse jongeren voortijdig een traject beëindigen onder andere omdat zij niet gemotiveerd zijn. De vrijwillige deelname aan de activiteiten wordt aangeduid als faalfactor. Het inzetten van Antilliaanse coaches wordt door de meeste respondenten aangeduid als succesfactor. Hierdoor is er sprake van een hechte vertrouwensband en geen taalbarrière. Een aantal respondenten beschouwt het inzetten van niet-Antilliaanse coaches als succesfactor. Hierdoor zou de beeldvorming

---

²⁶ Bureau Jeugdzorg en de Sociale Dienst worden het meest genoemd.

Hoofdstuk 7: Succes- en faalfactoren

van de jongeren over andere bevolkingsgroepen in positieve zin worden veranderd. Bij aanvang van de begeleiding wordt door de uitvoerende organisatie een analyse gemaakt van de verschillende leefgebieden van de jongeren. Hierdoor is er sprake van maatwerk. Dit wordt aangeduid als succesfactor. Het onvoldoende aanpakken van de gezinsproblematiek en de schuldenproblematiek wordt aangeduid als faalfactor. Uit de evaluatie is gebleken dat de trajectduur te kort is om de veelzijdige problematiek van deze doelgroep voldoende te verminderen. Een te korte trajectduur wordt aangeduid als faalfactor. Ten slotte wordt niet toereikend budget voor uitbreiding van de activiteiten aangeduid als faalfactor.

HOOFDSTUK 8: SAMENVATTING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

8.1 Inleiding

Sinds 1816 behoren Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba tot het Koninkrijk der Nederlanden en vanaf 1989 heeft Aruba de status aparte. Op de Nederlandse Antillen en Aruba komen sociaaleconomische problemen voor, zoals weinig werkgelegenheid, relatief veel eenoudergezinnen, een laag opleidingsniveau en veel criminaliteit. Op zoek naar een beter bestaan migreren veel Antillianen en Arubanen naar Nederland. In Nederland kampen veel Antillianen en Arubanen ook met sociaaleconomische problemen, zoals het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal, het ontbreken van een vast verblijfadres, veel eenoudergezinnen, schooluitval, werkloosheid en criminaliteit. Om deze problematiek aan te pakken zijn er in Nederland verschillende beleidsmaatregelen getroffen. In 2005 is met 21 Antillianengemeenten en het Rijk afgesproken dat aan het eind van de beleidsperiode (31 december 2008) de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50% moet zijn afgenomen en de oververtegenwoordiging wat betreft werkloosheid en criminaliteit met 30% moet zijn afgenomen. In 2004 is een nulpuntonderzoek verricht en jaarlijks wordt gerapporteerd over de voortgang van de aanpak van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de gemeente. In de 21 Antilianengemeenten worden activiteiten uitgevoerd om de doelstellingen te behalen. In de Bestuurlijke Arrangementen zijn deze afspraken opgenomen. Eén van de 21 Antillianengemeenten is de gemeente Den Haag. In de gemeente Den Haag wordt de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse jongeren aangeduid als Traha Brug II.

Met dit onderzoek is de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de gemeente Den Haag geëvalueerd. De hoofdvraag luidde:

“Wat zijn de resultaten van Traha Brug II op de sociaaleconomische situatie en gedragingen van Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren in de gemeente Den Haag en in hoeverre is de huidige aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicgroepen te verbeteren?”

Het huidige beleid heeft drie doelstellingen, namelijk het verminderen van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50% en wat betreft werkloosheid en criminaliteit met 30%. Om de doelstellingen te behalen worden activiteiten uitgevoerd. Door de mogelijke oorzaken van de problemen in kaart te brengen kunnen de problemen gericht worden aangepakt. Hiervoor kunnen theorieën uit sociaalwetenschappelijke literatuur worden geraadpleegd over de oorzaken van voortijdig schoolverlaten, over factoren die de positie op de arbeidsmarkt bepalen en over criminaliteitsbevorderende factoren. In dit onderzoek is de zogenoemde beleidstheorie is geconstrueerd. Voor een overzicht van de activiteiten die in de gemeente Den Haag worden uitgevoerd is er gebruik gemaakt van het Bestuurlijke Arrangement en de

jaarrapportages. In het Bestuurlijke Arrangement en de jaarrapportages worden de activiteiten beschreven. Vervolgens is er gebruik gemaakt van theorieën uit de sociaalwetenschappelijke literatuur over criminaliteitsbevorderende factoren. In de gebruikte literatuur worden de schoolprestaties en werkloosheid aangeduid als criminaliteitsbevorderende factoren.

Om de resultaten van Traha Brug II in kaart te brengen is er gebruik gemaakt van de jaarrapportages en hebben er interviews plaatsgevonden met uitvoerende organisaties. In de jaarrapportage wordt per gemeenschappelijke doelstelling, door middel van een tabel, aangegeven in hoeverre de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit is afgenomen, toegenomen of gelijk gebleven. Ook wordt in de jaarrapportages een aantal resultaten van de activiteiten beschreven. Vanwege beperkingen aan het onderzoek is er niet gesproken met alle uitvoerende organisaties die in het actieprogramma van Traha Brug II zijn opgenomen. Ook is er om deze reden niet gesproken met de jongeren (of ouders) die aan de activiteiten hebben deelgenomen.

Tevens zijn de succes- en faalfactoren van Traha Brug II in kaart gebracht. Ook hiervoor is er gebruik gemaakt van de gegevens die zijn verzameld door het interviewen van uitvoerders. Tijdens de diepte-interviews is er gebruik gemaakt van een topiclijst. De onderwerpen die werden besproken met betrekking tot de succes- en faalfactoren van Traha Brug II zijn gebaseerd op de resultaten van eerder gepubliceerde evaluaties van beleidsmaatregelen gericht op de Antilliaanse bevolkingsgroep in Nederland.

Op grond van deze succes- en faalfactoren worden beleidsaanbevelingen gedaan ten behoeve van de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de gemeente Den Haag.

8.2 Antwoorden op de onderzoeksvragen

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn gegevens verzameld. Als richtlijn voor het verzamelen en analyseren van de gegevens zijn onderzoeksvragen geformuleerd. In de voorgaande hoofdstukken zijn de resultaten van het onderzoek beschreven. Per hoofdstuk is één onderzoeksvraag beantwoord. In deze paragraaf worden de resultaten van het onderzoek per onderzoeksvraag samengevat en worden conclusies getrokken.

Onderzoeksvraag 1:

“Wat zijn de criminaliteitsbevorderende factoren volgens theorieën in de sociaal wetenschappelijke literatuur?”

Volgens theorieën in sociaalwetenschappelijke literatuur zijn de problemen van Antillianen en Arubanen met elkaar verbonden en dragen ze bij aan een verhoogde kans op criminaliteit. Ondanks dat de Nederlandse Antillen en Aruba tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren verschilt de cultuur van de Nederlandse Antillen en Aruba met de cultuur van Nederland. Op de Nederlandse Antillen en op

Hoofdstuk 8: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Aruba is er sprake van een 'machocultuur'. Volgens deze machocultuur dwingt de man respect af door gewelddadig te handelen. Hierdoor is gewelddadig gedrag meer geaccepteerd op de Nederlandse Antillen en Aruba dan in Nederland. Op de Nederlandse Antillen en Aruba wordt niet door iedereen de Nederlandse taal gesproken. In Nederland zorgt het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal ervoor dat de Antilliaanse jongeren de lesstof op school niet begrijpen. Op school worden de normen en waarden van de Nederlandse samenleving overgebracht op de leerlingen en worden vaardigheden aangeleerd die belangrijk zijn om een goede positie op de arbeidsmarkt te veroveren. Het niet beheersen van de Nederlandse taal en een laag opleidingsniveau dragen bij aan een slechte positie op de arbeidsmarkt. Het sociale kapitaal van Antillianen en Arubanen is laag. Vrienden en familie hebben evengoed moeite met het integreren in de Nederlandse samenleving en kunnen elkaar hierbij niet helpen. Om een inkomen te verwerven of uit verveling kiest men voor de criminaliteit. Doordat men moeite heeft met integreren in de Nederlandse samenleving en niet het gevoel heeft erbij te horen kunnen gevoelens van schaamte ontstaan. Een manier om met deze schaamtegevoelens om te gaan is door agressief te handelen. Hierdoor krijgt de persoon als het ware een gevoel van autoriteit terug. Onder de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschap komen relatief veel eenoudergezinnen voor. Als de ouder(s) weinig controle uitoefenen op de kinderen, er weinig sprake is van een hechte band van het kind met de ouder(s) of als de kinderen streng worden opgevoed is de kans groot dat de kinderen probleemgedrag gaan vertonen. Antillianen en Arubanen wonen vaak in grote steden waar de sociale controle laag is, waardoor de kans op criminaliteit wordt vergroot.

Onderzoeksvraag 2:

“Welke beleidsmaatregelen zijn getroffen om de problematiek rondom de Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep te verminderen?”

Om de problemen van de Antilliaanse en Arubaanse bevolkingsgroep te verminderen hebben het Rijk en 21 Antillianengemeenten in 2005 besloten in de gemeenten activiteiten uit te voeren om zo de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten met 50% te verminderen en de oververtegenwoordiging wat betreft werkloosheid en criminaliteit met 30% te verminderen. De beleidsperiode loopt tot 31 december 2008. Om de beginsituatie in beeld te brengen is er in 2004 een nulpuntonderzoek verricht. Om de voortgang van de aanpak in kaart te brengen worden ieder jaar rapportages hierover uitgebracht door de 21 Antillianengemeenten. Deze afspraken zijn opgenomen in de Bestuurlijke Arrangementen. In de gemeente Den Haag wordt de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse jongeren aangeduid als Traha Brug II. Om Antillianen beter voor te bereiden op participatie in de Nederlandse samenleving en de Nederlandse cultuur worden in de gemeente Den Haag inburgeringcursussen en Nederlandse taallessen geboden. Antilliaanse jongeren worden door Stichting Luna begeleid naar zelfstandig wonen waardoor de woonsituatie van de jongeren wordt verbeterd. Om de schoolprestaties te verbeteren en het schooluitval onder

Hoofdstuk 8: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Antilliaanse jongeren te verminderen worden Antilliaanse jongeren begeleid door Antilliaanse coaches en schoolcontactfunctionarissen, leerplichtambtenaren, RMC casemanagers en studenten van de Haagse Hogeschool. Voor zinvolle vrijetijdsbesteding worden vrijetijdsactiviteiten uitgevoerd, zoals buurthuis-, muziek- en sportactiviteiten. Om de werkloosheid onder Antilliaanse jongeren aan te pakken wordt de jongeren leerwerktrajecten geboden door de gemeentelijke dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW), biedt Stichting Stabij een oriëntatietraining over en begeleiding bij startend ondernemerschap en wordt de jongeren zo nu en dan klussen aangeboden door The Mall. Om de jongeren te *empoweren* worden empowermenttrainingen verzorgd door Etica (ook voor de ouders) en wordt het theaterproject UpUpUp door Stichting Mytikas uitgevoerd. De politiecontactfunctionaris en jongerenwerkers van het Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT) leggen contact met Antilliaanse jongeren en hun gezinnen en verwijzen probleemjongeren en probleemgezinnen door naar instanties. Antilliaanse jongeren worden begeleid in het oplossen van (integratie)problemen door jongerenwerkers van The Mall en trajectbegeleiders van het Jeugd Interventie Team (JIT). Voor Antilliaanse tienermoeders wordt het tienermoederproject Mamasita uitgevoerd. Multiprobleem gezinnen worden ondersteund door gezinscoaches van het Leger des Heils en de ouders krijgen empowermenttrainingen van Etica aangeboden.

Onderzoeksvraag 3:

“Wat zijn de resultaten van Traha Brug II met betrekking tot het gedrag en de sociaaleconomische situatie van de Antilliaanse en Arubaanse risicjongeren?”

De oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten neemt sinds 2005 toe. In 2006 namen zowel het percentage Antilliaanse en Arubaanse voortijdige schoolverlaters als het totale percentage voortijdige schoolverlaters in Den Haag toe. Echter, het percentage Antilliaanse en Arubaanse voortijdige schoolverlaters nam meer toe dan het totale percentage voortijdige schoolverlaters in Den Haag. In 2007 namen zowel het percentage Antilliaanse en Arubaanse voortijdige schoolverlaters als het totale percentage voortijdige schoolverlaters in Den Haag af. Echter, het percentage Antilliaanse en Arubaanse voortijdige schoolverlaters nam minder af dan het totale percentage voortijdige schoolverlaters in Den Haag. De eerste gemeenschappelijke doelstelling de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten te verminderen lijkt niet te worden behaald in 2008. Ondanks dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten is toegenomen, kan geconcludeerd worden dat de activiteiten gericht op het verminderen van schooluitval positieve resultaten opleveren. Op de schoollocaties waar Antilliaanse/Arubaanse leerlingen één schooljaar lang zijn gecoacht door Antilliaanse coaches en schoolcontactfunctionarissen is de uitval van Antilliaanse/Arubaanse jongeren verminderd van 40% in het schooljaar 2003/2004 naar gemiddeld 4% in de schooljaren 2004/2005, 2005/2006 en 2006/2007.

Hoofdstuk 8: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Van de Antilliaanse jongeren tot zestien jaar, die zijn behandeld door een leerplichtambtenaar, is in de schooljaren 2005/2006 en 2006/2007 gemiddeld 58% terug naar school gegaan. Van de Antilliaanse jongeren vanaf zestien jaar, die zijn behandeld door een RMC casemanager, is in de schooljaren 2005/2006 en 2006/2007 gemiddeld 50% terug naar school gegaan. Verder hebben jongerenwerkers van The Mall, het tienermoederproject Mamasita, de gezinscoaches van het Leger des Heils, de coaches van het theaterproject Mytikas en de gemeentelijke afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid jongeren naar school begeleid.

Het percentage Antilliaanse/Arubaanse werkloze jongeren in Den Haag neemt in vergelijking met het totale percentage werkloze jongeren in Den Haag niet of niet genoeg af. Antilliaanse en Arubaanse jongeren zijn in 2005, 2006 en 2007 met meer dan 150% oververtegenwoordigd in het klantenbestand van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten van de gemeente Den Haag. De tweede doelstelling de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft werkloosheid te verminderen met 30% lijkt niet te worden behaald in 2008. Ondanks dat de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft werkloosheid niet of niet voldoende afneemt, kan geconcludeerd worden dat de activiteiten gericht op het toeleiden van Antilliaanse jongeren naar werk positieve resultaten opleveren. De gemeentelijke dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten biedt Antilliaanse jongeren leerwerktrajecten. Het percentage werkende Antilliaanse jongeren na het doorlopen van een traject is gestegen van 14% in 2005 naar 47% in 2007. Stichting Stabij biedt jongeren een oriëntatietraining over startend ondernemerschap en begeleidt hen in het starten van een eigen bedrijf. In 2006 is begonnen met een pilot. Van de Antilliaanse jongeren die hieraan hebben deelgenomen heeft 45% een eigen onderneming gestart. Van de jongeren die in oktober 2007 de oriëntatietraining hebben afgerond wordt 100% begeleid in het starten van een eigen bedrijf. De RMC casemanager begeleidt Antilliaanse jongeren van 16 tot 24 jaar niet alleen naar school, maar ook naar werk. In de schooljaren 2005/2006 en 2006/2007 is gemiddeld 17,5% van de behandelde Antilliaanse jongeren toegeleid naar werk. Verder hebben jongerenwerkers van The Mall, het tienermoederproject Mamasita, de RMC casemanagers en de coaches van het theaterproject Mytikas jongeren naar werk toegeleid.

De oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse jongeren in Den Haag wat betreft criminaliteit is in 2007, vergeleken met de beginsituatie in 2004, afgenomen met 22%. Het is mogelijk dat de doelstelling de oververtegenwoordiging van Antilliaanse/Arubaanse jongeren wat betreft criminaliteit te verminderen met 30% in 2008 wordt behaald. Een groot aantal jongeren waarmee contact is gelegd komt niet in aanraking met de politie. Verder is de overlast veroorzaakt door Antilliaanse jongeren in de wijk waar de vrijetijdsactiviteiten van Traha Brug II worden uitgevoerd tot nul gereduceerd.

Stichting Luna biedt jongeren die via de reguliere weg geen woning kunnen vinden huisvesting en begeleidt hen naar zelfstandig wonen. Het resultaat is dat ongeveer de helft van de Antilliaanse en Arubaanse jongeren na een jaar in staat is zelfstandig te wonen. Door

Hoofdstuk 8: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

trajectbegeleiding van het Jeugd Interventie Team (JIT), deelname aan het tienermoederproject Mamasita, gezinsondersteuning door het Leger des Heils en de empowermenttrainingen van Etica zijn de Antilliaanse ouders meer opvoedingscompetent. Verder wordt de schuldenproblematiek aangepakt. Vaak zijn de schulden te hoog om voor schuldsanering in aanmerking te komen. Door gesprekken te voeren met de jongerenwerkers/ casemanager van The Mall, trajectbegeleiders van het Jeugd Interventie Team (JIT), door een schooljaar lang begeleid te worden door een Antilliaanse coach en schoolcontactfunctionarissen, door deelname aan de oriëntatietraining over startend ondernemerschap door Stichting Stabij, door empowermenttrainingen bij Etica te volgen en door deel te nemen aan het theaterproject UpUpUp dat wordt uitgevoerd door Stichting Mytikas participeren de jongeren (en hun ouders) beter in de Nederlandse samenleving. Het zelfbeeld is verbeterd, ze zijn zelfstandiger geworden en ze vertonen minder normoverschrijdend gedrag. Zij zijn in staat hun gedrag te spiegelen en zij zijn zich (meer) bewust van hun gedrag en de consequenties hiervan. Ook zijn zij beter in staat oplossingen te bedenken voor hun problemen. Verder denken zij (meer) na over hun toekomst en ambities en hebben ze geleerd dat zij zelf keuzes moeten maken om succes te behalen. Tijdens de uitvoering van verschillende activiteiten is gebleken dat de problematiek van de jongeren (en de ouders) te groot is om door de activiteit te worden opgelost. In deze gevallen worden de jongeren doorverwezen naar hulpverlenende instanties.

Onderzoeksvraag 4:

“Wat zijn de veronderstelde succes- en faalfactoren van Traha Brug II?”

Succesfactoren

De positieve resultaten van de activiteiten van Traha Brug II en de vermindering van de oververtegenwoordiging van criminaliteit onder Antilliaanse jongeren kunnen verklaard worden door de volgende succesfactoren:

- Kennis van de Antilliaanse gemeenschap:
De activiteiten worden uitgevoerd door organisaties die veel kennis hebben van en ervaring hebben met de Antilliaanse gemeenschap. Hierdoor verloopt het contact makkelijker en is er sneller sprake van een vertrouwensband.
- Succesvolle methodiek van de activiteiten:
Omdat veel Antillianen en Arubanen zelf niet (vroegtijdig) hulp zoeken bij instanties wordt er outreachend te werk gegaan en wordt er een vertrouwensband opgebouwd. Door de uitvoerende organisaties wordt een analyse gemaakt van de problematiek, zodat er maatwerk wordt geboden. Vervolgens wordt deze doelgroep intensief begeleid.
- Goede samenwerking van de betrokken organisaties:
De uitvoerende organisaties werken samen met elkaar en andere (hulpverlenende) instanties. De samenwerking verloopt goed als de zaken op korte termijn zijn geregeld.

Faalfactoren

Dat de positieve resultaten van de activiteiten van Traha Brug II niet terug te zien zijn in een vermindering van de oververtegenwoordiging van Antilliaanse jongeren wat betreft voortijdig schoolverlaten en werkloosheid kan verklaard worden door de volgende faalfactoren:

- Aansluiting van het beleid op de Antilliaanse problematiek:
Binnen Antilliaanse gezinnen komen zware problemen voor die vooralsnog niet voldoende (in vergelijking met de omvang van het probleem) worden aangepakt. Zo zijn er veel alleenstaande moeders die moeite hebben met de opvoeding van de kinderen, is huiselijk geweld een probleem, wordt er niet verstandig met geld om gegaan en zijn er hoge schulden, wonen er te veel mensen in een huis, zijn de kinderen opstandig en ontstaan er psychische problemen.
- Doelgroepbereiking:
Bij een relatief groot aantal jongeren wordt de begeleiding voortijdig beëindigd. Vaak gebeurt dat door de jongeren zelf. Deelname aan de activiteiten is op vrijwillige basis en vanwege gebrek aan motivatie beëindigen de jongeren de begeleiding. De begeleiding wordt tevens beëindigd doordat de jongeren verhuizen naar een andere gemeente.
- Budget:
Om jongeren (en ouders) goed te begeleiden is er meer budget nodig om meer beschikbare uren te financieren.
- Trajectduur:
De problematiek van de jongeren (en de ouders) is te groot om deze binnen de trajectduur van de activiteiten voldoende te verminderen. Wanneer de trajectduur wordt verlengd kunnen er minder jongeren (en ouders) worden begeleid bij een gelijkblijvend budget.
- Onvoldoende samenwerking van betrokken organisaties:
Tijdens de begeleiding wordt er, door de uitvoerende organisaties, contact gezocht met andere (hulpverlenende) instanties. De helft van de uitvoerders heeft tijdens de gesprekken aangegeven dat enkele instanties niet open staan voor samenwerking en dat daarmee weinig tot geen informatie over de jongeren en de gezinnen wordt uitgewisseld. Zo werden Bureau Jeugdzorg en de Sociale Dienst genoemd. Hierbij moet worden genoemd dat deze instanties in hun werkzaamheden worden beperkt door de regelgeving.

8.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden beleidsaanbevelingen geformuleerd die zijn gebaseerd op de succes- en faalfactoren van Traha Brug II. Hiermee wordt de vijfde onderzoeksvraag beantwoord. De onderzoeksvraag luidt:

“Welke aanbevelingen kunnen worden geformuleerd voor de aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de gemeente Den Haag vanaf 2009?”

Ten eerste worden de beleidsaanbevelingen beschreven. Ten slotte worden aanbevelingen voor vervolgonderzoek geformuleerd.

8.3.1 Beleidsaanbevelingen

- Doelgroepenbeleid:

Om de problematiek van de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschap te verminderen moet het beleid specifiek zijn gericht op de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschap. Hiervoor is inzicht in de gemeenschap van groot belang. Dit kan vergroot worden doordat de Antilliaanse gemeenschap betrokken wordt bij het beleid. Hiervoor is het belangrijk dat de Antilliaanse gemeenschap op de hoogte is van landelijke en regionale politieke ontwikkelingen wat betreft het beleid gericht op de Antilliaanse gemeenschap. Via Antilliaanse organisaties kunnen de leden door middel van maandelijkse nieuwsbrieven hierover worden geïnformeerd. Verder organiseren de organisaties bijeenkomsten om ontwikkelingen in de Antilliaanse gemeenschap te bespreken en door te spelen naar de regionale of landelijke politiek. Kennis die instanties hebben van de Antilliaanse problematiek moet met andere instanties worden uitgewisseld. Dit kan door middel van symposia en een kennisbank die via Internet kan worden geraadpleegd.

- Antilliaanse zelforganisaties:

Momenteel zijn er zeer weinig Antilliaanse zelforganisaties in de gemeente Den Haag. Aanbevolen wordt dat de Antilliaanse gemeenschap gestimuleerd wordt deze organisaties op te richten. Organisaties waaraan gedacht kan worden zijn culturele organisaties. Hiervoor is het van belang dat de Antilliaanse gemeenschap trots is op de Antilliaanse cultuur.

- Gezinsaanpak:

Om de gezinsproblematiek voldoende aan te pakken moeten de activiteiten die hierop gericht zijn worden uitgebreid. Aanbevolen wordt dat Antilliaanse en Arubaanse ouders nog meer verschillende trainingen volgen om zichzelf verder te ontwikkelen. Verder wordt aanbevolen dat er meer gezinspedagogen worden ingezet om Antilliaanse ouders voldoende te ondersteunen in de opvoeding van de kinderen.

Hoofdstuk 8: Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

- Aanpak van schulden:

De hoge schulden zijn vaak ontstaan doordat luxegoederen op afbetaling zijn aangeschaft, terwijl het inkomen niet toereikend is om deze producten af te betalen. Door voorlichting en trainingen hoe verstandig met geld om te gaan krijgt men meer inzicht in geoorloofde aankopen. Hoge schulden kunnen worden kwijtgescholden mits men deze trainingen heeft gevolgd en heeft deelgenomen aan projecten waarbij men wordt begeleid bij het oplossen van de problemen die zijn ontstaan door de schulden.

- Vinden en binden:

Om Antillianen en Arubanen die zelf niet (vroegtijdig) hulp zoeken bij instanties te vinden is het van groot belang dat er outreachend te werk wordt gegaan. Hiervoor moeten er mensen worden ingezet die een groot Antilliaans sociaal netwerk hebben en nauwe contacten onderhouden met de Antilliaanse gemeenschap. Scholen, de politie, dienstverlenende en hulpverlenende instanties spelen een grote rol in het signaleren van problemen en het contact leggen met andere instanties. Om te voorkomen dat het contact met de doelgroep wordt verbroken moet de doelgroep intensief worden begeleid. Alle contactgegevens van de betrokkene en naaste omgeving moeten bij de instantie(s) bekend zijn en met de doelgroep moet wekelijks contact zijn. Hierbij is het belangrijk dat er huisbezoeken worden afgelegd. Wanneer men verhuist naar een andere gemeente moet er contact worden opgenomen met instanties in de betreffende gemeente.

- Samenwerkingsverbanden:

Dienstverlenende en hulpverlenende organisaties moeten een breed netwerk en een grote naamsbekendheid hebben. Een goede manier om samenwerking tussen organisaties te vergroten is door samenwerkingsverbanden aan te gaan. Tijdens maandelijkse bijeenkomsten wordt er bekeken in hoeverre de organisaties aansluiting bij elkaar kunnen vinden.

- Trajectduur:

De problematiek van de Antilliaanse gemeenschap is vaak erg divers en de problemen houden elkaar in stand. Om de problemen aan te pakken moet men minimaal een jaar worden begeleid, bijvoorbeeld door maatschappelijk werkers of gezinspedagogen. Als de problematiek na een jaar niet voldoende is verminderd moet er de mogelijkheid zijn de begeleiding te verlengen met zes maanden. Ook moet er nazorg worden geboden van zes maanden, waarbij er maandelijks contact wordt opgenomen.

8.3.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In eerste instantie wordt aanbevolen wordt dat de problematiek van de Antilliaanse bevolkingsgroep in Nederland in kaart wordt gebracht door er sociaalwetenschappelijk onderzoek naar te doen. Hiervoor worden gesprekken gevoerd met de doelgroep zelf, organisaties die veel ervaring hebben met de doelgroep en inzicht hebben in de problematiek en door gebruik te maken van cijfermateriaal wat de situatie van de doelgroep verduidelijkt. In het onderzoek worden sociaalwetenschappelijke theorieën over de oorzaken van deze problemen getoetst. Op grond van de onderzoeksresultaten worden beleidsaanbevelingen geformuleerd zodat het beleid aansluit op de problematiek van deze bevolkingsgroep. Tevens wordt aanbevolen dat de huidige aanpak van Antilliaanse en Arubaanse risicogroepen in de overige 20 Antillianengemeenten wordt geëvalueerd. Om de resultaten van de activiteiten in kaart te brengen worden interviews afgenomen met uitvoerende organisaties en worden er gesprekken gevoerd met Antilliaanse en Arubaanse jongeren (en hun ouders) die aan de activiteiten hebben deelgenomen. In de evaluatie worden tevens onderzoek gedaan naar de succes- en faalfactoren van de Antillianen aanpak in de overige 20 Antillianengemeenten. Hierdoor worden de *best practices* als het ware in kaart gebracht. Op grond hiervan worden beleidsaanbevelingen geformuleerd voor verbetering van het beleid.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Alofs, L., et al. (1997). *Geschiedenis van de Antillen; Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten*. Zutphen: Walburg Pers.
- Angenent, H. (1997). *Criminaliteit van allochtone jongeren; feiten, oorzaken, achtergronden*. Baarn: Uitgeverij Intro
- Beke B.M.W.A., H.B. Ferwerda, P.H. van der Laan en A.P. van Wijk (1998). *De dunne draad tussen doorgaan en stoppen: allochtone jongeren en criminaliteit*. Utrecht: SWP
- Blom, M. en R.P.W. Jennissen (2007). '*Criminaliteit*' in Jennissen, R.P.W. en J. Oudhof (reds): *Ontwikkelingen in de maatschappelijke participatie van allochtonen*. Den Haag: WODC
- Blom, M., J. Oudhof, R.V. Bijl en B.F.M. Bakker (red.) (2005). *Verdacht van criminaliteit; Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. Den Haag: WODC/CBS
- Broek, A.G. (2006). *Terreur van schaamte; leidraad voor violent handelen*. Leiden: Carilexis
- Camfferman, I. (2006) *Jaarrapportage Antilliaanse Risicjongeren 2006*. Gemeente Den Haag
- Camfferman, I. (2007) *Jaarrapportage Antilliaanse Risicjongeren 2006*. Gemeente Den Haag
- Camfferman, I. (2008) *Jaarrapportage Antilliaanse Risicjongeren 2007*. Gemeente Den Haag
- Central Bureau of Statistics (CBS) (2001). *Fourth population and housing census Netherlands Antilles 2001; volume 1*. Willemstad: CBS
- Dekovic M., J.M.A.M. Janssens en N.M.C. Van As (2001). "*Gezinsfactoren en het gebruik van ernstig geweld*" in R. Loeber, N. Wim Slot en J.A. Sergeant: *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie; omvang, oorzaken en interventies*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum
- De Jong W., F. Steijlen en K. Masson (1997). *Hoe doe je je ding? Antilliaanse jongeren en criminaliteit in de politieregio Rotterdam-Rijnmond*. Delft: Eburon
- Driessen F.M.H.M., B.G.M. Völker, H.M. op den Kamp, A.M.C. Roest en R.J.M. Moolenaar (2002). *Zeg me wie je vrienden zijn; allochtone jongeren en criminaliteit*. Utrecht: Bureau Driessen

Geraadpleegde literatuur

- George, M., S. Huender, E. Muskens-Cohen en J. Cijntje (2004). Antillianenbeleid in zeven gemeenten. Lepelstraat: DOCA Bureau's
- Goeloe L. (1997). Wisselwerkingen in een kleine open economie: de Nederlandse Antillen. Nijmegen: Katholieke Universiteit
- Grootscholte M., J. Bouwmeester en E. Flapper (2005). Tussenevaluatie Direkshon projecten. Leiden: Research voor Beleid
- Heijes, C. (2004). Het stereotype voorbij; een studie naar onbegrip, beeldvorming en samenwerking tussen Curaçaoënaars en Nederlanders in Nederland en op Curaçao. Amsterdam: SWP
- Hoogenberk, A. (2006) Monitor Trahabrug; bestuurlijk arrangement Antilliaanse risicjongeren 2005 – 2008. Gemeente Den Haag, OCW/OIV
- Jennissen, R.P.W. en M. Blom (2007). Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken. Den Haag: WODC
- Junger-Tas, J. (2000). Diploma's en goed gedrag; de maatschappelijke functie van het onderwijs vanuit justitieel perspectief. Den Haag: Afd. Informatie Voorlichting en Publiciteit, Directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid, Ministerie van Justitie
- Junger-Tas J., M.J.L.F. Cruyff, P.M. van de Looij-Jansen en F. Reelick (2003). Etnische minderheden en het belang van binding; een onderzoek naar antisociaal gedrag onder jongeren. Den Haag: SDU Uitgevers
- Kibbelaar, P. (2006). Emancipatie en Antilliaanse en Arubaanse vrouwen. Amsterdam: Printerette
- Mateman S., E. Mandos, E. Hello, E. Flapper, J. Klaver en M. Grootscholte (2004). Evaluatie Stimuleringsprojecten Allochtone Groepen. Leiden: Regioplan en Research voor Beleid
- Nandpersad, M. (2002). Criminaliteit en Antilliaanse meisjes. Enschede: Saxion Hogeschool.
- Steba, D. (1997). 'De sociale achtergrond van het Antilliaanse volk' in: Koolhaas Revers-Goveia, I. (et al.): Identiteit en zelfrespect; enkele essays over de identiteit van Antilliaanse en Arubaanse jongeren in Nederland. Amsterdam: Werkgroep Identiteit en Zelfrespect van de Stimuleringsprojecten voor Antilliaanse en Arubaanse jongeren

Geraadpleegde literatuur

- Ursula J., J. Walle en Sociaal Kennis Centrum (2007). Verslag Buurtmonitor 2007. Curaçao
- Van der Hijden S., V. Smeulders en A. Fermin (2005). State-of-the-art studie Antilliaanse risicjongeren. Den Haag: Onderzoek en Adviesgroep; Questions, Answers and More B.V.
- Van Hulst, H. (2003). Geen snelle recepten; Gezichtspunten en bouwstenen voor een andere aanpak van Antilliaanse jongeren. Amsterdam: Aksant
- Van Rijn, F., F. Huls en A. Zorlu (2005). “*Jongeren en criminaliteit*” in SCP/WODC/CBS Jaarrapport Integratie 2005. Den Haag.
- Van San, M. (1998). Stelen en steken; Delinquent gedrag van Curaçaose jongens in Nederland. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Van San M., J. De Boom en A. Van Wijk (2007). Verslaafd aan een flitsende levensstijl; Criminaliteit van Antilliaanse Rotterdamers. Rotterdam: RISBO/ EUR
- Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicjongeren 2005-2008, Traha Brug II. Gemeente Den Haag, Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW).
- Monitor Traha Brug 2007; Bestuurlijk Arrangement Antilliaanse Risicjongeren 2005 – 2008. Gemeente Den Haag, OCW/OIV

Kamerstukken

- Tweede Kamer (1998-1999). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 1). Den Haag
- Tweede Kamer (1998-1999). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 3). Den Haag
- Tweede Kamer (1999-2000). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 6). Den Haag
- Tweede Kamer (2000–2001). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 9). Den Haag
- Tweede Kamer (2004-2005). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 19). Den Haag
- Tweede Kamer (2004-2005). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 20). Den Haag
- Tweede Kamer (2007-2008). ‘Migratie Antilliaanse jongeren’, 26283 (nr. 31). Den Haag
- Tweede Kamer (2001-2002). ‘Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden 2001’, 28006 (nr. 2). Den Haag

Websites

- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2004). Alders, M. 'Demografie van gezinnen', gevonden op:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/vrouwen-en-mannen/publicaties/artikelen/archief/2003/2003-k4-b-15-p031-art.htm> op 5 april 2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (17/11/2004). 'Vaker werkloos', gevonden op:
www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2004/2004-b52-p051-art.htm op 1 april 2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Webmagazine (19/09/2005). 'Tiernermoeders vaak langdurig alleenstaand', gevonden op:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2005/2005-1778-wm.htm> op 5 april 2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (02/07/2007). Besjes, G. en K. Oudhof. 'Antilliaanse en Arubaanse verdachten van misdrijven', gevonden op:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2007/2007-k2-b15-p36-art.htm> op 3 april 2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Maatwerk (13/02/2008). 'Antilliaanse/Arubaanse jongeren onder voortijdig schoolverlaters vanuit het vo; 2005 en 2006, gevonden op:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/onderwijs/cijfers/incidenteel/maatwerk/2008-vsv-antillianen-arubanen-2005-2006-mw.htm> op 1 april 2008
- Gemeente Den Haag (01/01/2007). 'Den Haag in cijfers', gevonden op:
<http://denhaag.buurtmonitor.nl> op 3 april 2008
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. 'Algemene informatie over de eilanden', gevonden op: <http://www.minbzk.nl/onderwerpen/de-nederlandse/algemene-informatie> op 7 februari 2008
- Wikipedia. 'Eric Ernst Nordholt', gevonden op: http://nl.wikipedia.org/wiki/Eric_Nordholt op 6 februari 2008
- Wikipedia. 'Nederlandse Antillen', gevonden op: http://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlandse_Antillen op 19 februari 2008

TABELLENLIJST

Pag.

Figuren

Figuur 1: Kaart van de Nederlandse Antillen	10
Figuur 2: Schema criminaliteitsbevorderende factoren	33
Figuur 3: Schema beleidstheorie	54

Tabellen

Tabel 1: Antilliaanse en Arubaanse bevolking, eind september 2003	13
Tabel 2: Aantal voortijdig schoolverlaters vanuit het voortgezet onderwijs in Nederland, 2004	15
Tabel 3: Werkzame bevolking Nederland in percentage naar etniciteit en leeftijd, 2003	16
Tabel 4: Percentage verdachten in Nederland naar etniciteit, generatie en leeftijd, 2004	19
Tabel 5: Percentage verdachten 12-24 jaar in Nederland naar etniciteit en geslacht, 2002	19
Tabel 6: Aantal Antilliaanse en Arubaanse jongeren in Den Haag naar leeftijdsgroep, 2004	20
Tabel 7: Behandelde leerplichtigen (12-17 jaar) in Den Haag naar etniciteit, schooljaar 2003/2004	21
Tabel 8: Percentage relatief verzuim in Den Haag naar etniciteit, schooljaar 2003/2004	21
Tabel 9: Percentage absoluut verzuim in Den Haag naar etniciteit, schooljaar 2003/2004	22
Tabel 10: Werklozen 15-24 jaar afgezet in Den Haag naar etniciteit 1-1-2004	22
Tabel 11: Aantal delictplegers per 1.000 inwoners in Den Haag (12-24 jaar) naar etniciteit, 2004	23
Tabel 12: Vertegenwoordiging van Antilliaanse voortijdige schoolverlaters in Den Haag (2004-2007)	56
Tabel 13: Vertegenwoordiging van Antilliaanse werkloze jongeren in Den Haag (2004-2007)	57
Tabel 14: Vertegenwoordiging van Antilliaanse criminele jongeren in Den Haag (2004-2007)	58

Grafieken

Grafiek 1: Top 10 Antillianen gemeenten, 2007	14
Grafiek 2: Gezinnen naar type in Nederland, 1-1-2003	15
Grafiek 3: Aantal drugsdelicten per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit (2003)	16
Grafiek 4: Aantal wapendelicten per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit (2003)	17
Grafiek 5: Aantal vermogensdelicten met geweld per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit (2003)	17
Grafiek 6: Aantal vermogensdelicten zonder geweld per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit (2003) ..	18
Grafiek 7: Aantal geweldsdelicten per 1.000 inwoners in Nederland naar etniciteit (2003)	18
Grafiek 8: Gezinnen naar type in Den Haag, 2007	20
Grafiek 9: Verdeling (in %) naar geslacht per etniciteit van alle aangehouden verdachten (12-24 jaar) in de regio Haaglanden, 2001	23

BIJLAGE 1: OVERZICHT GEÏNTERVIEWDE UITVOERENDE ORGANISATIES

- Casemanagement Stedelijk Aanbod Maatschappelijk Werk (STAM)
- Trajectbegeleiding Jeugd Interventie Team (JIT)
- Woonbegeleiding Stichting Luna
- Gezinscoaching Leger des Heils
- Coachproject Centrum 16/22
- Schoolcontactfunctionarissen Scholengroep Den Haag Zuid West en het Johan de Witt College
- Uitvoering Leerplicht Leerlingenzaken gemeente Den Haag
- Casemanagement Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) Leerlingenzaken gemeente Den Haag
- Startend ondernemerschap Stichting Stabij
- Vrijtijdsactiviteiten The Mall
- Tienermoederproject Mamasita Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD)
- Empowermenttrainingen Etica
- Theaterproject Stichting Mytikas
- Politiecontactfunctionarissen Politie Haaglanden

BIJLAGE 2: TOPICLIJST

Problematiek

Taal
Huisvesting
Gezinssituatie
Vrienden
Structurele dagbesteding
Opleidingsniveau
Inkomen
Riskante gewoonten
Schulden
Cultuur
Religie
Discriminatie

Doelgroep

Activiteit; criteria
Bereik doelgroep (bekendheid):
- manieren   -verleden
                         - heden - resultaten

Doelstelling

Activiteit
Samenwerkende organisaties
Gemeenschappelijke doelstellingen

Samenwerking

Organisaties
Taakverdeling
Kennisuitwisseling
Knelpunten

Methodiek

Werkingsmechanisme
Trajecten
Doorlopen traject

Resultaten

Streefwaarde activiteit
Gemeenschappelijke doelstellingen
Denkwijze
Gedrag
Taal
Huisvesting
Gezinssituatie
Vrienden
Structurele dagbesteding
Opleidingsniveau
Inkomen
Riskante gewoonten
Schulden

Succes-/faalfactoren

Succesfactoren
Faalfactoren;
- Tijd
- Financiën
- Samenwerking   -organisaties
                                 - Antilliaanse
                                 gemeenschap
- Bereik doelgroep

BIJLAGE 3: OVERZICHT REALISATIE STREEFWAARDEN²⁷

- a) Inburgeringscursussen;
- b) Begeleiding nieuwkomers:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	a) 60	a) 60 b) 25	a) 60 b) 25	a) 60 b) 25
Realisatie	a) 64	a) 72 b) 25	a) 24 b) 50	
Verschil	a) 4	a) 12 b) 0	a) -36 b) 25	
Voortijdige beëindiging	a) 5	a) 5	a) 3	

- Jongerenwerk en Casemanagement The Mall:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	25	50	50	50
Realisatie	63	75	125	
Verschil	38	25	75	

- Trajectbegeleiding Jeugd Interventie Team (JIT):

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	17	17	17	17
Realisatie	93	117	108	
Verschil	76	100	91	
Voortijdige beëindiging	29	47	30	

- a) Seksuele voorlichting;
- b) Begeleiding tienermoeders;
- c) Tienermoederproject Mamasita:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	a) 40 b) 10	a) 140 b) 10	a) 100 b) 0 c) 25-30	
Realisatie	a) 40 b) 10	a) 150 b) 10	a) 100 b) 0 c) 18	
Verschil	a) 0 b) 0	a) 10 b) 0	a) 0 b) 0 c) -7	

- Short-stay housing en woonbegeleiding Stichting Luna:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde		15	15	15
Realisatie		9	18	
Verschil		- 6	3	

²⁷ De streefwaarden zijn uitgedrukt in het aantal jongeren dat met de activiteit bereikt wordt, mits anders wordt aangegeven.

Bijlage 3: Overzicht realisatie streefwaarden

- a) Gezinsondersteuning Leger des Heils;
- b) Empowermenttrainingen Etica:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde		12 gezinnen	12 gezinnen	12 gezinnen
Realisatie		a) 9 b) 11 deelnemers	a) – b) 93 deelnemers	
Verschil		8	-	

- Coachproject Centrum 16/22:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	12	12	25	12
Realisatie	30	20	16	
Verschil	18	8	-9	

- Schoolcontactfunctionarissen:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	Schooluitval 4%	Schooluitval 4%	Schooluitval 4%	Schooluitval 4%
Realisatie	4%	4,25%	3,8%	
Verschil	0%	0,25%	- 0,2%	

- Leerplicht:

	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Streefwaarde	90	90	90
Realisatie	182	157	
Verschil	92	67	

- RMC Casemanagement:

	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Streefwaarde	100	100	100
Realisatie	84	169	
Verschil	- 16	69	

- Ondersteuning Haagse Hogeschool:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	5	150	150	150
Realisatie	5	154	142	
Verschil	0	4	8	

- Toeleiding naar werk (SZW):

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	20	20	20	20
Realisatie	48	109	133	
Verschil	28	89	113	
Voortijdige beëindiging	16	31	41	

- A) Oriëntatietraining zelfstandig ondernemerschap Stichting Stabij;
- B) Begeleiding startend ondernemerschap Stichting Stabij:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	a) 10 b) 2	a) 10 b) 3	a) 10 b) 5	a) 10 b) 5
Realisatie	a) 0 b) 0	a) 30 b) 4	a) 52 b) 21	
Verschil	a) - 10 b) - 2	a) 20 b) 1	a) 42 b) 16	
Voortijdige beëindiging		a) 10	a) 31	

Bijlage 3: Overzicht realisatie streefwaarden

- Klussenproject:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	10-15	10-15	10-15	10-15
Realisatie	0	10	4	
Verschil	- 10	0	-6	

- Theaterproject Stichting Mytikas:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	40-50	40-50	40-50	40-50
Realisatie	33	33	50	
Verschil	- 7	- 7	0	
Voortijdige beëindiging	0	0	4	

- a) Vrijtijdsactiviteiten The Mall;
- b) Stichting Mytikas;
- c) Honkbalproject ADO Den Haag;
- d) Stichting New Song;

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	60	80	80	80
Realisatie	a) 50 b) 33 c) 32 d)	a) 50 b) 33 c) 16 d) 50	a) 75 b) 50 c) 25 d) 110	
Verschil	55	69	180	

- Politiecontactfunctionarissen:

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	125	125	125	125
Realisatie	400	360	200	
Verschil	275	235	75	

- Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT):

	2005	2006	2007	2008
Streefwaarde	60	80	80	80
Realisatie	11	29	16	
Verschil	- 49	- 51	- 64	

BIJLAGE 4: OVERZICHT KOSTEN ACTIVITEITEN

- Inburgeringcursussen:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€60.000, -	€60.000, -	€60.000, -	€60.000, -
Gerealiseerde kosten	€60.000, -	€68.700, -	€68.700, -	
Verschil	€0, -	€8.700, -	€8.700, -	

- Jongerenwerk en casemanagement The Mall:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€170.000, -	Van: €197.000, - naar: €258.000, -	Van: €197.000, - naar: €291.809, -	Van: €197.000, - naar: €300.000, -
Gerealiseerde kosten	€144.000, -	€234.079, -	€291.809, -	
Verschil	- €26.000, -	- €23.921, -	€0, -	

- Trajectbegeleiding Jeugd Interventie Team (JIT):

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€70.000, -	€70.000, -	€70.000, -	€70.000, -
Gerealiseerde kosten	€70.000, -	€70.000, -	€70.000, -	
Verschil	€0, -	€0, -	€0, -	

- Tienermoederproject Mamasita:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:			Van €25.000, - Naar €63.209, -	€25.000, -
Gerealiseerde kosten			€73.209, -	
Verschil			€10.000, -	

- Short-stay housing en woonbegeleiding Stichting Luna:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:		Van €8.750, - Naar €20.416, -	Van €8.750, - Naar €35.000, -	Van €8.750, - Naar €35.000, -
Gerealiseerde kosten		€20.416, -	€35.000, -	
Verschil		€0, -	€0, -	

- a) Gezinsondersteuning Leger des Heils;

- b) Empowermenttrainingen Etica:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€45.000, -	Van €45.000, - Naar €65.000, -	Van €45.000, - Naar €65.000, -	Van €45.000, - Naar €65.000, -
Gerealiseerde kosten	€0, -	a) €61.000, - b) €15.035, -	a) €187.500, - b) €15.232, -	
Verschil	€45.000, -	€16.000, -	€137.732, -	

Bijlage 4: Overzicht kosten activiteiten

- Coachproject Centrum 16/22:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€20.000, -	€20.000, -	Van €20.000, - Naar €37.000, -	Van €20.000, - Naar €37.000, -
Gerealiseerde kosten	€5.000, -	€35.000, -	€33.898, -	
Vershil	- €15.000, -	€15.000, -	- €3.102, -	

- Schoolcontactfunctionarissen:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€50.000, -	€50.000, -	Van €50.000, - Naar €73.255, -	Van €50.000, - Naar €73.255, -
Gerealiseerde kosten	€50.000, -	€73.255, -	€59.630, -	
Vershil	€0, -	€23.255, -	- €13.625, -	

- Leerplicht:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -
Gerealiseerde kosten	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -
Vershil	€0, -	€0, -	€0, -	€0, -

- RMC Casemanagement:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€35.500, -	€71.000, -	€71.000, -	€71.000, -
Gerealiseerde kosten	€35.500, -	€71.000, -	€71.000, -	€71.000, -
Vershil	€0, -	€0, -	€0, -	€0, -

- Ondersteuning Haagse Hogeschool:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€5.000, -	€50.000, -	€50.000, -	€50.000, -
Gerealiseerde kosten	€5.000, -	€48.000, -	€50.000, -	
Vershil	€0, -	- €2.000, -	€0, -	

- Toeleiding naar werk (SZW):

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -
Gerealiseerde kosten	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -	
Vershil	€0, -	€0, -	€0, -	

- Startend ondernemerschap Stichting Stabij:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -
Gerealiseerde kosten	€0, -	€30.000, -	€30.000, -	
Vershil	€30.000, -	€0, -	€0, -	

- Klussenproject:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -	€30.000, -
Gerealiseerde kosten	€0, -	€7.500, -	€0, -	
Vershil	€30.000, -	€22.500, -	€30.000, -	

- Theaterproject Stichting Mytikas:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€21.620, -	€21.620, -	Van €21.620, - Naar €39.298, -	Van €21.620, - Naar €40.000, -
Gerealiseerde kosten	€21.620, -	€101.426, -	€39.298, -	
Vershil	€0, -	- €79.806, -	€0, -	

Bijlage 4: Overzicht kosten activiteiten

- A) Honkbalproject ADO Den Haag;
- B) Stichting New Song;
- C) Schoolcontactfunctionarissen:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	a) €1.300, - b) c) €20.000, -	a) €7.750, - b) €10.000, - c) €20.000, -	a) €15.000, - b) €32.500, - c) €20.000, -	
Gerealiseerde kosten	a) €1.300, - b) c) €1.300, -	a) €9.300, - b) €27.980, - c) €37.280, -	a) €22.450, - b) €66.867, - c) €50.608, -	
Vershil	a) €0, - b) c) €18.700, -	a) - €1.550, - b) - €17.980, - c) €17.280, -	a) - €7.450, - b) - €34.367, - c) €30.608, -	

- Politiecontactfunctionarissen:

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€160.000, -	€160.000, -	Van €160.000, - Naar €80.000, -	Van €160.000, - Naar €80.000, -
Gerealiseerde kosten	€160.000, -	€160.000, -	€80.000, -	
Vershil	€0, -	€0, -	€0, -	

- Stedelijk Mobiel Jongeren Team (SMJT):

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€0, -	€0, -	€0, -	€0, -
Gerealiseerde kosten	€0, -	€0, -	€0, -	
Vershil	€0, -	€0, -	€0, -	

- Zomerkamp Steunpunt Antillianen en Arubanen Den Haag (STAAD):

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€0, -	€0, -	Van €3.000, - Naar €8.065, -	
Gerealiseerde kosten	€0, -	€0, -	€21.750, -	
Vershil	€0, -	€0, -	- €13.685, -	

- Haags Antilliaans en Arubaans Beraad (HAAB):

	2005	2006	2007	2008
Geraamde kosten:	€5.000, -	€5.000, -	Van €5.000, - Naar €35.000, -	Van €5.000, - Naar €50.000, -
Gerealiseerde kosten	€5.000, -	€15.000, -	€33.250, -	
Vershil	€0, -	- €10.000, -	€1.750, -	